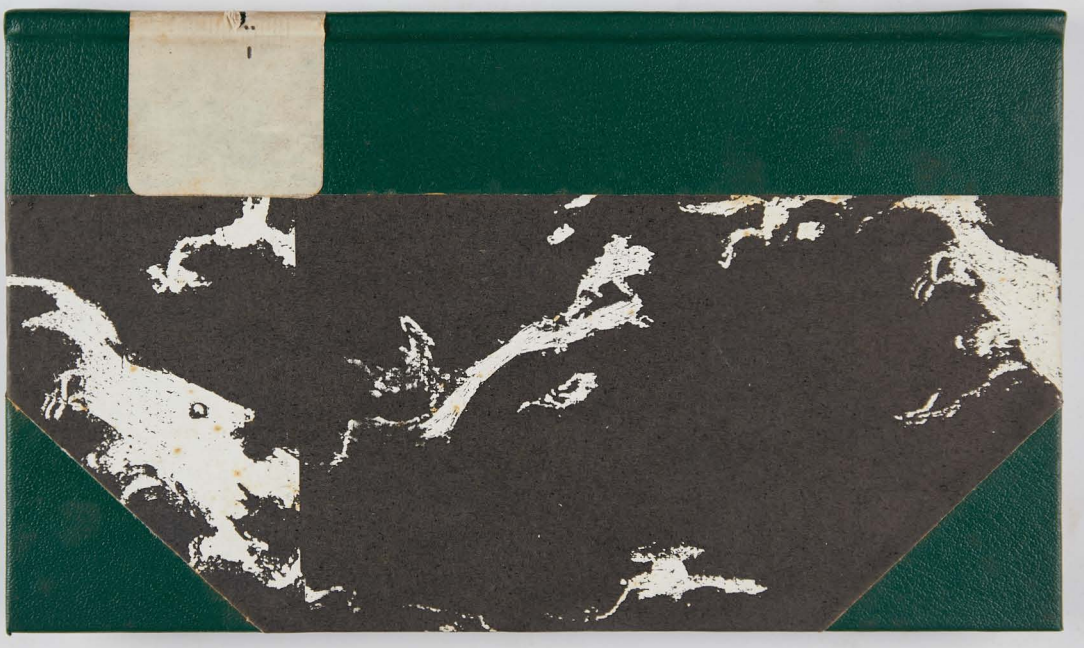

296.900

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NAS[illegible] R.I.
Tanggal : 29-7-2010
Nomor Induk : 10929/PN-Museum/10
FIB - ID : 9309160
ITEM - ID : 0410182985
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VII: 275

VERSLAG

VAN EEN

DRIEJARIG VERBLIJF IN SIAM,

EN VAN EENE

REIZE LANGS DE KUST VAN CHINA

NAAR

MANTCHOU-TARTARIJE;

DOOR

KAREL GUTZLAFF.

(NAAR HET TE CANTON IN CHINA UITGEGEVENE ENGELSCH.)

MET EEN LEVENSBERIGT DES SCHRIJVERS, EN ANDERE GEWIGTIGE BIJZONDERHEDEN.

TE ROTTERDAM,
bij M. WIJT & ZONEN.
1833.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.NW
PERPUSTAKAAN NASIONAL R.

Drukkerij van M. WIJT & ZONEN.

VOORREDE.

Het belangrijk Verslag *van den*, *ook in* Nederland, *door zijne betrekkingen tot de onderscheidene Zendeling-Genootschappen*, *zoo gunstig bekenden* K. GUTZLAFF, — *aan wien wij*, *onder anderen*, *de* Geschiedenis der Uitbreiding van Christus Koningrijk op Aarde, *ten jare* 1828 *hier ter Stede uitgegeven*, *danken*, — *werd oorspronkelijk geplaatst in het te* Canton *uitkomende* Chinese Repositorij, *van Mei* 1832, *en kan niet nalaten de aandacht*, *niet slechts van 's Mans talrijke Vrienden*, *maar ook van alle Vrienden en Voorstanders der uitbreiding van het licht der Evangelische waarheid*, *tot zich te trekken. Ten einde de belangstelling in den Schrijver*, *en in zijnen*, *met zoovele opoffering en gevaren vergezelden arbeid*, *nog meer op te wekken*, *heeft men zich gaarne de moeite gegeven*, *om*, *uit onderscheidene echte*,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en daarbij aangewezene bronnen, eene Levensschets van GUTZLAFF *zamen te stellen, en die te doen vergezeld gaan van andere hoogst merkwaardige bescheiden, die de uitzigten verhelderen op een, vroeger of later, doorbreken van het gezegende licht des Evangelies, in het groote Chinesche Rijk, nu nog aan zooveel onkunde, vooroordeel, waanwijsheid, en schandelijke afgoderij ter prooi.*

Ook als Reisbeschrijving zal dit Werkje het lezend Publiek behagen, en, aan de bevordering, — zoo wij hopen — van het hoofddoel, ook die van Land- en Volken-kennis paren. Daar de Schrijver, volgens latere berigten, den 4 *September* 1832, *te* Macao *is teruggekeerd, na eene reize van ruim zes maanden, op welke hij* Amoy, Fuw-Chow-foo, *de Hoofdstad van* Fuh-keen, *en, benevens verscheidene andere landstreken, ook de Eilanden* Penghou, Formosa, Corea, *en*[1] *de voornaamste van den* Loochooschen Archipel *bezocht heeft, zoo mag men zich vleijen een nieuw, zeer belangrijk Reisverhaal deswegens van hem te ontvangen; blijvende het tegenwoordige Verslag echter een Stukje op zichzelve uitmaken.*

— R.

Rotterdam, *November* 1833.

INLEIDING.

Het zal niet noodig zijn, ter opheldering van het hier volgende *Dagverhaal*, van de Landstreeken, door den Schrijver bereisd, eene voorloopige beschrijving te geven. Zij kunnen toch uit bestaande Reisverhalen hoofdzakelijk gekend worden, en worden zulks uit het tegenwoordige nog meer in bijzonderheden. Maar een kort Levensberigt des belangwekkenden Christelijken Reizigers kan niet anders dan tot welkome Inleiding dienen (1).

KAREL FREDERIK AUGUST GUTZLAFF werd den 8 Julij 1803 te *Pyritz*, eene kleine Stad in *Pruissisch-Pommeren*, geboren, en was de eenige Zoon van den Kleedermaker JAN JAKOB GUTZLAFF, een man van brave zeden en Godsdienstigen wandel. Zijne Moeder ontviel den knaap, toen hij ongeveer vier jaren telde; eene liefderijke

(1) Hetzelve is zamengetrokken uit het Berigt wegens GUTZLAFF, in de *Algemeine Preussischen Staats-Zeitung*; uit dat hetwelk door H. RICHTER, Inspector van het *Zendeling-Seminarium* te *Barmen*, in dit loopende Jaar werd uitgegeven, en ten deele geput is uit een eigen werkje van G., getiteld: *Philethnos, of Zendeling-Smeekschrift voor de Heidenen en Mahomedanen*; uit de *Maandelijksche Berigten van het Nederlandsch Zendeling-Genootschap*, en, eindelijk, uit eene afzonderlijke mededeeling, den Vertaler door eene achtingwaardige hand toegeschikt.

*

stiefzuster trok zich zijner aan; maar treurig werd zijn lot, toen zijn Vader, niet lang daarna, ten derdenmale huwde, met eene Vrouw, die den knaap, acht jaren lang, met de grootste barbaarschheid behandelde. Veel leed zijn zwak ligchaamsgestel hieronder, en nadeelig werkte het ook op de ontwikkeling zijns karakters, daar het zijne vrolijke opgeruimdheid voor stugge zwaarmoedigheid plaats deed maken. Nogtans was hij een ijverig leerling op het Gijmnasium, waar een geoefend, zich zeer gemakkelijk mededeelend, alleen voor het Godsdienstig onderwijs niet aanprijzenswaardig Rector, hem in de oude Talen, de Geschiedenis, Mathesis, en andere wetenschappen onderwees. Ofschoon de Jongeling sommige schadelijke Neologische begrippen had ingezogen, en de door hem afgelegde Geloofs-belijdenis oppervlakkig en veel minder Evangelisch was dan hij zulks naderhand wel zoude gewenscht hebben, had hem echter reeds vroeg eene vurige zucht bezield om zich den geestelijken stand te wijden; en die zucht, hoezeer eenen tijd lang zoozeer verdoofd, dat hij de gelegenheid afsloeg om van Stadswege te studeren, en zich liever aan de beoefening van een handwerk toewijdde, werd nogtans, door het ledig dat hij in zijn binnenste ontwaarde, door de kennismaking met zekeren Koopman, die hem de Zendelings-Berigten uit het *Bazelsch Magazijn* mededeelde, en door het hooren eener treffende Zendelings-Redevoering, ten jare 1818, zoozeer opgewekt, dat hij, bij zijnen Vader en voormalige Leeraren, pogingen aanwendde tot het zoeken van middelen om hem tot dat gewigtige werk te doen bekwamen. Toenmaals bleef dit pogen vruchteloos, dan twee jaren later spoorde zijn jeugdige Vriend HEIDENREICH, Zoon des bekenden Leeraars van dien naam, met wien hij vlijtig Wetenschappen en Dichtkunst beoefende, hem tot het vervaardigen en aanbieden eener Dicht-hulde aan

den Koning van *Pruissen* aan, tijdens deze de Stad *Stettin* met een bezoek zoude vereeren. Schoorvoetende, en zich het gebrekkige hunner poging bewust, reikten de Jongelingen den Vorst hunne welkomstgroet over; dezen beviel zij echter ongemeen, hij liet hun een geschenk geven, en tot het afleggen van een Examen toelaten, dat zoo wèl afliep, dat aan GUTZLAFF het kweekschool te *Halle*, als de plaats waar hij zich verder bekwamen zoude, werd aangewezen. Nadat echter eenige maanden in de afwachting van een nader bevelschrift verloopen waren, werd hem van 's Konings wege gelast, niet naar *Halle*, maar naar *Berlijn* te reizen, om aldaar, onder het opzigt van het toenmalige hoofd des Zendelings-Instituuts, den nu reeds ontslapenen JAENICKE, opgekweekt te worden. Een ontvangen berigt van den Duitschen Zendeling RHENIUS te *Madras*, waarbij deze zijne groote behoefte aan eenen bekwamen medehelper te kennen gaf, had den Koning tot dit gewijzigde besluit, en tot eene bijdrage van 500 Berlijnsche Daalders, ter goedmaking van GUTZLAFFS Zendeling-studiën, genoopt.

Hij kwam te *Berlijn*, als achtienjarig Jongeling, in Mei 1821, studeerde er vlijtig, en leerde daar ook zichzelven, en de behoefte die hij aan Gods vergeving om Christus wil, en aan Zijnen genadigen bijstand, had, eerst regt kennen. Na anderhalf jaar, allergenoegelijkst aan het Seminarium doorgebragt, sloeg men hem voor, zich tot het Universiteits-examen voor te bereiden, en met Paschen zijne studiën aldaar te voleindigen, ten einde eenmaal het leeraarsambt aan het Seminarium te kunnen bekleeden. Kort na den aanvang van zijn Zendelingswerk overviel hem eene zware ziekte, die hij zelf als middel tot zijn einde beschouwde; dan, staande dezelve, kwam een opontbod van eenige ettelijke jeugdige Zendelingen, van wege het Nederlandsche Zendeling-Genootschap, dat aan

* *

JAENICKE's Kweekschool reeds verscheidene ijverige medehelpers dankte, te *Berlijn* aan; GUTZLAFF werd, onder anderen, gekozen, en de blijdschap hierover werkte zoo gelukkig op zijne herstelling, dat de Geneesheer verbaasd uitriep: — » dit heeft God gedaan!" — en de lijder binnen weinige dagen zijne studiën hervatten konde.

Met nog twee andere Zendeling-kweekelingen, reisde hij nu, hersteld en gesterkt, naar *Rotterdam*, na schriftelijk van zijnen Koninklijken weldoener, maar in persoon van zijnen grijzen Vader, afscheid genomen te hebben, op den naam van welken laatsten de brave jongeling, — doch te vergeefs, — trachtte, zijn gering vermogen van 50 Rijksdaalders overgeschreven te zien. Den 5 Junij 1823 kwam hij te *Rotterdam* aan, waar Bestuurderen van gemeld Genootschap hem weldra kennen leerden als een mensch van buitengemeene begaafdheden, vol brandenden ijver voor de uitbreiding der kennis van Christus onder de Heidenen, en allezins geschikt tot het belangrijke doel waartoe hij met hen in bijzondere betrekking gekomen was. Vlijtig, opgeruimd, en met het beste gevolg, genoot hij hier nader onderrigt in de verschillende vakken wier kennis den Christen-Zendeling tot behoefte is, terwijl zijne minzaamheid, nederigheid en goede smaak, hem de achting en genegenheid verwierven van allen die hem van nabij leerden kennen.

Onderscheidene plannen, ter bevrediging zijner vurige zucht ter voortplanting van het Evangelie, werden, gedurende zijn verblijf te *Rotterdam*, opgevat en weder verworpen. Nu eens wilde hij naar *Malacca*, dan weder naar de *Molukssche* Eilanden reizen, dan weder eens, op aandrang eens Griekschen Priesters hier te Lande, aan de, toenmaals aller oogen tot zich trekkende, Grieken een meer gezuiverd Evangelie verkondigen. Het behaagde echter der Voorzienigheid nog niet, een dezer wenschen te

vervullen. Maar tusschenbeide deed GUTZLAFF twee reizen, eene naar *Parijs*, en kort daarna, in 1825, eene andere naar *Londen*, de laatste voornamelijk met doel, om onderzoek te doen naar de aldaar voorhanden zijnde middelen ter aanleering der Maleische Taal, en naar alles wat op het onderwijs, en de Geschiedenis der Zendelingszaak betrekking had. Deze reize gaf hem belangrijke bouwstoffen aan de hand voor het Werk, waaraan hij, na zijne terugkomst, onder vlijtige voortzetting zijner studiën, arbeidde, en, — doch eerst na dat hij *Holland* verlaten had, — onder den titel van *Geschiedenis der Uitbreiding van Christus Koningrijk op Aarde*, enz. in 1828 het licht zag. In den Zomer van 1826 werd hij door de Commissie tot de zaken der Protestantsche Kerken in *Neêrlands Indië*, als Zendelings-Leeraar geëxamineerd en geordend, en vertrok, na plegtige inzegening op de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van het Nederlandsch Zendeling-Genootschap, den 11 September, nevens nog vier andere Zendelingen, met het schip *Helena Christina*, gevoerd door Kapitein G. MARTENS, naar *Batavia*. Een brief, weinige weken voor zijn vertrek, aan den Zendeling H. te * * geschreven, leert ons de gevoelens kennen welke hem in het vooruitzigt der afreize bezielden. Volkomene bewustheid der gevaren die hem toefden, vol vertrouwen op den bijstand der hemelsche genade, de zucht om een zelfopofferend Broeder voor zijne Broederen te worden, menschenheil te bevorderen, en Christus te verheerlijken, stralen overal in dit zijn schrijven door. De reize leverde niets buitengewoons op, en den 6 Januarij 1827 kwam het schip te *Batavia* aan, waar GUTZLAFF zijnen intrek nam bij den Engelschen Zendeling MEDHURST, alwaar hij zich eenen tijd lang met de beoefening der Maleische en Chinesche Talen bezig hield, van welke laatste hij de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bijna onoverkomelijke moeijelijkheden, in weêrwil der zelfbewustheid zijner zeldzame vatbaarheid tot het aanleeren van Talen, zoo zeer inzag, dat hij aan eenen Vriend schreef: — « Indien God mij niet op eene buitengewone « wijze helpt, zal mij het lot der meeste Zendelingen « treffen, die het Woord des levens wel schriftelijk maar « niet mondeling in deze moeijelijke Taal kunnen mede« deelen." — Door deze bezwaren echter niet teruggehouden, en meer en meer volhardende in het voornemen, om de Zendeling der Chinezen te worden, waarin hij nog versterkt werd door den gewenschten uitslag zijner Christelijke pogingen op de harten dier Chinezen, welke hij tijdens een' uitstap naar *Rio* bij *Bantang*, in April 1827, aldaar aantrof, gaf hij zijn verlangen te kennen om onder het grootste Volk der Aarde, daar waar nog geen Europeër den toegang verkregen had, bepaaldelijk te arbeiden. 't Was hem allengskens gelukt, zich twee der Chinesche tongvallen, welke in den *Indischen Archipel* algemeen verstaan worden, eigen te maken, en, ten einde nu eenen meer vrijen toegang tot dat Volk te verkrijgen, dat hem te *Rio* groote toegenegenheid betoond had, sloot hij zich aan een' der Chinesche stammen aan, deszelfs geslachtnaam Koë aannemende; begaf zich den 21 Februarij 1828 naar *Sincapore*, oostwaarts van *Malacca* gelegen, predikte daar, ongehinderd, het woord des levens in de Chinesche Taal, verspreidde Bijbels en Tractaatjes in menigte, ook op de Chinesche jonken, die in Februarij en Maart, uit de Provintien *Canton* en *Fuh-keen* aldaar aankomen, en zoo werden reeds vroeg Christelijke boeken in het eigentlijke *China* verspreid. In Maart weder naar *Rio* teruggekeerd, hervatte hij aldaar zijnen vorigen arbeid, en begon in Julij wederom eenen nieuwen tongval aan te leeren, ten einde den Chinezen langs hoe meer nuttig te mogen zijn. Onder

degenen welke hem hier in zijn belangrijk werk behulpzaam waren behoorden de Zendelingen WENTINK en TOMLIN. Met den laatsten, een Engelschman, besloot hij nu naar *Siam*, *Aram* en *Tonkin* te vertrekken, en ving, onder de zegenbeden der Sincaporesche Christenen, op den 3 Augustus 1828, werkelijk die reize aan, op een oud en gebrekkig Chineesch vaartuig, met hetwelk zij echter, na het doorstaan van vele gevaren, den 25ⁿ dier maand, behouden te *Bancock*, de hoofdstad des Siameschen Rijks, aankwamen. Ruim een jaar lang had hij hier tegen den veelvuldig gewijzigden tegenstand van Mandarijnen, Priesters, en Portugesche Katholijken, en met andere zwarigheden te kampen, gelijk zulks breeder uit zijne overgezondene en in onderscheidene Zendelings-Berigten overgenomene mededeelingen blijkt (1), welke allen, gelijk ook zijne uitvoerige beschrijving van *Siam*, ons hem als eenen opmerkzamen, doorkundigen, volijverigen, en van zijn grootsch ontwerp diep doordrongenen Man, meer van nabij leeren kennen.

In *Siam* was het dat hij de Siamesche Vertaling des Nieuwen Testaments en van de meeste Historische Boeken des Ouden Testaments ter herziening voltooide. Ten einde nu de drukletters, tot de uitgave van dit Werk benoodigd, gereed te maken, moest hij zich weder naar *Sincapore* begeven, van waar hij naar *Malacca* vertrok, en hier den 8ⁿ November 1829 aankwam, zijnde hij nu reeds zeven maanden geheel alleen werkzaam geweest, daar, tot zijn grievend leedwezen, zijn ambtgenoot TOMLIN, door gedurige en toenemende krankheid, verhinderd was geworden hem bij te staan.

Dan, hem werd eene andere hulp toegevoegd. Te *Malacca* begaf hij zich in het huwelijk met Mejufvrouw

(1) Onder anderen in het VIe Nr. der Maandberigten des Nederlandschen Zendeling-Genootschaps van 1830.

MARIJ NEWELL, die groote begaafdheden vereenigde met vurigen ijver voor de zaak aan welke haar Echtgenoot zich had toegewijd (1). Door haar vergezeld, vertrok hij, van *Malacca*, ten tweedenmale naar *Siam*, kwam er den 29 Februarij 1830 aan, en had zich voorgenomen van daar spoedig naar *China* te vertrekken, en wel als stuurman op een naar *Kiang-nam* bestemd vaartuig. Dan, de zich opdoende gelegenheid om de H. Schriften in het *Kambodjisch* en *Laoosch* te vertalen, bragt hem tot het besluit, nog een jaar in *Siam* te vertoeven. Zeer voorspoedig zette hij dezen arbeid voort, terwijl zijne Huisvrouw hare talenten aan de vervaardiging van een Cochin-Chineesch Woordenboek besteedde. Dan, helaas, zij mogt dit Werk, dat door Chinesche Geleerden *onschatbaar* genoemd werd, slechts tot aan den letter R. voltooijen! Van tweelingen bevallen, bezweek zij, met een derzelve, terwijl ook het andere niet zeer lang daarna leefde, den 16 Februarij 1831. Onbeschrijfelijk schokte hem dit verlies eener Gade, in welke hij verklaarde een onschatbaar kleinood ontvangen te hebben; wier buitengewone verstands-gaven door zachte Godsvrucht en eenen onafmatbaren ijver voor de bevordering van menschenheil verhoogd werden, en nevens welke hij doorgaans geen anderen bijstand dan dien zijns Heilands verklaarde te hebben. Doch zijn geloof aan de Goddelijke liefde en wijsheid deed hem dezen ramp met kinderlijke onderwerping verduren (2).

(1) Die het karakter en de Godsvrucht dezer uitmuntende Vrouw eenigzins nader wil leeren kennen, leze den eenigsten Brief dien het *Nederlandsch Zendeling-Genootschap* van haar ontving, geplaatst in het Maandberigt van November 1832, No. VI.

(2) Vergelijk *Maandberigten* van 1832, het Ve Nr., terwijl men omtrent 's Mans bijna ongelooflijken arbeid, weêrgaloozen ijver, en de groote bekwaamheden met welke God hem had toegerust, uit de in hetzelfde *Maandberigt* gedane opgave besluiten kan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Zijne taak in *Siam* nu voor geëindigd houdende, en de grond gelegd zijnde op welken anderen aldaar zouden kunnen voortbouwen, liet hij zijne plaats aan twee andere Zendelingen, zijnde een Nederlander uit *Amerika*, en een Engelschman, over. De tijd was dan nu eindelijk gekomen, waarop hij naar het eigentlijk *China*, binnen welks grenzen reeds duizenden van Bijbels en Tractaatjes door zijn toedoen verspreid waren, vertrekken zoude. Hij volgde hierin, blijkens zijn schrijven van 17 Mei 1831, de vaste overtuiging dat zijn Heer hem dezen weg aanwees. En in eenen lateren Brief schreef hij: — » Het gewigtigste tijdstip mijns levens is thans gekomen. God moet werken, of ik moet te gronde gaan. *China* zal niet altijd het juk des Satans blijven torschen. De grootmagtige Jezus kan en wil eene deur openen die geene magt der duisternis sluiten kan. Gods beloften, ook ten opzigte van *China*, falen niet. — Alle briefwisseling zal nu ophouden. Wanneer ik terug kome zal ik u schrijven. Mijne ziel is kalm en biddende. Ik gevoel mijne nietigheid en Gods grootheid (1)." —

In dit Geloof, en in zoodanige geestgesteldheid, ving de reize aan, waarvan het verslag, door een overzigt der Godsdienstige gesteldheid van *Siam*, en van de onderscheidene daar levende Volksstammen, voorafgegaan, den Nederlandschen Lezer in de volgende bladen wordt aangeboden. Hij ondernam die reize geheel als Chinees, 't welk hem door zijn uitwendig voorkomen en zijne gelaatskleur te gemakkelijker moet gevallen zijn. Zijne betrekking aan boord was die van tweeden stuurman, aan wal was hij Geneesheer, en zijne roeping, als Zendeling van het Evangelie, zag hij nergens over het hoofd, maar poogde, gelijk men zien zal, alle verige overrigtingen daaraan ondergeschikt te maken.

(1) Vergelijk meergemelde *Maandberigten* voor 1832, blz. 96-98.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Verder zullen wij in de bijzonderheden van GUTZLAFFS levensloop en werk niet treden, daar de volgende bladen, tot welke deze ter Inleiding dient, best in staat zijn hem nader te leeren kennen. Alleen willen wij hier, als de slotsom van zijn Reisverhaal, nog eene zinsnede uit eenen Brief mededeelen, welken hij den 22 December 1831, uit *Macao*, aan den Zendeling MEDHURST schreef: — « Na vele beproevingen, levensgevaren, en veelvul-« dige ontberingen, ben ik hier weder aangekomen, en « deele U het verblijdende berigt mede, dat het Zende-« lings-werk in *China* geen onoplosbaar raadsel meer is. « Ik ben in de Provintiën *Canton*, *Fuh-keen*, *Shang-« tung*, *Petchely* geweest, nabij den grooten muur, « niet verre van de grenzen van *Mantchou-Tartarijë*, « en werd overal als Zendeling en Arts wèl ontvangen. « — Men heeft mij dringend gebeden in het volgende « jaar terug te komen; maar ik moet op den weg letten « dien mijn Heer en Zaligmaker mij wijzen zal. Mogt « ik echter nog eenmaal derwaarts gaan, zoo zoude ik « liever over *Emalij* en *Sing-hai* reizen, dan de gevaar-« volle zeereize te herhalen, welke ik dit jaar gemaakt « heb." —

Terwijl elk wèldenkende den volijverigen Man met zijne gebeden vergezellen, en hem, ter voortzetting zijner pogingen, met alle onder ons bereik liggende middelen ondersteunen zal, blijft ook het oog op dat zonderlinge en belangrijke Land en Volk gevestigd, welks bekeering tot God en Christus hem zoo inzonderheid ter harte gaat. Alles wat deszelfs Godsdienstigen toestand betreft, en de hope doet vermeerderen, dat hetzelve, wèl onderrigt en met hooger licht bestraald, voor die bekeering niet geheel onvatbaar is, moet ons als eene gewigtige bijdrage voorkomen. Daarom nemen wij uit de *Evangelische Kirchen-Zeitung* van 13 Julij 1833, Nr. 56, het volgende

Berigt over, in hetwelke men, als ware het, de lichtstralen door de nevelen der duisternis en dwaling ziet henenbreken.

» Dr. MORRISON, in *Canton*," — zoo lezen wij daar, — » heeft een merkwaardig stuk uit *China* medegedeeld, namelijk eene openbare Uitschrijving des regerenden Chineschen Keizers, door het geheele Rijk op eenen Boete-dag bekend gemaakt, waarvan het volgende eene getrouwe overzetting is:

> *Gebed om Regen, geschreven door Zijne Keizerlijke Majesteit* TAU-KWANG, *en uitgebragt den* 28*n dag der* 6*e Maand des* 12*n jaars zijner Regering.* [*overeenkomende met* 25 *Julij* 1832.]

« Knielende wordt hiernevens een smeekschrift overgereikt, om genadig gehoor te erlangen.

o, Ach! Keizerlijke Hemel! Ware niet de wereld door buitengewone omwentelingen getroffen, ik zoude het niet wagen buitengewone hulde te bewijzen. Maar, dit jaar is de droogte geheel buitengewoon. De Zomer is voorbij, en er is geen regen gevallen. Niet slechts de akkerbouw en de menschen gevoelen dit schrikkelijk onheil, maar ook groote en kleine dieren, kruiden en boomen, houden bijna op te leven.

Ik, de Dienaar des Hemels, ben over het menschdom gesteld, en ben verantwoordelijk voor de orde der wereld en de rust des Volks. Ofschoon het mij nu onmogelijk is met gemoedsrust te slapen of te eten, ofschoon ik van kommer ben uitgedroogd en van angst siddere, toch is, in spijt van dit alles, geen krachtige en overvloedige regen verkregen geworden.

Reeds vastede ik eenige dagen, bragt rijkelijke offers op de altaren der Veld- en Graangodin; en had te

danken voor opeenpakking van wolken en ligte regenvlagen, maar niet genoegzaam om vreugde te verwekken.

Opblikkende overwege ik, dat het hart des Hemels Liefde en Welwillendheid is (1). De eenige oorzaak [der rampen] is de dagelijks diepere vreeselijkheid mijner zonden, bij weinig opregtheid en weinig ernst. Daarom ben ik onbekwaam geweest het hart des Hemels te roeren, en overvloedige zegeningen op Aarde te brengen.

Dewijl ik eerbiedigljk de Rijks-geschiedenissen heb nagevorscht, zoo vinde ik, dat in het 24e jaar van KIEN-LONG, mijnen Keizerlijken Voorzaat, deze verhevene, eerwaardige en reine Keizer eerbiedigljk een groot sneeuw-offer volbragt. Ik gevoele mij door tienduizend overwegingen aangespoord, opwaarts te blikken, dat gebruik na te volgen, en met bevende bezorgdheid snel den Hemel aan te loopen, mijzelven te beproeven, en mijne dwaalwegen te betrachten, terwijl ik opwaarts blikke, en genade hope te verwerven.

Ik vrage mijzelven, of ik bij de offerdienst oneerbiedig geweest ben; of trots en spilzucht, onopgemerkt opkiemende, in mijn hart hebben plaats gegrepen of niet; of ik door lengte van tijd nalatig in de bezorging der Rijksaangelegenheden ben geworden, of onbekwaam geweest om de ernstige zorgvuldigheid en bestendige inspanning, welke zij vorderen, aan dezelve te besteden; of ik onbetamelijke woorden geuit en berisping verdiend heb; of strikte onpartijdigheid, bij uitreiking van belooningen of oplegging van straffen, is onder het oog gehouden; of ik bij het oprigten van mausoleën, en het aanleggen van tuinen, het volk benadeeld en anderer eigendom bedorven heb; of ik, bij de aanstelling van Ambtenaren, in de keuze van brave Mannen gedwaald heb, en de handelingen der Regering daardoor den Volke verachtelijk

(1 Chineesche Spreekwijze.

en bezwarende zijn geworden; of er al dan niet onregtvaardige straffen zijn uitgeoefend; of de onderdrukten geenen weg tot beklag gevonden hebben; of, bij de vervolging van onregtzinnige Secten, niet ook de onschuldigen zijn medegesleept; of de Overheden het Volk mishandeld en geweigerd hebben op deszelfs aangelegenheden acht te slaan; of, bij de herhaalde oorlogen aan de westelijke grenzen, ergens de schrik des menschenmoords heeft plaats gegrepen, ten einde Keizerlijke beloooningen te erlangen; of de ondersteuningen aan de overstroomde Zuidelijke Provintiën behoorlijk zijn uitgedeeld geworden, of dat men het Volk bij hunne graven liet omkomen; of de pogingen om de wederspannige bergbewoners van *Hunan* en *Canton* te verstrooijen of tot rust te brengen, behoorlijk bestuurd zijn, of dat zij gestrekt hebben om de inwoners als slijk en asch te vertreden. Bij al deze punten, tot welke zich mijne zorgen uitstrekken, moet ik het paslood doen vallen, en ernstig trachten hetgene kwaad is goed te maken, en mij daarbij herinneren, dat er overtredingen kunnen bestaan tot welke mijne overwegingen zich niet hebben uigestrekt.

Nedergebogen roepe ik den Keizerlijken Hemel, (*Hwang-Tien*) aan, mij mijne onwetendheid en dwaasheid te vergeven, en mij zelfvernieuwing te schenken; want mijriaden van het onschuldige Volk zijn bezocht geworden om mij, den eenigen [schuldigen] Man! Mijne zonden zijn zoo vele, het valt zwaar die te ontgaan. De Zomer is voorbij, de Herfst is daar; langer te wachten is inderdaad onmogelijk. Het hoofd nederslaande, smeeke ik den Keizerlijken Hemel, zich te haasten en genadige uitkomst te schenken: eenen haastigen en Goddelijk-weldadigen regen, het leven des Volks te redden, en eenigermate mijne overtredingen te verzoenen. — O, ach! Keizerlijke Hemel! blik neder op deze dingen! o, ach! Keizerlijke Hemel!

Zijt dezelve genadig! Ik ben onuitsprekelijk bekommerd, verontrust en verschrikt. — Eerbiedig wordt dit smeekschrift overgereikt." —

Het is inderdaad eerbiedwekkend, den Gebieder over het derde deel van alle Aardbewoners, den Beheerscher eens Rijks, aan welks Oostelijke grenzen het *vijf* uren vroeger dag wordt dan aan de Westelijke, voor de ooren zijns Volks, zoo onbewimpeld zijne smart en zijn berouw te hooren uiten; zelfs wanneer hij tot eene niet regt gekende Godheid bidt. De levendige God, die dezen nood over des Keizers Land gezonden heeft, hoort alle schepselen Zijner handen, wanneer Zijne oordeelen hun doel bereikt hebben. De tijd schijnt gekomen te zijn, op welken ook in *China* het Evangelie met kracht zal gepredikt worden. Volgens eene algemeene overlevering heeft CONFUCIUS meermalen deze woorden uitgesproken: — » In » het Avond-Land (Westen) vindt men de ware Heiligen." — Deze meening heeft in de eerste Eeuw onzer Tijdrekening aan het Budhismus eenen zoo gemakkelijken ingang in *China* verschaft, en het grootste deel des Volks aan hetzelve onderworpen. Diezelfde overlevering zal ook de invoering des Christendoms begunstigen. Reeds is in de nabijheid van *Peking* zonder vrees gepredikt geworden, en het bewijs is geleverd dat er geen onoverkomelijke hinderpaal bestaat. GUTZLAFFS Reize, waarvan hij ons de bijzonderheden in zijn Dagverhaal mededeelt, had, onder anderen, dit merkwaardige gevolg, dat de Compagnie, die zich tot hiertoe binnen *Canton* beperkt zag, door zijn Reis-Verhaal bemoedigd, tot de vrije gemeenschap aan de Chinesche kusten een schip uitrustte, met hetwelke hij eene tweede en derde Reize als Tolk maakte, en overvloedige gelegenheid ter verkondiging van het Evangelie, en ter verbreiding van Christelijke Geschriften, vond." —

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

REISVERHAAL.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VERS

VAN EEN DRIEJ

SIAM

MEI

Gedurende een bijna d
genoot ik de hooge voldoe
der inboorlingen geschiedde
bespeurde met vreugde dat
erbieding onder de verschil
Land bewonen gevoend wa
zoo vaartuigen hier worv
gedeelte van den tijd bes
geestelijke en lighaamelijke
aantal *Chinezen*. Dit ja
Heren bijzonderen zegen;
boeken, het onderzoek naa
bewonde vriendschap, merkt
ken van Goddelijke goedhe
pogingen aan. Het versaa
vorderingen; wij werden in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VERSLAG

VAN EEN DRIEJARIG VERBLIJF

IN

SIAM, *enz.*

MEI 1831.

Gedurende een bijna driejarig verblijf in *Siam* genoot ik de hooge voldoening, de vooroordeelen der inboorlingen gedeeltelijk te zien verdwijnen, en bespeurde met vreugde dat een groot veld ter bearbeiding onder de verschillende Volken welke dit Land bewonen geopend was. Zoolang de *Chineesche* vaartuigen hier vertoefden werd een goed gedeelte van den tijd besteed in het voldoen der geestelijke en ligchamelijke behoeften van een groot aantal *Chinezen*. Dit jaar ondervonden wij des Heeren bijzonderen zegen; de groote aanvrage om boeken, het onderzoek naar de waarheid, de ons betoonde vriendschap, merkten wij als zoovele blijken van Goddelijke goedkeuring op onze zwakke pogingen aan. Het vertalingswerk maakte snelle vorderingen; wij werden in staat gesteld tot het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zamenstellen der Grondbeginselen van Talen, welke den Europeanen tot hiertoe onbekend waren, en om het hoofdzakelijke onzer Taalkundige onderzoekingen in kleine deeltjes zaam te voegen, die, ter dienste van volgende Zendelingen, in handschrift blijven zullen. Eenige personen, hetzij door louteren nieuwsgierigheid, hetzij door zucht tot hun eeuwig behoud gedreven, meldden zich om onderwijs aan, en een hunner legde opentlijke belijdenis van het Christendom af.

Bij onze eerste aankomst verspreidde onze verschijning eenen algemeenen schrik. Uit de voorspellingen der boeken van *Bali* was het kenbaar dat zekere Godsdienst uit het Westen over het Budhismus de overhand zoude verkrijgen; en daar nu de belijders eener Westersche Godsdienst een gedeelte van het Rijk der *Birmannen* veroverd hadden, zoo vermoedde het Volk dat derzelver Godsdienstige beginselen ook in *Siam* zouden zegepralen. De vrees verminderde wel van lieverlede, doch werd op nieuw opgewekt door zekere te *Bancock* aangebragte Tractaatjes, door den Heer JUDSON geschreven, waarin verzekerd werd dat het Evangelie weldra over alle valsche Godsdiensten zoude zegevieren. Men wilde den *juisten* tijd nasporen op welken dit zoude plaats grijpen; de plaatsen der H. S., die wij ter bevestiging der groote eindelijke zegepraal van Christus Koningrijk aanvoerden, werden met ernst overwogen, maar slechts weinige bedenkingen uit den weg geruimd. Omtrent dezen tijd waren de Siamezen angstig

nieuwsgierig naar de partij die de Engelschen in den oorlog tusschen hen en het Koningrijk *Queda* zouden kiezen, en toen de Koning vernam dat zij zich onzijdig houden zouden riep hij uit: — „ Nu zie ik eindelijk dat er iets waars in het Christendom is, waaraan ik vroeger zeer twijfelde!" — Deze gunstige meening des Vorsten maakte het Volk zeer welgezind jegens ons, waarvan het gevolg was dat wij tot personen van onderscheidene rangen, van beide kunnen, den toegang verwierven. Onder zulke omstandigheden ware het dwaasheid geweest dit Land te verlaten, indien niet de Voorzienigheid deswegens anders beschikt had, mij door ziekte verhinderende aldaar langer werkzaam te zijn. Zware pijn in de linkerzijde, van hoofdpijn, verregaande zwakheid, en gebrek aan eetlust vergezeld, maakte mij bedlegerig. Welke pogingen ik ook aanwendde om mijne sterke ligchaamsgesteldheid te herwinnen, zoo bemerkte ik duidelijk dat ik dagelijks sneller ten grave spoedde; ook werd werkelijk reeds eene begraafplaats voor mij aangeschaft.

Hoe schoon, overigens, de uitzigten zich mogten voordoen, er deden zich, van de andere zijde, ook groote hinderpalen op, die het bereiken van ons hoofddoel, de behoudenis der zielen, dreigden te vertragen. De Siammers zijn uiterst wispelturig, en haasten zich heden een gevoelen te omhelzen, dat zij zich morgen evenzeer haasten te verwerpen. Hunne vriendschap is onstandvastig, hunne verkleefdheid aan het Evangelie, als het Woord des

eeuwigen levens, was nooit zeer opregt, en zelden konden wij er in slagen hunne aandacht op den Zaligmaker te bepalen. Hoewel alle Godsdiensten in *Siam* worden toegelaten, is nogtans het Budhismus de Godsdienst van den Staat, en alle openbare inrigtingen strekken ter bevordering van dit bijgeloof. Een zamenweefsel der grofste onwaarheden, die slechts in enkele, door valsche Wijsbegeerte vooringenomene, Europesche Geleerden voorstanders hebben kunnen vinden, maakt de gemoederen van deszelfs belijders, zoowel in het leerstellige als beoefenende, voor onderrigt en verbetering bijna onvatbaar. Men stond ons toe in de tempels van *Budha* te prediken, en de talrijke Priesters haasteden zich om met ons in gesprek te komen, maar hunne harten waren grootendeels zeer tegen de zuivere waarheid ingenomen.

Het Budhismus is niet veel beter dan een volslagen Atheismus, volgens de uitlegging die een der Siamesche Opper-Priesters zelf er mij van gaf. De hoogste graad van geluk bestaat, volgens deze leer, in vernietiging, het grootste genot in gevoelloosheid; of hunne hoop is op eene eindelijke zielsverhuizing gevestigd. Het valt ligtelijk te begrijpen welken invloed deze leerstellingen op de zedelijkheid van Priesters en leeken hebben moeten, te meer als men indenkt dat zij algemeen verspreid zijn, en bijna elke mannelijk inboorling, gedurende eenigen tijd, onder de Priesters wordt opgenomen, om er zich mede bekend te maken. Zelfgenoegzaamheid is, van den Koning af tot den geringsten

zijner onderdanen toe, hun heerschende karaktertrek: de eerste verheft er zich op dat hij zijnen hoogen rang aan zijne deugden gedurende een vroeger leven te danken heeft; de laatste is vastelijk overtuigd dat hij, al is het na duizenden van jaren, tot dezelfde waardigheid geraken zal. Ik vreeze te moeten erkennen dat ik niet één waarlijk braaf man onder hen gevonden heb, want ofschoon velen er voor te boek staan, zijn ze, bij nadere beschouwing, bijna allen met deze hoogmoedige schijndeugd besmet. Overal ontmoet men onderdrukking, priesterlist, ellende en morsigheid. In weêrwil van dit alles winnen het de Siamezen in zedelijkheid van de Maleijers; zij zijn niet bloeddorstig noch aan grove zinnelijke bijgeloovigheden verslaafd, en niet ten eennenmale voor overtuiging onvatbaar.

Door eene wakende Voorzienigheid beschermd, had ik evenzeer toegang tot het paleis als tot de hut, en werd, in weêrwil van mijzelven, niet zelden aan het eerste ontboden. Chow-fa-nooi, de jonger broeder des laatst regerenden Konings, en de wettige erfgenaam der kroon, was een jong mensch van ongeveer drie-en-twintig jaren, die, bij eene groote mate van kinderachtigheid, echter eenige bekwaamheden bezit. Hij spreekt het Engelsch, kan een weinig schrijven, weet sommige kunstwerken der Europeanen na te bootsen, en is een verklaard vriend der Europesche Wetenschappen en des Christendoms; daarom zoekt hij de vriendschap van elken Europeaan, houdt druk-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ken omgang met hem, en tracht iets van hem te leeren. Hij is bemind bij het geheele Volk, dat thans door zware belastingen wordt uitgeput, maar CHOW-FA-YAY, zijn oudere broeder, die thans Priester is, geniet de Volks-liefde in nog hoogere mate. Wanneer zij eenmaal den troon beklimmen zal de verandering in alle openbare inrigtingen aanmerkelijk, — indien maar niet te plotseling, — zijn. De zoon des Phra-Klangs, of Minister van Buitenlandsche Zaken, is van buitengemeen helder verstand, maar heeft eenen geest van kuiperij, die hem aan het Hof gevreesd en voor vreemdelingen gevaarlijk maakt; ofschoon met minachting op zijn geheele Volk nederblikkende, kruipt hij nogtans voor iedereen van wiens invloed hij zich eenig voordeel belooft. CHOW-NIN, des Konings stiefbroeder, is een jong mensch van vele talenten, die hij echter door zijne verslaafdheid aan het gebruik van opium verwaarloost. KROMA-SUN-TON, des Konings broeder, en Opperregter des Rijks, was degene door wiens tusschenkomst ik mijne gevoelens den Koning konde mededeelen. Bepaaldelijk ontboden, bragt ik soms uren in gesprekken met hem door, die voornamelijk over het Christendom en over het nationaal karakter der Engelschen liepen. Ofschoon zijne eigene opvoeding zeer verwaarloosd was, verzocht hij mij die van zijnen zoon, (een zeer domme jongen), op mij te nemen, en scheen over het algemeen het beste voertuig om de aanzienelijkste Rijksgrooten met de waarheden des Christendoms te doen bekend worden. Het

was op zijn verzoek dat ik een werk over dezelve schreef, maar hij beleefde deszelfs voltooijing niet, daar hij vroeg in 1831 in zijn paleis verbrandde. KROMA-KHUN, behuwdbroeder des vorigen Konings, een stokoud man, riep mijne geneeskundige hulp in, en ik vond daardoor gelegenheid om mij met hem over Godsdienstige onderwerpen bezig te houden. Ofschoon zeer met de beginselen der Christelijke zedeleer ingenomen, hechtte hij niet aan Jezus Christus, de bron aller zuivere deugd. Ten gevolge eener verzwering in zijne linkerzijde eischte hij andermaal mijnen bijstand; maar dewijl zijn trotsche zoon de hulp eens barbaars verachtede, en de Koninklijke geneesheeren weigerden mijnen raad te volgen, stierf de man weldra, en juist dit onheil strekte mij tot aanbeveling bij den tegenwoordigen Koning, die zeer met de Europeanen is ingenomen, en mij wilde overhalen om onder geen voorwendsel het Rijk te verlaten, maar liever, in de betrekking van Geneesheer, mij als beambte aan hem te verbinden. PAYA-MEH-TAP, de Opperbevelhebber des Siameschen legers, in den oorlog tegen de Lao's, werd, van zijnen zegevierenden togt terugkeerende, met Koninklijke gunst vereerd, en overladen met den roof van een onderdrukt Volk, dat zijnen ondergang nabij was. Eene zware ziekte noopte hem om mij tot zich te ontbieden; hij beloofde mij goud, (dat hij niet voornemens was ooit te betalen,) als eene belooning voor mijne diensten. En toen hij hersteld was verwaardigde hij zich mij nevens hem te doen

nederzitten, en mij over verschillende gewigtige onderwerpen te onderhouden. PAYAZAC, een man door den geheelen Siameschen adel om zijnen lagen baatzuchtigen inborst gehaat, en als verspieder naar de grenzen van *Cochin-China* gezonden, vergde van mij hem den aard der Evangelieleer te verklaren, en daar mijne rede hem beviel maakte hij mij een geschenk van gedroogde visch, voor de moeite die ik had genomen. — De moeder van den Prins KROMA-ZORIN, eene der vrouwen des laatsten Konings, gaf mij gelegenheid om de Evangelische waarheid tegen den onzin van het Budhismus over te stellen, door mij in gesprek met den meest begunstigden haren Priesters te brengen. Ofschoon zij eenen nieuwen tempel ten behoeve der Priesters van *Budha* had doen stichten, om daarin eene soort van zielmissen voor haren overledenen zoon te doen houden, achtte zij het noodzakelijk, met alle aandacht de nieuwe leer te hooren, van welke onlangs ten Hove zoo veel gesproken was. — De zuster des reeds genoemden PAYA-MEH-TAP noodigde mij tot zich, om zich de Evangelieleer te hooren uitleggen, die zij, — gelijk zij zich uitdrukte, — voor dezelfde hield met de wonderbare geschiedenis der Maagd MARIA, van welke zij vroeger had hooren gewagen.

Bij het aanhalen dezer daadzaken wil ik bij herhaling opgemerkt hebben, dat het houden der gesprekken met de genoemde hooge personen mij op zich zelf gansch niet aangenaam was; want het is vermoeijend en vervelend vriendschaps-betrekkin-

gen met de Siamesche Grooten te onderhouden. Gewonelijk zonden zij te middernacht aan onze hut, somtijds op nog ongelegener uren, naar het in hunne grillige hersenen opkwam; maar, ik erken tevens, dat de Voorzienigheid hierdoor eenen weg opende om tot hunne harten te spreken, en om het karakter der Europeanen bij hen te regtvaardigen, dat bij hunnen Koning in een zoo scheef daglicht was geplaatst geworden.

Insgelijks wil ik eenige personen in nederiger levensstand opnoemen, maar die meer nut uit ons onderrigt trokken dan één der Grooten. Twee Priesters, waarvan de een de geliefde Hof-Geestelijke des Konings, de ander een jong mensch van goeden aanleg, doch zonder ondervinding, was, betoonden een vurig verlangen om volkomen onderrigt in de waarheden des Evangelies te erlangen. Zij bezochten ons des nachts, en bleven in hunnen ijver volharden, zelfs met verzuim van de studie der heilige taal, en van hunne gewone ambts-verrigtingen. De oudste hunner, een zeer bevattelijk mensch, van slechts even twintig jaren, hield maanden achtereen vol zich met den Bijbel in de hand naar een bosch te begeven, ofschoon zich daardoor aan het Koninklijk ongenoegen blootstellende. Hij spoorde zijnen jongeren broeder aan, zijn Vaderland te verlaten, ten einde zich van het Christendom en de Europesche Wetenschappen eene meer volledige kennis eigen te maken, en dus naderhand de leermeester zijner Landgenooten te kunnen worden; een Cambodjeesch Priester had

plan zich tot hetzelfde oogmerk in te schepen; ja, een geheel vrienden-gezelschap bad mij voor hen te prediken, opdat zij weten mogten welke de Godsdienst der Pharangs of Europeanen ware.

Siam heeft nooit de aandacht van Europesche kooplieden en menschenvrienden zooveel tot zich getrokken als het verdiende. Het is eene van *Azia's* vruchtbaarste landstreken; onder een goed bestuur zoude het *Bengalen* overtreffen, en zoude *Bancock* het van *Calcutta* winnen. Maar de Europeanen zijn er altijd met wantrouwen, en zelfs, voor zooverre zulks ongestraft geschieden konde, met onbeschaamde minachting behandeld geworden. Steeds waren zij aan allerhande kleine verguizingen blootgesteld, die den geduldigste zouden moede gemaakt hebben, en aan de ongehoordste verdrukkingen onderworpen. Sommigen hunner wilden eenige nuttige inrigtingen invoeren, die 's Lands magt en rijkdom zouden vermeerderd hebben, als, b. v. stoomwerktuigen, zaagmolens, geschutgieterijen, indigo- en koffijplantagiën; maar, met uitzondering van eenen enkelen Franschman, werden zij allen afgewezen; en ook deze moest het Land in ongenade verlaten, nadat hij begonnen was aan de vervaardiging van een werktuig om geschut te boren. Zoodra eenige arbeid die hun nuttig had kunnen zijn voltooid was werd daarop laag gevallen, opdat men niet verpligt zoude zijn de Europesche Nijverheid te beloonen, en tevens genoodzaakt de meerderheid der Europeanen in het doen van uitvindingen te erkennen.

Het tot hiertoe bij het gros der Natie algemeen gekoesterde denkbeeld nopens de Europeanen, is zijnen oorsprong verschuldigd aan een klein getal zoogenaamde Christenen, welke, in het Land zelve geboren, en ten deele van Portugeezen afkomstig, voor de Siamesche edelen als honden kruipen, tot allerlei lage diensten gebruikt worden, en het zich tot hooge eere mogen rekenen als hun vergund wordt soldaten of wondheelers van de minste soort te worden. Allerlei hun gedane verwijtingen worden geloofd, en inderdaad, ofschoon zij zich geloovige kinderen der Katholijke Kerk noemen, onderscheiden zij zich door niets anders dan door de zucht tot dronkenschap en hanengevechten. Noch nijverheid, noch vinding, noch eerlijkheid, wordt onder hen gevonden, met uitzondering van eenen enkelen die op de laatste deugd te regt mag aanspraak maken. Uit dit wanbegrip zijn al de kwade bejegeningen ontstaan welke de Europeanen tot op den oorlog tusschen het Rijk der Birmannen en de Engelsche Compagnie hebben moeten ondervinden. Toen de eerste Britsche Gezant aankwam werd hij met verachting bejegend, naardien de uitgebreidheid van het Britsche gezag onbekend was: en toen de Engelschen *Rangoon*, de voornaamste zeehaven des Birmannischen Rijks, hadden bemagtigd, wilde de Koning zulks niet gelooven, voor dat een bij hem geloofwaardig persoon het hem bevestigd had. Nog werd de Koninklijke borst door twijfelingen omtrent den uitslag des oorlogs met de onverwinnelijke Birmannen beroerd, en de Siammers hooren met weêrzin

de overwinningen hunner Britsche Bondgenooten vermelden, ofschoon zij daardoor voor de vernielende invallen hunner Birmannische naburen bewaard bleven, welke gewis hun zwaard tegen hen gekeerd zouden hebben, zoo niet de Engelschen deze hunne erf-vijanden hadden overwonnen. Desniettegenstaande konde het Siamesche Gouvernement de afgezanten der Birmanners met vreugde begroeten, die met geen ander doel kwamen dan om den Koning van *Siam* te bewegen, in geval van een' vredebreuk de Engelschen geen bijstand te bieden, op grond van de overeenstemming der beide Landen in Godsdienst en zeden. Maar de kinderachtige Volkstrots der Siammers, waardoor zij zich boven alle Volkeren, — de Chinezen en Birmanners uitgezonderd, — verheven waanden, is gefnuikt; en naarmate de Engelschen gevreesd worden naar die mate verbetert zich het onthaal dat zij gedurende hun verblijf in dit Land ondervinden. Hoe meer het overwigt van hun genie wordt erkend, des te meer wordt hunne bijzondere vriendschap gezocht, worden hunne gewoonten nagevolgd en hunne taal beoefend. De Koning heeft eenige arme landloopers in Engelsche uniform gestoken, en acht hen nu zoo dapper en wèl-gedisciplineerd als hunne modellen. CHOW-FA-NOOI, die de vreemdelingen zoo gaarne navolgt, heeft een klein scheepje gebouwd, en wil er een op grooteren schaal bouwen, zoodra zijne geldmiddelen zulks zullen toelaten. Engelschen en Amerikanen worden in hunnen omgang niet meer belemmerd, en ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nieten thans voorregten op welke zelfs de begunstigde Chinezen zich niet beroemen kunnen.

Deze Chinezen komen in grooten getale van *Chaoutcheoufoo*, het Oostelijke gedeelte der Provintie *Canton*. Het zijn meestal landbouwers, terwijl een andere Cantonsche stam, de Kih's of Kah's genaamd, meestal uit handwerkslieden bestaat. Eenige landverhuizers uit het district *Tungan*, in de Provintie *Tuhnkee*, zijn grootendeels zee- of kooplieden. Die uit *Hainan* zijn meestal marskramers of visschers, en maken de armste, ofschoon tevens de opgeruimdste, klasse uit. De taal en gebruiken der *Chaou-Tcheou*-Chinezen zijn onder hen de meest algemeene; zij leiden een armoedig en morsig leven, en schikken zich gaarne naar de onreine gewoonten der inboorlingen, wier kleeding zij somtijds, met wegwerping hunner wijde jakken en broeken, geheel aannemen, wanneer zij zich door huwelijks-vereenigingen nader aan hen verbonden hebben. Naardien de wekelijke, onverschilligheid ademende, Godsdienstige beginselen der Chinezen in den grond niet veel van die der Siamezen verschillen, schikken de eersten zich gereedelijk naar de Godsdienst-plegtigheden der laatsten; en wanneer zij mannelijke kinderen hebben snijden deze zich doorgaans de staarten af, en worden voor eenigen tijd Siamesche Priesters. In het tweede of derde geslacht zijn al de onderscheidende kenmerken der Chinesche afkomst verdwenen, en een Volk, anders zoo hardnekkig aan zijne nationale gewoonten gehecht, wordt ten eenenmale in Siam-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mers veranderd. Doorgaans verwaarlozen zij hunne eigene taal- en letterkennis, om zich op de Siamesche toe te leggen. Niets is hun streelender dan door den Koning met eenigen eertitel begiftigd te worden, en zulks heeft doorgaans plaats wanneer zij zich groote rijkdommen verworven of iemand hunner eigene Landslieden verraden hebben. Van dat tijdstip af worden zij slaven des Konings, vooral indien zij tot zijne Officieren benoemd worden. Geene dienst is dan zoo laag, zoo kostbaar of zoo moeijelijk, die zij niet gedwongen zijn te verrigten; terwijl zij, in geval van ongehoorzaamheid, strengelijk gestraft, soms wel levenslang in boeijen geklonken worden. Niets overtreft daarin de vrees der Chinezen; zij bewijzen hunnen onderdrukkers den hoogsten eerbied, en buigen zich ter aarde wanneer men hen aanspreekt. In weêrwil der drukkende belastingen, op hunne nijverheid gelegd, zwoegen zij van den morgen tot in den nacht, om hunne onbeschaamde en onvriendelijke beheerschers te voeden, die het beneden zich achten hun dagelijksch brood door eigene inspanning te winnen. Met uitzondering der Hwuy-Hwuy, of leden der Triad-Maatschappij, wordt door elken Chineschen inwoner onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan hunne uitsporigste eischen betoond.

Eenige jaren geleden vormde deze Maatschappij eene zamenzwering, hare leden vielen op de eigendommen van sommige inboorlingen te *Bamplasoi*, eene plaats nabij de mondingen des *Meinams*, aan,

en begonnen zich op hunne onderdrukkers te wreeken; maar, gebrek aan levensmiddelen krijgende, waren zij genoodzaakt zee te kiezen, en, door een klein Siameesch eskader gevolgd, op de vlugt gedreven; tot dat tegenwind, en gebrek aan de volstrektste levensbehoeften, hen dwongen zich over te geven. De voornaamste belhamel ontsnapte naar *Cochinchina*, maar de meesten zijner aanhangers werden omgebragt, of levenslang in eenen kerker gesloten. Van toen af is alle uitzigt vervlogen om het Volk uit zijne verachtelijke slavernij te verlossen; ofschoon er zeer vele lieden zijn die meenen dat de Engelschen, — zoo is hunne eigene uitdrukking, — hun weldadig bestuur tot in *Siam* zullen uitbreiden. Elk aankomend schip verlevendigt deze verwachting, elk vertrekkend schip doet haar in rook verdwijnen.

Velen der landbouwers in *Siam* zijn Peguanen of Monsen, gelijk zij zichzelven noemen. Dit Volk werd voormaals door zijne eigene Koningen geregeerd, een van welken, (omtrent het midden der vorige eeuw,) den Birmanners en Siammers, met aanvankelijk goed gevolg, den oorlog aandeed; maar, op zijne beurt, beurtelings door de legers van beiden verslagen zijnde, zijn zij nu beider slaven. Het is eene sterke soort van menschen, zeer vlijtig van aard, openhartig en minzaam in den omgang. Het nieuwe paleis dat de Koning van *Siam* heeft doen bouwen werd grootendeels door hunne handen vervaardigd, als een blijk hunner hulde aan den *Heer van den witten elephant*. Hunne Gods-

dienst is dezelfde met die der Siammers. In de kleeding schikken de mannen zich naar die hunner meesters, maar de vrouwen laten het haar lang groeijen, en verschillen in kleedij van de Siamesche vrouwen. Slechts weinige Volken zijn zoo bereid als dit tot den ontvangst van het Evangelie, maar weinige hebben, helaas! de aandacht der Europesche menschenvrienden minder tot zich getrokken.

De Siammers hebben de gewoonte om de Birmanners weg te rooven en tot slaven te maken. Ofschoon de Engelschen zich daartegen met eenig goed gevolg verzet hebben, vinden de inboorlingen echter nog maar al te veel vermaak in deze ondeugende gewoonte. Vele duizenden Birmanners zijn er, welke op deze wijze tot slaven gemaakt zijn, en tot harderen arbeid gedwongen worden dan eenige anderen van 's Konings onderdanen. Men houdt hen in de uiterste verachting, behandelt hen met barbaarschheid, en stelt hen naauwelijks in staat hunne nooddruft te winnen.

Geen Volk heeft er misschien bij gewonnen onder het bewind der Siammers gekomen te zijn dan alleen de Maleijers. Deze zijn insgelijks grootendeels slaven, of huurders van groote stroken lands, die zij met de uiterste zorg bebouwen. Ook zij verliezen doorgaans, gelijk de leden van elke Natie, in *Siam* hun nationaal karakter; worden vlijtig, schikken zich naar de gewoonten des Lands, en winnen niet zelden eene kleine bezitting over. Zij hebben slechts weinige Priesters, Hadjis genoemd, maar deze weinigen oefenen een onbepaald gezag

over hunne geloovigen uit, en verstaan de kunst van zich te verrijken zonder den roem hunner heiligheid daardoor te verliezen. Deze Hadjis onderwijzen uit den Koran, en hebben doorgaans een groot aantal scholieren, weinigen van welken, nogtans, eenige vorderingen maken, terwijl de meesten hunne tulbanden wegwerpen, hunne geestelijke gidsen verlaten, en de Heidensche leer omhelzen.

Bovendien wonen er nog eenige Mooren in het Land, die door de inboorlingen *Kah's*, dat is vreemdelingen, genoemd worden, maar meestal in *Siam* geboren zijn. Hun Opperhoofd, en diens zoon RASITTIJ, genieten de hoogste eer ten Hove, zijnde de eerste eene soort van tolk of middelman, door wiens tusschenkomst lieden van lageren rang hunne wenschen en mededeelingen tot het oor des Konings brengen. Daar het beneden de waardigheid eens zoo magtigen Heerschers, als zijne Siamesche Majesteit is, geacht wordt, dezelfde taal te spreken die zijne onderdanen hebben aangenomen, zoo bestaat de post des gezegden Moormans in het overgieten der eenvoudigste uitdrukkingen in hoogdravenden onzin, opdat de redenen tot eenen zoo magtigen gebieder gerigt gelijk mogen zijn aan de lofspraken die aan *Budha* gewijd worden. Reeds door tot het orgaan der redewisseling gemaakt te worden heeft RASITTIJ het in zijne magt om de dingen zoodanig voor te stellen als het meest met zijn eigen belang overeenkomt, en nooit verzuimt hij partij van dit voorregt te trekken. Van daar dat niemand zoozeer gehaat en gevreesd is onder de aanzienlijken des

Lands, en dat zelden iemand eenen zoo onbepaalden invloed uitoefent op des Konings besluiten. Afkeerig van druk verkeer met de Europeërs, grijpt hij elke gelegenheid aan om er zich af te maken, en den omgang met zijne eigene Landslieden aan te knoopen, die hij nogtans bedriegt en knevelt waar hij slechts kan of mag. Al de overige Mooren zijn eerder zijne vasallen, of onmiddellijk bij hem in dienst, en kunnen gezegd worden een geregeld ligchaam van sluwe knechten uit te maken. Zij dragen geene tulbanden en zijn van de ruime Oostersche kleeding ontslagen; zelfs maken zij geen bezwaar in het bijwonen van Heidensche feesten en plegtigheden, zoo wel om de gunsten hunner meesters te winnen, als om zich aan de onbeteugelde gewoonten der Siamesen te kunnen toegeven.

In mijne betrekking als Zendeling en Geneesheer kwam ik in aanraking met de Lao's of Shans, een bij de Europeërs weinig bekend Volk. Ik leerde hunne taal, die met de Siamesche zeer veel overeenkomst heeft, ofschoon de geschrevene karakters, zoowel in hunne gewone als heilige boeken, van de Siamesche verschillen. Dit Volk, dat een groot gedeelte bewoont van het Oostelijk Schier-Eiland, van de Noordelijke grenzen van *Siam* af, langs *Cambodja* en *Cochin-china* aan de eene, en het Rijk der Birmanners aan de andere zijde, wordt door henzelven in Lau-pung-kau's (witte Lao's,) en Lau-pung-dan, (zwarte of donkere Lao's,) naar de kleur hunner huid, onderscheiden. Deze lieden bewonen meestal bergachtige streken, en leven van

jagt of veldarbeid, onder het bestuur van een aantal kleine Vorsten, welke van *Siam*, de *Birmanners*, *China* en *Cochin-china* afhankelijk zijn. Ofschoon hun land vele kostbare zaken, en daaronder veel goud, oplevert, zijn zij nogtans arm, en nog havelozer dan de Siammers, met uitzondering van hen die onder Chineesch bewind leven. Zij hebben eene soort van Nationale Letterkunde, die zij echter niet druk beoefenen, noch tot bron van kennis doen verstrekken. Hunne beste boeken bevatten voorvallen uit het gemeene leven, in proza, of wonderbare vertellingen van reuzen-en toovergodinnen. Hunne Godsdienstige boeken in de Bali-taal worden zelfs door hunne Priesters zeer gebrekkig verstaan, welke zich overigens alleen door hunne domheid van de Siamesche Priesters onderscheiden. Ofschoon men vermoedelijk hun Land als de bakermat van het Budhismus mag aanmerken, daar zich in hunne overleveringen vele sporen van SAMO NAKODUM, een der eerste Heidensche Zendelingen, vertoonen, staan hunne tempels ter eere dier Godheid verre bij die in *Siam* achter. Men kan tevens niet ontkennen dat zij veel minder bijgeloovig dan hunne naburen zijn, en dat hunne Taal eene groote mate van zachtheid en welluidendheid bezit. Zij zijn morsig in hunne kleeding, vrolijk en luimig van aard, achteloos in hunne verrigtingen, en groote liefhebbers van muzijk en dans. Hunne, op eene bijzondere wijze, van riet gemaakte orgels behooren tot de welluidendste muzijk-instrumenten die men in *Azia* vindt, en zouden, onder de hand eens Europeschen werkmeesters, een der

schoonst bewerktuigde kunnen worden. Elk hunner Opperhoofden onderhoudt een aantal dansende knapen, die hunne meesters met de zonderlingste bewegingen vermaken, terwijl de muzijk hun draaijen en wenden begeleidt.

De Zuidelijke Districten drijven eenen zeer drukken handel met *Siam*, waarom de inboorlingen in lange, smalle, met gras bedekte boten aankomen, om de voortbrengselen huns Lands, ivoor, goud, tijgerhuiden, specerijen enz. in te voeren, en Europesche en Indische manufacturen, en sommige voortbrengselen van Siamesche nijverheid, daar tegen in te ruilen. Deze handel gaf in 1827 aanleiding tot eenen oorlog met de Siammers, die allerlei listen aanwendden om de onderdanen van CHOU-VIN-CHAN, een van de Opperhoofden der Lao's, te onderdrukken. Deze Vorst, die vroeger zoo hoog in gunst bij den laatsten Koning van *Siam* stond, dat hij, tijdens zijn laatste bezoek, in eene vergulde boot ontvangen en in een vergulden armstoel gedragen werd, vond de overdrevene afpersingen op de grenzen, van de zijde des Siameschen Gouverneurs, beleedigend en nadeelig voor zich en zijne onderdanen. Bij herhaling wendde hij zich aan het Hof van *Bancock* om herstel dezer grieven, en, zulks vruchteloos zijnde, tot den Gouverneur zelven; maar er werd geen acht op geslagen. Ten laatste nam hij zijne toevlugt tot de wapenen, alleen om zich op den Gouverneur te wreeken, zonder eenig doel om oorlog tegen den Koning te voeren, eene omstandigheid waarop hij geheel niet gerekend had. Nogtans

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verwekte zijn opstand eene zoo algemeene vrees onder de Siammers, dat zij weldra in massa tegen hem optrokken en van alle zijden de zegepraal behaalden. Van toen af werd dit Land het tooneel van moord en verwoesting. PAYA-MEH-TAP, de Siamesche Opperbevelhebber, trachtte niet slechts zichzelven met onnoemelijken roof te verrijken, maar beging de gruwelijkste wreedheden, alles, zonder kunne of leeftijd te ontzien, vermoordende. En, daar dit nog te lang scheen op te houden, sloot hij een aantal der ongelukkigen in één huis op, en stak er vervolgens den brand in, of deed het door buskruid in de lucht vliegen; het getal der krijgsgevangenen, grootendeels landlieden, was zeer groot. Zij werden op houtvlotten den *Meinam* afgevoerd, en zoo slecht van leeftogt voorzien dat de meesten van honger omkwamen; de overigen werden als slaven onder de Rijks-grooten verdeeld, en wreeder dan de ergste vijanden behandeld, terwijl vele der vrouwen in de *harems* des Konings en zijner aanzienlijken geplaatst werden.

Door al zijne onderdanen verlaten, vlugtte CHOW-VIN-CHAN met zijn gezin tot een van de naburige Opperhoofden der Lao's, terwijl de Cochin-Chinezen middelerwijl eenen gezant naar den Siameschen Opperbevelhebber zonden, om te zijner gunste tusschen beide te treden. Die ongelukkige gezant werd, met zijn geheele gevolg van honderd mannen, verraderlijk door de Siammers vermoord, zoodat slechts één overgelaten werd, om berigt van het treurtooneel te gaan geven. Door deze schending van het

Volkenregt billijk vertoornd, maar zich te zwak gevoelende om wreedheid met wreedheid te vergelden, zonden die van *Cochin-China* eenen afgezant naar *Bancock*, eischende dat de bewerker van den moord zoude overgeleverd worden; terwijl zij *Cochin-China* de Moeder en *Siam* den Vader van het Volk der Lao's noemden, in eenen zeer vredeademenden brief aan den Koning van *Siam*, die echter weigerde een beslissend antwoord aan dezen, en anderen, hem bij herhaling gezondene, boodschappers te geven, maar zelf eenen sluwen *diplomaat* naar *Hue-Fu* de Hoofdstad van *Cochin-China*, zond, doch die afgewezen werd met de boodschap dat de Koningen van *Siam* en *Cochin-China* hadden opgehouden Vrienden te zijn. De eerste, door zulk een onbewimpeld antwoord in het naauw gebragt, gaf bevel aan zijne voornaamste Edelen en Chinesche onderdanen, eenige honderde oorlogsbooten te bouwen, volgens het door den Gouverneur van *Ligore* gemaakte model.

Maar terwijl deze oorlogsbooten, — die men eerder plaisier-booten noemen konde, — werden aangebouwd, werd CHOW-VIN-CHAN, met al de zijnen, den Siammers in handen geleverd. In kooijen opgesloten, en in het gezigt der pijnigings-werktuigen, stierf de oude man, door vermoeijenis en marteling uitgeput, terwijl zijn Zoon en troon-opvolger zich door de vlugt wist te redden. Groote belooningen werden op het ontdekken van dezen gesteld, hij werd opgespoord, en ware onmiddellijk omgebragt, maar het dak eener pagode beklommen

hebbende, bleef hij daar tot hij zich van alle middelen van redding verstoken zag, stortte zich op eene rots neder, en kwam om.

Het Koninklijk geslacht van dezen Lao's-stam is alzoo uitgeroeid; het Land ligt woest; de boeren, ten getale van ruim honderd-duizend, zijn over onderscheidene gedeelten van *Siam* verspreid; en het geheele grondgebied is, in weêrwil der vertogen van het Hue-Fusche Hof, onder het onmiddellijk bewind der Siammers gebragt, die verlangen het door andere stammen te zien bevolken. Die Laosche Grooten welke zich in den beginne aan de Siamesen overgaven worden thans bewaard in de ruime gebouwen der Samplong-Pagode, die door den Vader van PAIJA-MEH-TAP, aan de oevers van den *Meinam*, nabij de stad *Bancock*, gesticht is. Zij voeden de hoop dat zij naar hun Vaderland zullen teruggezonden worden door zijne Siamesche Majesteit, wiens goedertierenheid welligt zoo groot zal zijn dat hij dengenen vergiffenis zal schenken die hem niets misdaan hebben!

Ofschoon de Lao's over het algemeen op eenen lagen trap van beschaving staan, zijn er nogtans eenige stammen, tusschen hunne bijkans ongenaakbare gebergten, die de overigen overtreffen. Een der vreedzaamsten van dezen zijn de Kah's. De Lao's, (daarin de Siammers navolgende) zijn gewoon lieden uit dezen stam te stelen, en hen naar *Bancock* ter verkoop te brengen. Langs dezen weg ben ik in staat gesteld met sommigen dezer Kah's te spreken, die mij verhaalden dat hunne Landslieden, vreedzaam en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zonder groote behoeften, op hunne bergen leefden, juist zooveel rijst kweekten als tot hunne voeding noodig was; en, zonder Godsdienst of wetten, in eenen maatschappelijken staat verkeeren welke van dien eener troep elefanten niet veel verschilt. Desniettemin schijnen zij eene snelle vatbaarheid voor verbetering en beschaving te bezitten, en zouden, onder de leiding eens bekwamen en geduldigen Christen-Leeraars, welligt even zoozeer door de weldaden van het Goddelijk Evangelie kunnen bevoorregt worden als de vroeger zoo woeste, thans zoo beschaafde, inwoners van *Otaheiti*.

Eenige Lao's, die, weinige jaren geleden, door hunne Opperhoofden met eenen Chineschen Mandarin naar de grenzen werden gezonden, schenen als tot eene betere menschensoort te behooren, ofschoon met de overige stammen dezelfde taal sprekende. Zij waren grootelijks beschaafd door hun verkeer met de Chinezen, aan wier Keizer zij gewoon zijn, door middel van eenen afgezant, geregeld schatting te betalen.

Onder de velerlei Volksstammen welke *Siam* bewonen zijn er ook Kamehs of inboorlingen van *Cambodja*, welk Land, ten Zuidoosten des Rijks gelegen, ontwijfelbaar van hoogere oudheid is dan een der omliggende Staten. De naam *Cambodja* komt in den Ramagan en andere oude gedichten der *Hindo's* voor, en *Hindostan* wordt in de oudste overleveringen als de wieg en bakermat van

het Budhismus opgegeven. De Taal der *Cambodjezen* is minder welluidend maar tevens rijker dan die der *Siamezen*. Hunne Letterkunde is zeer rijk, en hunne boeken zijn geschreven met karakters die zij *Khom* noemen, en van welke de Siamezen zich alleen in het schrijven van hunne Baliboeken bedienen; de meesten dier boeken, — welligt allen, met uitzondering van die welke hunne wetten en geschiedenis bevatten, — zijn in poezij, maar behandelen doorgaans zeer dagelijksche onderwerpen, vloeijen over van herhalingen, en zijn dikwijls uiterst kinderachtig. Echter zag ik een Aardrijkskundig werk, voor verscheidene eeuwen geschreven, dat naauwkeuriger is dan de Chinesche werken van die soort.

Cambodja werd langen tijd door zijne eigene Vorsten geregeerd, maar voor eenigen tijd deed ontstane oneenigheid twee broeders de wapenen tegen elkander opvatten. *Cochin-China* en *Siam* deden, — (gelijk doorgaans het geval is) — beide hun voordeel met dezen twist, en verdeelden het Land onderling, terwijl een der broeders naar *Cochin-China*, de ander, met nog twee andere broeders, naar *Siam* vlugtte. Met twee der laatsten maakte ik kennis, daar de derde gestorven was. Zij voeden de hoop dat hun Land hun nog wel eenmaal zal teruggegeven worden, daar zij het door niets verbeurd hebben. De jongste hunner is een man van geest, en niet ongeschikt tot beschaving, maar te kinderachtig om gebruik te maken van eene hem daartoe voorkomende gelegenheid. De Cambodjezen

zijn buigzaam of hardnekkig, onbeschoft of dienstvaardig, al naar de omstandigheden zulks vorderen. Echter zijn zij voor overtuiging en verbetering vatbaar. Onder de mannen vindt men velen die zeer welgemaakt zijn, maar de vrouwen zijn van een gemeen voorkomen. In ellende staan zij met hunne naburen gelijk, en doen geenszins voor hen onder in luiheid. Handel drijven zij zeldzaam, behalve in zijden stoffen, die zij zelve vervaardigen, ofschoon zulks strijdig is met de voorschriften van het Budhismus, naardien het leven der zijdeworm gedurende de bewerking in gevaar wordt gebragt. Uren lang voor hunne Grooten in de houding van kruipende honden door te brengen, betel te kaauwen, en in hunne onwelluidende taal te snappen, zijn hunne meest geliefkoosde uitspanningen.

Cambodja wordt besproeid door den *Meinamkom*, eene breede Rivier, die in *Thibet* ontspringt. Gelijk het Zuidelijke gedeelte van *Siam* is dit Land laag en vruchtbaar, en goed bevolkt. De voornaamste marktplaats is die welke zij *Luknooi*. de Europeanen *Saigon* noemen. Hier wonen vele Chinesche handelaars, die onder het gebied van *Cochin-China*, een uitgebreiden handel, vooral in betel en zijde, drijven, zoowel met *Sincapore* als met de Noordelijke gedeelten van *China*. De hoofdstad wordt door een' muur omringd, in verre oudheid opgerigt. Het Land is tamelijk wèl bebouwd, echter niet zóó als het zoude kunnen wezen, want, daar het Volk voldaan is met een weinig rijst en gedroogde visch, bekreunen zij zich weinig aan de verbetering van hunnen toestand door nijverheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Cambodja is sedert lang een twistappel tusschen *Siam* en *Cochin-China* geweest; daar elk dier beide Landen gaarne zijn gezag over het geheele Land zoude uitstrekken. In den verledenen jare (1830) nog, lag een Cochin-Chineesch Eskader gereed, om van *Luknooi* Zee te kiezen, ten einde de Cambodjesche kust tegen eene voorziene landing der Siamezen te beschermen, terwijl, tenzelfden tijde, de Cambodjezen naar de gelegenheid uitzagen om hunne vrijheid te herwinnen, en de Cochin-Chinezen, hunne onderdrukkers, te verdrijven.

Cochin-China of *Annam*, tijdens de laatste omwenteling met *Tonquin* vereenigd, heeft altijd *Siam* met het grootste wantrouwen beschouwd. Voormaals werd het Land door burgertwisten verdeeld, maar sedert zeker Fransch Bisschop het Koningrijk *georganiseerd*, en deszelfs middelen van vertier, onder de regering van COUNG-SHUNG, uitgebreid heeft, kan *Annam* den trots van *Siam* tarten. Ook toen de Fransche invloed opgehouden had, en het Land tot zijne vorige onmagt was vervallen, bleven de Cochin-Chinezen een naijverig oog op de Siammers vestigen. Deze, van hunne minderheid bewust, verbrandden eenmaal eene groote hoeveelheid timmerhout, dat bestemd was om in eene der havens van *Annam* tot schepen verbouwd te worden; ook gelukte het hun eenige onderdanen van deze hunne naburen tot zich te lokken, die zich, benevens eenige gevangenen, te *Bancock* nederzetteden, en daar aanzienelijke Kooplieden geworden zijn. Bijaldien het karakter der Cochin-Chinezen

niet door hun Gouvernement zelve verlaagd wierd, zouden zij eenen hoogen rang onder de Volken bekleeden. Zij zijn levendig, bevattelijk, onderzoeklievend en leerzaam, maar van eenen morsigen aard. Hunne doorgaande onwetendheid spruit, — gelijk wij zoo even zeiden, — uit de dwingelandij des Bestuurs voort, dat het Volk dwingt om het grootste gedeelte des tijds met harden arbeid tot deszelfs dienst te besteden. De inwoners hebben grooten eerbied voor lieden welke in de Chinesche Letterkunde ervaren zijn. Hunne geschrevene Taal verschilt grootelijks van die welke zij spreken; de laatste is gelijk aan het Cambodjeesch, terwijl de eerste veel overeenkomst heeft met die welke op het Eiland *Hainan* gesproken wordt.

Ons blijft over, eenige bijzonderheden op te geven aangaande de invoering des Christendoms in *Siam*. Zoodra de Portugezen, in 1622, voor de eerstemaal in dit Land kwamen, haasteden zij zich aldaar hunne Godsdienstige gevoelens te verspreiden. Kort daarna kwamen de Fransche Zendelingen aldaar over Land aan, en maakten groote vorderingen, door medewerking van den Cephaloniër PHAULKON; zoodra dus het Fransche Gazantschap was aangekomen, en de Fransche invloed de overhand verkreeg, vermeerderden zij het getal der bekwame arbeiders. Twee hunner schoren zich zelfs de kruin, en schikten zich naar de gebruiken der Siamesche Talopoijs of Priesters, onder voorwendsel dat zij de heilige taal van *Bali* aanleerden. Maar, het bedrog van PHAULKON ontdekt, hij zelf gedood,

en de Franschen verdreven zijnde, ging de invloed der Geestelijken te niet; het aantal hunner bekeerlingen nam snel af; en van de twee genoemde personen, die zich onder de Siamesche Priesters begeven hadden, werd nooit meer iets vernomen. Ofschoon de Fransche Zendelingen hier hunne zoogenaamde *statie* tot op dezen dag behouden hebben, zijn zij echter van tijd tot tijd zeer in de engte gebragt, en dikwijls aan gevangenis en overlast onderworpen.

Het is opmerkelijk dat, terwijl in alle andere Landen waar Roomsch-Katholijken ingang kregen hunne bekeerlingen talrijk waren, er in *Siam* altijd slechts weinigen gemaakt zijn. Voor het tegenwoordige maakt slechts een gering aantal, — grootendeels bestaande uit de reeds beschrevene afstammelingen van Portugezen, welke de Cambodjesche en Siamesche Talen spreken, — hunne kudde uit; te *Bancock* hebben zij vier Kerken, te *Chantibun* één, en onlangs is er eene te *Jutaija*, de voormalige Hoofdstad, gesticht. Dan, deze geringheid zoude geen nadeel doen, zoo slechts deze weinigen waarlijk, door den invloed des H. G. tot den Zaligmaker bekeerd waren; maar deze verandering van hart en wandel daar te stellen, schijnt, helaas! nimmer het doel dier geestelijke leidslieden noch de begeerte hunner volgelingen geweest te zijn. Ik betreur den toestand van menschen die den naam van Christenen dus verlagen, en zoude hartelijk wenschen dat er nooit één bekeerling van dien stempel gemaakt ware. De arbeid van Protestant-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

sche Zendelingen was tot hiertoe in dit Land slechts voorbereidende en in de beginselen. Nogtans is de aandacht der verschillende Volks-stammen welke *Siam* bewonen opgewekt, en men mag gerustelijk de aannadering van dien zaligen tijd voorspellen, op welken zij hunne handen vereenigd tot den Zaligmaker der Wereld zullen uitstrekken.

Een in voortbrengselen zoo rijk Land als *Siam* levert een rijk veld voor handelsondernemingen op. Suiker, verwhout, vogelnesten, katoen, ivoor, en andere artikelen, trekken de aandacht van Chinesche handelaars tot zich, wier *jonken* of vaartuigen ieder jaar, in de maanden Februarij, Maart, en het begin van April, van *Hainan*, *Canton*, *Amoij*, *Ningpo*, en andere plaatsen aankomen. Zij voeren, behalve verscheidene artikelen van consumtie, een aanzienlijken voorraad van ongemunt zilver in; de plaatsen van uitklaring worden gekozen naar gelang van die der bestemming, en de *jonks* verlaten *Siam* tusschen het einde van Mei en het begin van Augustus. Zij zijn omtrent tachtig in getal, worden *pih-tow-chuen* of withoofdige schepen, genoemd, en bemand met Chaou-Tcheou-Chinezen, uit het Oostelijke gedeelte der Provintie *Canton*. Die welke de *Gele Zee* opvaren worden doorgaans met suiker, hout en betel-wortel, bevracht. Het grootste gedeelte dezer *jonks* behoort aan te *Bancock* gevestigde Chinezen of aan Siamesche Grooten. De eersten stellen iemand hunner betrekkingen als supercarga, veeltijds een' hunner behuwdzonen; de laatsten

nemen verzekering van de betrekkingen desgenen dien zij tot super-carga aanstellen; bekomt het vaartuig dan eenige schade, dan verhalen zij zich op dezelven, en werpen hen somtijds zeer onregtvaardig in de gevangenis. Ofschoon de handel op den Indischen Archipel niet zóó belangrijk is, worden echter jaarlijks tusschen de 30 en 40 schepen uit *Siam* derwaarts gezonden.

Degenen welke op de Chinesche schepen kapitein heeten zouden eigenaardiger super-carga's genoemd worden. Hetzij hij al dan niet eigenaar is heeft hij het opzigt over de geheele lading, koopt en verkoopt naar gelang der omstandigheden, maar heeft hoegenaamd niets te bevelen over het bestuur van het schip. Dit is de bezigheid van den Ho-Chang of stuurman, wiens voornaamste zorg daarin bestaat, dat hij, bij dag en nacht, gedurende de geheele reize, op de banken en klippen het wakend oog houdt. Hij zit onafgebroken aan eene der zijden van het schip, en slaapt bij tusschenpozen, wanneer daartoe gelegenheid is. Ofschoon in naam het bevel over de matrozen voerende, gehoorzamen zij hem echter niet dan wanneer zij het goedvinden, en schelden en tergen hem overigens als ware hij hun gelijke. Op den stuurman volgt de To-kung of onder-stuurman, die het zeilen des vaartuigs bestuurt, en eenige matrozen onder zijn opzigt heeft. Verder zijn er twee klerken: een om goede rekening te houden, en een om op den super-carga het oog te slaan; nog iemand die voor den scheepsvoorraad zorgt, en eindelijk een Heang-kung of

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Priester, die voor de afgoden zorgt, en elken morgen eene zekere hoeveelheid wierook en goud- of zilver-papier verbrandt. De matrozen zijn in twee klassen verdeeld; eenigen, Tow-muh of hoofd-matrozen genoemd, moeten voor de ankers, zeilen enz. zorgen, de overigen, die Ho-ke of gemeenen heeten, verrigten de minderen arbeid, door b. v. de touwen op te halen en de ankers te ligten. Een kok en eenige barbiers maken het overige der bemanning uit.

Al deze lieden, uitgenomen de mindere klasse van matrozen, hebben hunne scheepshutten, lange naauwe holen, waarin zij regtuit kunnen liggen, maar niet regtop kunnen staan. Wil iemand als passagier medegaan, dan vervoegt hij zich tot de Toh-muh, om eene dezer hutten af te huren, tot eenen prijs dien zij naar willekeur bepalen. In één woord, de matrozen spelen volkomen den meester over het schip, en werken elken maatregel tegen die hun eigenbelang konde in den weg staan, zoodat de kapitein en stuurman, door hunne onbeschoftheid buiten raad gebragt, niet zelden genoodzaakt zijn hunne hulp af te smeeken, en hun minzaam te verzoeken in beteren luim te komen. — De onderscheidene personen die de equipage vormen maken één geheel uit, welks hoofddoel handeldrijven is, terwijl het bestuur van het schip als eene ondergeschikte aangelegenheid wordt aangemerkt. Ieder hunner is deelgenoot, en mag eenige goederen aan boord brengen, om daarmede handel te drijven, ter plaatse waar het schip aankomt, er

zich zeer weinig over bekommerende op welken tijd zij de plaats hunner bestemming bereiken.

De gemeene matrozen ontvangen gewonelijk van den kapitein niets anders dan drooge rijst, en moeten zich overigens zelve van leeftogt voorzien, die dan ook doorgaans zeer sober is. Het zijn meestendeels geene lieden tot dat vak opgeleid, maar gaauwdieven, die hunne woonplaats hebben moeten ontvlugten, en zich meestal reeds voor eene reize laten aanwerven voor zij ooit eene *jonk* gezien hebben. Elk hunner wil, hoe dom en onervaren ook, hoofd van het schip zijn; als er iets van belang gedaan moet worden snaauwen zij elkander hunne bevelen toe, tot dat alles in de uiterste verwarring geraakt is. Ondergeschiktheid, reinheid, onderlinge zorg of belangstelling, zijn op deze vaartuigen onbekende zaken.

De vaart dezer *jonks* geschiedt zonder behulp van kaarten, of van eenig ander hulpmiddel dan het kompas; het is eene bloote kustvaart, en de geheele kunst des stuurmans bestaat in het regelen van de koers, volgens den loop der voorgebergten die hij in het gezigt krijgt. Bij het geringste gevaar verliest de manschap dadelijk allen moed, en hunne besluiteloosheid heeft niet zelden het vergaan der *jonk* ten gevolge. Ofschoon zij onze wijze van zeilen voor iets beter dan de hunne erkennen, meenen zij echter den palm der voortreffelijkheid aan de oude gewoonte van het Hemelsche Rijk (*China*) te moeten toekennen. Zoodra men hun eenige verbetering voorstelt hebben zij het antwoord

gereed: — „Zoo wij dezen maatregel volgen zullen wij onder de verdenking van barbaarschheid komen."—

Het ergerlijkste aan boord eener *jonk* is de afgoderij, wier plegtigheden er met de grootste naauwkeurigheid worden opgevolgd. De Zeegodin is *Ma-tsoo-po*, of *Teen-how*, dat is: Koningin des Hemels. Men vertelt dat zij eene maagd was, die voor ettelijke eeuwen te *Fuh-keen*, in het District *Fuh-Chon*, leefde, en, nadat zij, door eene soort van wonderwerk, haren broeder, die op het punt was van te verdrinken, gered had, vergood werd, en met eeretitels overladen, niet ongelijk aan die welke men der Maagd MARIA geeft. Elk schip wordt van een beeld dezer Godin voorzien, voor hetwelk men eene lamp brandende houdt. Sommige wachters omringen, in walgelijke gestalte, de draagbare hemel-koningin, die altijd zittende wordt afgebeeld. Koppen met kostelijke thee staan voor haar, en klatergoud versiert de kas welke het beeld bevat.

Wanneer een schip zijne reize zal aanvangen, dan wordt deze afgodin in plegtigen optogt naar eenen tempel gebragt, waar haar vele offeranden gewijd worden. De Priester prevelt eenige gebeden, de stuurman buigt zich voor haar ter aarde, de kapitein doet haar de eere in zijne volle uniform voor haar te verschijnen. Daarop geeft men eenen maaltijd, en de spijs, die men der goede Dame aanbiedt, wordt, al is het niet door haarzelve, met graagte verslonden. Vervolgens plaats men haar op een tooneel, om de behendigheid der spelers te bewonderen, en van daar wordt zij, met muzijk bege-

leid, naar de *jonk* teruggebragt, waar de eerwaardige reisgezelle met vrolijke toonen ontvangen wordt, terwijl de vlugge matrozen zich haasten om te onderzoeken of zij iets van haar gastmaal heeft overgelaten.

De Priester mag nooit met ongewasschen aangezigt voor de godin verschijnen; elken morgen steekt hij stokjes brandenden wierook in het wierookvat, en herhaalt de voorgeschrevene plegtigheden in al de deelen van het schip, zonder zelfs de koks-kamer over te slaan. Als de *jonk* eene kaap of rots nadert, of als tegenwinden heerschen, dan offert hij aan de berg- of luchtgeesten; en alleen bij zulke gelegenheden worden er varkens en gevogelte geslagt. Zoodra het offer behoorlijk is toebereid, voegt de Priester er eenigen sterken drank en vruchten bij, brandt goudpapier, buigt zich bij herhaling, en roept dan den matrozen toe: — „Volgt de geesten!" — onmiddellijk snelt de manschap aan, en eet het meerderdeel des offers op. Bij het uitzeilen eener Rivier worden papier-offers bestendig nevens het roer geworpen; maar nergens op het schip worden zoo vele offeranden verrigt als bij het kompas, dat in roode stof, van gelijke soort als waarmede zij het roer en kabeltouw omwinden, wordt gewikkeld, waarna vele stokjes met wierook worden ontstoken, en uit goudpapier vervaardigde *jonkjes* voor hetzelve verbrand. Tabak, eene pijp, en eene brandende lamp, worden nabij het kompas nedergezet, en daarna vereenigen zich allen om zich te vervrolijken. Bij stil weder brengen de matrozen

doorgaans eene hoeveelheid van goudpapier bijeen, vouwen het in den vorm eener jonk, en laten het drijven. Volgt er geen wind dan acht men de godin in kwaden luim te zijn, en neemt zijne toevlugt tot de luchtgeesten. Maar worden alle pogingen vruchteloos bevonden, dan houden de offeranden op, en men wacht met onverschilligheid de uitkomst af.

Zoodanige zijn de afgodische beginselen der Chinezen, dat zij nooit een zeil spannen zonder met de luchtgeesten te hebben geraadpleegd, noch van eene reize wederkeeren zonder hunne beschermgodin te danken. De Christenen zijn de dienaars des levenden Gods, die hemel en aarde geschapen heeft; op Wiens wenken winden en golven woeden of stil zijn, in Wiens goedheid behoudenis, in Wiens wraak vernieling is; hoe veel te meer past het hun derhalve naar de gunst des Almagtigen te dingen, en den Gever van al het goede erkentelijk te zijn. Indien afgodendienaars zich van hoogere wezens afhankelijk gevoelen, indien zij tot hen om behoud en bekrooning hunner pogingen opzien, indien zij stipt zijn in het volbrengen hunner geloften, hoedanig moet dan het gedrag van Volken zijn die Christus als hunnen Zaligmaker erkennen? Eerbied voor den naam des Allerhoogsten, vertrouwen op Zijnen genadigen bijstand, onderwerping aan Zijne beschikkingen, vurige gebeden, ootmoedige dankzeggingen, diepe hulde aan den Heer van Aarde en Zee, behooren aan boord onzer schepen tot gewoonte te zijn; en is het dat niet, dan zullen de

Heidenen tegen ons getuigen in den dag des Oordeels, dat zij meerder acht geslagen hebben op de dienst hunner stomme afgoden dan wij op die des waren en eenigen Gods.

De Chinesche matrozen behooren, gelijk boven reeds gezegd is, doorgaans tot de laagste klasse van menschen; aan opium roken, grof spelen, en hoereren, zijn zij zoodanig verslaafd, dat zij tot den laatsten penning en het laatste kleedingstuk aan de involging dezer lage driften zouden opofferen. Zij zijn arm en hebben schulden, bedriegen en worden bedrogen, en wanneer zij eene haven zijn binnengeloopen verlangen zij die niet te verlaten voor dat alles wat zij hebben verteerd is, ofschoon hunne achtergeblevene betrekkingen in de diepste armoede verkeeren. Hunne gesprekken zijn allerschandelijkst, en hunne verwenschingen ijsselijk, ofschoon zij over zichzelven nooit, — (gelijk velen onder ons de dwaze gewoonte hebben,) — de eeuwige veroordeeling uitspreken. Wie eenigen tijd onder deze menschen verkeerd heeft is het beste in staat zich een denkbeeld van *Sodom* en *Gomorrha* te vormen, maar tevens om de zegeningen des Christendoms op prijs te schatten, dat, ook in zijne meest verbasterde gedaante, sterkeren breidel voor de menschelijke verdorvenheid oplevert dan de doelmatigst ingerigte bloot menschelijke inzettingen.

De Chinezen zijn met hunne eigene kusten zeer wèl bekend, ontdekken de kapen, eilanden en rotsen op eenen grooten afstand, en bedriegen zich zelden in hunne gissingen. Daarenboven hebben

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zij een Zeemans-handboek, dat, als de vrucht der ondervinding van eeuwen, tamelijk naauwkeurig is in het aanwijzen der banken, van de mondingen der havens, enz. Dewijl zij geene mathematische berekeningen maken, beoordeelen zij den afgelegden weg naar de kapen die zij zijn omgezeild. Zij rekenen bij verdeelingen, tien van welke een' graad uitmaken. Hun kompas verschilt in vorm van dat der Europeanen; het heeft verscheidene cirkels, een waarvan in vier, een ander in acht, een derde in vier- en twintig deelen, — overeenkomstig met de verdeeling van dag en nacht in vier- en twintig uren, — verdeeld is, die door dezelfde karakters worden aangeduid. Overeenkomstig deze verdeelingen, en met deze karakters, wordt de koers in hun handboek aangeduid en het schip bestuurd.

China bood, voor verscheidene eeuwen, den Roomsch-Katholijken een' ruimen werkkring aan. Later, toen de Missionarissen minder uitstekende talenten bezaten dan hunne voorgangers, is hun invloed merkelijk afgenomen. Ofschoon hunne Godsdienst-plegtigheden er verboden zijn, hebben sommigen zich ten allen tijde den weg naar *China* weten te banen, hetwelk thans inzonderheid aan de zijde van *Fuh-keen* geschiedt. Het ware goed geweest, tijdens zij eenen grooten invloed op de gemoederen der ingezetenen uitoefenden, wanneer zij, door het Europesche karakter in zijn ware daglicht te stellen, en de voordeelen te doen kennen die uit eene vrije gemeenschap met de Westersche Volken zouden ontstaan zijn, den scheidsmuur gepoogd

hadden weg te nemen, die *China* tot hiertoe verhinderd heeft met andere Volken gelijken tred in nationale beschaving te houden. Maar dit viel niet in hun plan, dat alleen beoogde den uitsluitenden handel aan de geloovige kinderen der Moeder-Kerk, en aan de Portugezen het bezit van *Macao*, te verzekeren. In dit laatste oogmerk slaagden zij, in het eerste zijn zij te leur gesteld door den stouteren en meer onderneemzieken geest der Protestantsche Volken, en hunne eigene bekrompene begrippen hebben niet slechts gestrekt om henzelven uit te sluiten van wat zij eenmaal bezaten, maar om den afkeer van iederen vreemdeling bij het Chinesche bestuur op te wekken.

Het is te wenschen dat Protestantsche Zendelingen een vrijgevender weg zullen inslaan; terwijl zij het Evangelie van Christus verkondigen, moeten zij aantoonen dat de verspreiding der Goddelijke waarheid de deur openstelt voor iedere nuttige Kunst en Wetenschap; dat onbelemmerde handelsbetrekkingen tot wederzijdsch welzijn zullen strekken, en dat vreemdelingen en Chinezen, als bewoners van denzelfden Aardbol, en kinderen deszelfden Scheppers, gelijke aanspraak hebben op een vriendschappelijk verkeer en vrijen wederkeerigen omgang. Groote hinderpalen ter bereiking daarvan liggen in den weg, en hebben tot hiertoe dezelve verhinderd; nogtans zijn er eenige voorbereidende stappen gedaan, als daar is de zamenstelling van een Chineesch-Engelsch Woordenboek, door een' der verdienstelijkste leden der Protestantsche Zending; de vertaling

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

des Bijbels; de verspreiding van Traktaatjes over een groot aantal onderwerpen; de daarstelling van het Engelsch-Chinesche Collegie, en van talrijke scholen, en andere verschillende inrigtingen, allen met gelijke bedoeling.

Eene der grootste hindernissen in onzen arbeid is deze geweest, dat het grootste gedeelte van ons werk, behalve hetgene door de Heeren MORRISON en MILNE was op zich genomen, aan Chinezen uit de Provintiën *Canton* en *Fuh-keen* was opgedragen, die jaarlijks de havens van den Indischen Archipel bezoeken, en velen waarvan blijvende Residenten worden. Wanneer de *jonks* in deze havens aankwamen waren wij gewoon hun van boeken te voorzien, die dan op de meeste marktplaatsen des Chineschen Keizerrijks verspreid geraakten. Daar geen ten zuiden van *China* gelegen Land de verzamelplaats van zoovele *jonken* is als *Siam*, zoo is dit de belangrijkste plek ter verspreiding van Christelijke en Wetenschappelijke boeken geworden. Daarenboven kan een aldaar gevestigd Zendeling, door met eene groote menigte personen uit de verschillende Provintiën in aanraking te komen, zichzelven bij hen bemind maken, en alzoo eene gelegenheid vinden om binnen *China* te komen, zonder groot persoonlijk gevaar te loopen.

Deze gunstige aanleidingen hadden sedert lang den Heer TOMLIN en mijzelven aangemoedigd tot het aanwenden van eene poging, om langs eenen zoo eenvoudigen weg binnen *China* te geraken; maar ziekte nam eenen zoo waardigen medearbeider

van mijne zijde weg, en verschillende oorzaken verlengden mijn verblijf in *Siam*, tot dat mijne eigene reeds vermelde krankte, en het verlies mijner dierbare huisvrouw, mij op nieuw begeerig maakte den voorgenomenen togt aan te vangen. Ofschoon vroeger meermalen uitgenoodigd om als passagier mede te gaan, zoo werd echter mijn eerste aanzoek bij den Kapitein eener *jonk*, die naar *Teen-tsin*, de handelmarkt der Hoofdstad, bestemd was, afgeslagen. Van deze *jonk*, die naderhand, gelijktijdig met ons, *Siam* verliet, is, nadat zij van ons afgeraakte, niets meer vernomen. Intusschen werd de weigering van JIN, den Kapitein derzelve, door verscheidene anderen herhaald; tot dat, zeer onverwacht, de Siamesche Ambassadeur, die zich dit jaar naar *Pekin* moest begeven, beloofde mij kosteloos, als zijnen lijfarts, naar die hoofdstad te zullen medenemen. Hij had zeer veel belang bij dezen voorslag, naardien verscheidene zijner voorgangers bij gebrek van geneeskundigen bijstand gestorven waren, en ik omhelsde gretig deze gelegenheid, met oogmerk om alles te doen waartoe de Voorzienigheid mij roepen en bekwamen zoude. Maar treurig werd ik te leur gesteld, want door de bemoeijingen van een voornaam heer, die mij in *Siam* wilde houden, deed de Ambassadeur zijn woord niet gestand.

Gedurende dit tijdvak van onzekerheid had mijne ongesteldheid eene ontrustende hoogte bereikt, toen ik verrast werd door de aankomst van een' mijner Chinesche handel-bekenden, een' inboorling van het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Oostelijke gedeelte der Provintie *Canton*, die er belang in stelde mij naar *China* met zich te nemen, en alle beweegredenen aanvoerde om mij tot de inscheping te bewegen, waartoe ik, zoo snel ten grave spoedende, moeijelijk was over te halen. Ten laatste echter slaagde LIN-JUNG, (zoo heette hij), want zijne redenen waren gebiedend; en ik kwam met Kapitein SIN-SHUN, den eigenaar der *jonk Shun-le*, overeen, mij naar *Teen-tsin* in te schepen, in zijn vaartuig, dat van omtrent 250 tonnen was, in *Siam* gebouwd, maar van *Cantonsche* vrachtbrieven voorzien, en geladen met hout, suiker, peper, vederen, gedrukte katoenen, enz. De bemanning bestond uit ongeveer vijftig matrozen.

De 3e Junij was de dag tot ons vertrek bepaald. De Heeren HUNTER, MAC-DALNAC, en Kapitein DAWSON, hadden de vriendelijkheid mij naar boord te begeleiden. Den eersten ben ik groote erkentelijkheid verschuldigd voor zijne vaardige en veelvuldige hulp in alles wat iets tot de beschaving der inboorlingen konde bijbrengen. — Zoodra ik scheep kwam werd mij mijne hut, aan stuurboordzijde, aangewezen, zijnde eene langwerpige naauwe plaats, gelijk ik ze reeds beschreven heb. Ik vond nog zes reisgenooten. Een hunner, een Kapitein van omtrent zestig jaren, was genoodzaakt geweest passagier te worden, dewijl zijne eigene *jonk* in den *Meinam* een lek bekomen had, en buiten staat was zee te bouwen. Hij was mijn verklaarde vijand, een eerste meester in het opium roken, daar hij voor meer dan een dollar daags van dit kruid ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bruikte; doorkneed in allerlei soort van slechtheid, en afkeerig van de beschaving zijner Landgenooten, hoezeer ook overtuigd van de meerderheid der Europeanen, en hunne kundigheden op prijs stellende. Zijn zoon was een onbeschoft jong mensch, maar wien geene geschiktheid tot handelsondernemingen, noch zucht om rijkdommen te vergaderen, ontbrak; deze werd mijn buurman, en meer met mij bevriend dan zijn vader. Mijn handelsbekende, van wien ik reeds gewag maakte, had zijne hut beneden de mijne. Bedriegelijkheid, praatzucht, kinderachtige hoogmoed, waren nog de walgelijkste zijner ondeugden niet; zijn deelgenoot in den handel was opgeblazen en loszinnig, maar meer beschaafd. In bedriegelijkheid won het niemand van Kapitein FO, een ander mijner medereizigers. Hij had vroeger het bevel gevoerd over eene Siamesche jonk, die schatting naar *China* bragt, had op de kust van *Pulo-Waij* (Betelnoot-Eiland) schipbreuk geleden, en keerde, bij zijne bevrijding van dat Eiland, naar *Bancoek* terug. Daar hij ervaren en vindingrijk was in verschillende soorten van kunst en handwerk, vooral in het schilderen en de werktuigkunde, won hij zooveel over dat hij dit jaar in staat geraakte eenige honderde piccols goederen aan boord onzer jonk te laden, en naar *China* te gaan, waar hij nog twee vrouwen in leven had. Hij was aan den opium en het liegen overgegeven, maar, — volgens zijne eigene verklaring, — de beste vriend dien ik op de wereld had.

Onze Kapitein SIN-SHUN was een vriendelijk en

in de Chinesche Zeevaart ervaren man, maar ongelukkiglijk almede aan den opium verslaafd. Zijn jonger broeder scheen een opregt mensch te zijn, was mijn welmeenende vriend en deelgenoot in alle omstandigheden. Een behuwdbroeder des Kapiteins was klerk aan boord, noemde zich, van dat ik aan boord kwam af, mijnen jongeren broeder, luisterde aandachtig naar de waarheden des Evangelies, en onthield zich van alle afgoderij. Ook de stuurman verlangde mij zijnen neef te noemen. Hij was niet zeer ervaren in de Zeevaartkunde, doch had echter nooit schipbreuk geleden. Hij was een vredelievend en toegevend man, het bestendige voorwerp van de scherts der schepelingen; zijn medehelper was een twistzoeker, maar meer ervaren in zijn vak dan iemand der overigen; nogtans viel hij somtijds in weêrwil van zichzelven in slaap, wanneer hij zich in het roken van den heilloozen opium had te buiten gegaan; eene gewoonte, zoo algemeen, dat al degenen aan welke de zorg voor het vaartuig inzonderheid was toevertrouwd, beurtelings, en soms gelijktijdig, door dezen bedwelmenden wellust buiten staat waren hun werk te verrigten.

Toen ik mij inscheepte koesterde ik, hoe zwak mijn toestand ook zijn mogt, de hoop, dat God mij gunstig in gezondheid herstellen zoude, indien Hij goed mogt vinden den minsten der arbeiders in de Chinesche Zending nog in zijne dienst te gebruiken. Ik had eene goede hoeveelheid Christelijke boeken en een kleinen voorraad geneesmiddelen bij mij, het overschot eener ruime bezending, mij

kortelings door eenige Engelsche Vrienden gedaan. Ook was ik voorzien van eenige kaarten, een quadrant, en andere werktuigen die mij in geval van schipbreuk konden te stade komen. Langen tijd voor ik *Siam* verliet was ik als *genaturaliseerd* onderdaan des Chineschen Rijks geworden, door aanneming in de *klan* of familie van KWO, die in het District *Tung-an* in *Fuh-keen* te huis behoorde. Ik nam alzoo den naam SHIH-LAE aan, droeg gewoonlijk Chinesche kleeding, en werd door degenen onder welke ik toen leefde voor een lid der groote Natie gehouden. *Nu* moest ik mij geheel naar de gewoonten der Chinezen voegen, en mij zelfs van het gebruik van Europesche boeken onthouden. Ik nam al hunne voorslagen gereedelijk aan, slechts begeerende mij tot den dood voor te bereiden, en vrolijk in de hoop van bij God te zullen worden aangenomen, om het offer van Jezus Christus. Mijne zucht om uit het leven te scheiden was zeer vurig, en desniettegenstaande had ik een opregt verlangen om onder de Chinezen aan de zaak des Verlossers dienstbaar te zijn, en alleen om deze rede bad ik God om de verlenging mijns levens.

Drie dagen na de inscheping zakten wij den bogtigen *Meinam* af, vreesselijk geplaagd door zwermen van muskiten, die het Land eene betere verdediging verschaffen dan de ellendige forten aan de monden der Rivier gebouwd. Ik was zoo zwak dat ik naauwelijks gaan konde, voedsel konde ik niet nuttigen, en eenen tijd lang behield ik het leven alleen door rivierwater. In den nacht tusschen

8 en 9 Junij scheen mijn einde daar te zijn, de ademhaling begaf mij, en ik lag uitgestrekt in mijne kribbe, zonder de hulp van eenig mensch, want mijn knecht YU, een Fuhn-keener, dacht en handelde gelijk al zijne Landgenooten, die iemand opgeven en aan zijn lot overlaten zoodra hij geen rijst meer eten kan. In dezen uitersten nood deed ik eene hevige poging om mijne weinige overgeblevene krachten te verzamelen, ik verliet mijne hut, en had naauwelijks het dek bereikt toen eene hevige braking mij van het gevaar van te verstikken bevrijdde.

Den 9 Junij bereikten wij den slagboom, waar het water zeer ondiep is, en hier werden wij eenigen tijd opgehouden. Elk in *Siam* gebouwd schip heeft een' der Siamesche Grooten tot patroon; die van het onze was de hoogste ambtenaar des Rijks, en zond een' zijner klerken aan boord, om ons behouden in zee te zien komen. Deze man was zeer verbaasd, mij aan boord eener Chinesche *jonk* te zien, en deelde mij zijne vrees voor mijne veiligheid mede. Inderdaad, al mijne vrienden hadden de vrees reeds vroeger geuit, dat mijn leven ter prooi zoude worden of van de roofzucht der matrozen of van de boosaardigheid der Mandarijnen. Niemand keurde mijnen togt goed, en er bleef mij geene andere vertroosting over dan op God te zien, in de overtuiging dat ik op den weg van pligt wandelde.

Binnen drie dagen konden wij den slagboom voorbijvaren, maar het werd met veel moeite ten uitvoer

gebragt. Toen het tij gunstig was werd een kabel uitgeworpen, door middel waarvan het schip voorwaarts bewogen werd, op eene wijze die der handigheid der matrozen zeer tot eer strekte. — Het scheepsvolk behandelde mij met groote vriendelijkheid, beklaagde mij wegens den dood mijner huisvrouw, die de meesten hunner gezien en gekend hadden, en poogden mijn lijden te verzachten langs eenen weg die mij zeer hinderlijk was. Deze ongelukkigen waren, in spijt van hunnen soberen voorraad ingemaakte groenten en gedroogde rijst, en van eene zoo armelijke kleeding dat die naauwelijks hunne naaktheid dekte, zeer gezond en vrolijk, sommigen zelfs sterk. Zij wenschten mij ten hoogste geluk dat ik eindelijk het Land der Barbaren verlaten had, om het Hemelsche Rijk binnen te gaan. Ofschoon de meesten hunner lieden van lage geboorte waren, konden zij toch grootendeels lezen, en vonden vermaak in het gebruiken der boeken welke zij bezaten, waaronder ik, bij sommigen, blijde was onze Tractaatjes aan te treffen. Het heeft mij altijd het grootste vermaak verschaft de uitgebreide verspreiding van Christelijke boeken te bespeuren; dit geeft mij de vaste hoop dat God, in Zijne groote genade, het geschrevene woord tot het middel zal maken om velen dergenen die het lezen tot de kennis en het genot des eeuwigen levens te brengen.

Op den 14 Junij kwamen eenige Siammers aan boord om mij te zoeken; hunne oogmerken niet wetende stond ik hen niet te spraak. Indien men

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mij op dat tijdstip de tijding die zij mij bragten hâd' medegedeeld, ware mijn zwakke ligchaam wellig onmiddellijk bezweken, maar het was eerst veel later toen ik vernam dat mijne geliefde jongste dochter kort na mijne inscheping gestorven was. Dit treurige berigt bedroefde mij ten hoogste, en ik bragt verscheidene dagen in mijne hut door, die op den duur met den bedwelmende opium-rook vervuld was. Sommige mannen kwamen mij, na hunne pijpen nedergelegd te hebben, bezoeken, en ergerden mij door de walgelijkste gesprekken. Toen mijne krachten zulks eenigzins toelieten, onderhield ik hen daarover, en, tegen mijne verwachting, vroegen sommigen mij verschooning dat zij mij dus beleedigd hadden.

Eindelijk waren onze passagiers allen aan boord, en de matrozen begonnen het anker te ligten, toen men ontdekte dat de *jonk* overladen was; eene omstandigheid die dikwijls plaats heeft, daar ieder zoovele goederen aan boord brengt als hem goeddunkt. De kapitein moest derhalve naar *Bancock* terugkeeren; onverwijld na zijne terugkomst werd een gedeelte der lading ontscheept, en den 18 Junij gingen wij voor goed onder zeil. Maar de togt ging zeer langzaam langs de Siamesche kust, daar wij alleen dan zeilden wanneer het tij ons gunstig was. Oostwaarts koers zettende, ankerden wij nabij de Stad *Bamplasoij*, die grootendeels door Chinezen bewoond wordt, en door hare visscherij en zouttrafijken beroemd is. De Siammers hebben hier eenige opzieners over het zout, en houden de landstreek in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

volkomene onderwerping. Den 19n bezochten wij *Kokram*, — vroeger eene verblijfplaats van zeeschuimers, — zijnde een Eiland met eenen tempel, waarin *Budha* in eene slapende houding is afgebeeld. Bij de aankomst aan deze plaats wijden de Chinezen doorgaans eene offerande aan deze stomme afgod; de rijken offeren een varken, de armen vergenoegen zich met eenig gevogelte te slagten, beide welke offers behoorlijk door de matrozen worden opgegeten, na eene poos tijds aan de lucht te zijn blootgesteld. Ik veroorloofde mij eenige spotachtige aanmerkingen op deze, het gezond verstand kwetsende, gewoonte, welke aanmerkingen de volkomene goedkeuring der schepelingen wegdroegen, ofschoon zij daarom niet nalieten hun aandeel in de offeranden tot zich te nemen.

Toen ik hoop begon te voeden dat mijne gezondheid voortging te herstellen, vestigde mijne aandacht zich op Chinesche boeken; maar groote zwakheid dwong mij weldra om mijn oogmerk in het lezen daarvan vaarwel te zeggen, en mijnen tijd in ledigheid te slijten. Mijne medereizigers poogden mijnen geest door verschillende middelen op te beuren, vooral door allerlei verhalen omtrent de schoonheid van het Hemelsche Rijk. Mijne gedachten bleven echter meer dan ooit op mijne ware hemelsche woonplaats gevestigd, en ik verlangde met Christus te zijn, diep bewogen met deze arme menschen, die geen ander uitzigt hadden dan op eene aardsche woning.

Na kaap *Liant* voorbijgestevend te zijn, (die op

de meeste kaarten twee graden te veel Westelijk is aangewezen), naderden wij *Chantibun*, eene uitgebreide handelplaats, door Siamezen, Chinezen en Cochin-Chinezen bewoond. Peper, rijst en betelnoot, worden hier in overvloed gevonden, en een aantal *jonken*, vooral van *Canton*, jaarlijks daarmede bevracht. Naar *China* varende schepen zouden hier met vrucht kunnen pleisteren, en voordeeligen handel drijven.

Toen mijne krachten zich eenigzins hersteld hadden, deed ik geregelde waarnemingen, en werd door den Kapitein en anderen verzocht hun de wijze uit te leggen waarop de lengte en breedte op zee gevonden wordt. Nadat ik zulks volledig gedaan had, verwonderde zich de Kapitein dat ik de Zon op dezelfde hoogte met den horizon bragt, zeggende: — „ als gij dit doen kunt dan kunt gij ook „ de diepte van het water vinden." — Daar ik nu niet in staat was hem deze peiling op te geven, zeide hij ronduit dat het onnutte en echt barbaarsche waarnemingen waren; en ik verloor zijn vertrouwen, dat ik echter spoedig herwon, door hem te zeggen dat wij binnen weinige uren *Pulo-Waij* in het gezigt zouden krijgen. Op dit Eiland werd, voor omtrent honderd jaren, een Engelsch Fort opgerigt, maar sedert weder verlaten, ten gevolge van het verraad der Bugesche troepen, die het Engelsche garnizoen om hals bragten. Het was hier dat, gedurende den burgeroorlog in *Cochin-China*, tegen het laatste der vorige eeuw, KAUNG-CHUNG, de toenmalige Koning, eene wijkplaats

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zocht, en gedurende ettelijke jaren in zeer behoeftigen toestand leefde. In 1790 ondernam hij eene landing op zijn eigen grondgebied, vormde zich eene partij, verdreef de overweldigers, veroverde *Tonquin* (of *Tun-Kin*), en bragt, met medehulp van den Franschen Zendeling ADRAN, verbeteringen in zijn geheele Rijk tot stand. Eenigen tijd daarna werd het Eiland de schuilplaats eeniger Maleijsche Zeerovers, maar is thans alleen het verblijf van een klein aantal Visschers, en geheel met riet bedekt.

Met de grootste moeite bereikten wij den mond der *Kang-kau*-rivier, in *Cambodja*, waar eene stad is, die aanzienlijken handel drijft met *Sincapore*, voornamelijk in rijst en matten. De Cochin-Chinezen, die een zeer bekrompen stelsel volgen, sluiten de deur voor alle verbeteringen, en leggen den handel der Chinezen alle mogelijke hinderpalen in den weg. Zij houden het voor de beste Staatkunde, de Cambodjezen in de uiterste armoede te houden, opdat zij voor altijd hunne slaven mogen zijn. Onder vele andere *jonken* zagen wij hier ook den *schattingbrenger*, die den Siameschen Afgezant aan boord had. Ofschoon de Siammers het oppergezag van *China* in naam erkennen, en hunne leenroerigheid bewijzen, door van al de voortbrengselen huns Lands schatting naar *Pekin* te zenden, zoo is eigenbelang nogtans de hoofdoorzaak dat zij zoo regelmatig hunne hulde betoonen. De schepen, op deze togten uitgezonden, zijn tolvrij, en naardien zij zeer groot zijn, zoo geeft dit noodwendig aanleiding tot ruime voordeelen; maar het bestuur over

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dezelve is aan Chinezen toevertrouwd, die zorg dragen dat hun een goed deel der winst niet ontgaat. Binnen weinige jaren zijn verscheidene dezer *jonken* verongelukt.

Den 4n Julij bereikten wij *Pulo Condore*, door de Chinezen *Kwun-lun* genoemd. Dit Eiland wordt door Cochin-Chinesche visschers bewoond. De lage kust van Cambodja levert niets merkwaardigs op, maar het Land schijnt voor de rijst-teelt wèl geschikt te wezen. Bij het voorbijzeilen dezer plaats hield zich het Cochin-Chinesche eskader, voor eene landing der Siamesen beducht, tot tegenweer gereed. Van acht met betelnoot bevrachte *jonken*, die dit jaar van *Luk-nooi* naar *Teen-tsin* bestemd werden, bereikten slechts vier die haven, en een van deze verongelukte nog op de terugreize.

Op dezen tijd schepte ik, ofschoon door ziekte en vrees veel lijdende, grooten troost door de vaste overtuiging dat het Goddelijk Evangelie in *China* zoude worden gebragt, hoedanige ook de uitslag der eerste pogingen zijn mogt. De lezing van JOANNES Evangelie, waarin des Heilands alles overtreffende liefde zoo schoon ontwikkeld wordt, bemoedigde en vertroostte mij; al zag ik die liefde nog niet tot *China* uitgestrekt, God zal gewis het woord des eeuwigen levens tot een Volk brengen dat tot hiertoe den levendmakenden invloed des Geestes derfde. In deze overweging herkende ik de kracht der toekomende wereld, en verloor mijzelven in de aanbidding van dien heiligen naam,

door welken alleen wij zalig moeten worden. In zulk eene stemming viel het ligt, al de verachting te verdragen met welke ik behandeld werd; ook deed de vriendelijkheid van sommigen mij niet uit het oog verliezen dat ik doorgaans van slechte menschen omringd werd, en ik mijn behoud alleen aan Gods bewaring te danken heb.

De kust van *Tsiompa* is schilderachtig, het Land zelve digt met riet bewassen, en schaars bewoond, door de inboorlingen, benevens eenige Cochin-Chinezen en Maleijers. Ik konde omtrent deze streek luttel berigt inwinnen: ook zelfs de Chinezen drijven hier niet veel handel, maar de inwoners schijnen gewoon hunne artikelen naar eenige naburige havens te zenden, die door de Chinezen bezocht worden.

Hier zagen wij van alle zijden eene groote menigte visch, waarvan eene goede hoeveelheid gevangen werd. Een persoon, die in alles grooten invloed op het gezelschap had, beweerde dat men de grootste visschen aan MA-TSOO-PO, de zoogenaamde Moeder des Hemels, moest offeren. Tegen de gepastheid van dezen maatregel verzette ik mij sterk, en vermogt zooveel op de matrozen dat zij hunne schuld niet zouden vergrooten, door de schepselen Gods aan afgoden toe te wijden.

Van *Pulo-Condore* af was de wind in ons voordeel, en na vijf dagen voeren wij langs de kust van *Cochin-China*. De eilanden en voorgebergten dezer kust hebben een zeer romantisch voorkomen, inzonderheid *Padaran*, *Varela* en *San-ho*. Vele

grootere en kleinere rivieren ontlasten zich langs de kust, en de zee geeft overvloed van visch, die een voornaam voedsel der inwoners schijnt uit te maken. In alle rigtingen ontdekt men honderden van boten. De Cochin-Chinezen zijn een zeer arm Volk, en de laatste omwenteling heeft hunnen toestand nog verergerd, van daar dat zij zeer spaarzaam in levenswijze en kleeding zijn. De Koning kent wel zijne eigene armoede en die zijner onderdanen, maar is afkeerig van het aangaan van handelsbetrekkingen met de Europeanen, welke dit kwaad zouden kunnen verbeteren. De inboorlingen zijn gul en openhartig, en naijverig op de gunst van vreemdelingen.

Den 10^{en} Julij zagen wij *Teen-fung*, eene hooge ruige rots. De vreugde der zeelieden, bij het ontdekken van dit eerste voorwerp dat tot hun Vaderland behoorde, was uitbundig. *Teen-fung* ligt omtrent drie of vier mijlen van *Hainan*. Dit Eiland is geheel van bergen omringd, terwijl het binnenland vele vlakke plaatsen bevat, waar rijst en suiker gekweekt worden. De inboorlingen zijn niet ongelijk aan die van *Manilla*, en bewonen de bosschen en bergen, maar de voornaamste inwoners stammen af van menschen die, eenige eeuwen geleden, van *Fuh-keen* kwamen, en, ofschoon in uiterlijk voorkomen veranderd, in hunne Taal nog sporen hunner afkomst dragen. Het zijn vriendelijke, altijd voorkomende, altijd vrolijke menschen; nijver, volhardende en zindelijk. Aan eene groote zucht tot onderzoek paren zij liefde tot de waarheid,

van welke zij zich echter niet gereedelijk laten overtuigen. De Roomsch-Katholijke Zendelingen ontdekten reeds vroeg het beminnelijk karakter dezer lieden, en slaagden in hunne pogingen tot derzelver bekeering; zoo dat, tot op dezen dag, velen hunner zich Christenen noemen, en gaarne daarvoor te boek staan.

Hainan is grootendeels een woest Land, en levert, behalve rijst en suiker, welke laatste doorgaans naar het Noorden van *China* gezonden wordt, geene artikelen van uitvoer op. De inwoners drijven ook elders eenigen handel, daar zij *Tonquin*, *Cochin-China*, *Siam*, en ook *Sincapore* bezoeken. Op hunne reizen naar *Siam* hakken zij timmerhout langs de kusten van *Tsiompa* en *Cambodja*, en koopen, te *Bancock* aangekomen, daarvan nog eene groote hoeveelheid, waarvan zij jonken bouwen. Eene jonk is binnen twee maanden gereed, daar zeilen, roer, en ankers, alles eigenhandig door hen vervaardigd wordt. Deze jonken krijgen dan ladingen in, die te *Canton* of in hun eigen Eiland worden ter markt gebragt, en, nadat jonken en ladingen verkocht zijn, de voordeelen onder de gezamentlijke ondernemers verdeeld. Andere, met rijst en beenderen, ter bemesting, geladen, worden gewoonlijk naar *Hainan* gezonden.

Gedurende mijn verblijf in *Siam* had ik drukken omgang met deze lieden. Zij schepten een bijzonder vermaak in Christelijke boeken, en in over de waarheden van het Evangelie te spreken. Bijna al diegenen hunner welke jaarlijks te *Bancock* kwamen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

namen boeken, als kostelijke geschenken voor hunne Vrienden, mede; terwijl anderen van de goede uitwerkselen verhaalden, door die boeken te weeg gebragt, en mij uitnoodigden hun Land te komen bezoeken. Met ootmoedig vertrouwen op de Genade van onzen God en Zaligmaker, dat Hij, op Zijnen tijd, het aangevangen goede werk voltooijen zal, wilde ik eenigen mijner Broederen uitgenoodigd hebben om dit Eiland tot het voorwerp hunner pogingen te maken, en de blijde tijding des Evangelies over te brengen aan een Volk dat vurig verlangt dezelve te ontvangen.

Zoodra de eerste Kaap op het Vaste-Land van *China* in het gezigt was, haastte zich de Kapitein tot het doen van ruime offeranden, en de matrozen waren niet traag in zich daarop te vergasten. Wij lagen in de luwte, in het gezigt der *Lema*-Eilanden, nogtans leden wij veel door de groote hette. Daar er genoegzame wind ontbrak, werden wij met den stroom naar de plaats onzer bestemming, *Soakah* (1) in *Chaou-Chow-Foo*, het Oostelijkste gedeelte der Provintie *Canton*, gedreven. Dit is een uitgestrekt en sterk bevolkt District. De inwoners houden elk gedeelte van hetzelve in, en hun getal beloopt, volgens eene gematigde berekening, wel drie of vier

(1) De Heer GUTZLAFF heeft, zeggen de Uitgevers van dit Werkje, aan de namen dezer Plaatsen, in zijn Handschrift, de Fuh-keensche uitspraak gegeven. Bij de Vertaling zijn ook deze, gelijk de overigen, zooveel zij daar voorkwamen, naar de spelling in VAN WIJKS *Aardrijkskundig Woordenboek* geschikt, gelijk reeds in de Voorrede is aangeduid.

millioenen. Deszelfs voornaamste Havens zijn *Singhae*, de grootste marktplaats, *Ampeh*, *Hae-oe*, *Kit-oe* en *Jeao-ping*; de menschen zijn er doorgaans laaghartig, onzindelijk en inhalig, maar voorkomende en zeer met vreemdelingen ingenomen. De behoefte dwingt hen hunnen geboortegrond te verlaten, en meer dan vijfduizend hunner begeven zich jaarlijks naar de onderscheidene plantagiën in den Indischen Archipel, naar *Cochin-China*, of naar *Hainan*, of winnen hunnen kost als matrozen. Daar zij naburen der bewoners van *Fuhkeen* zijn, bestaat er groote gelijkheid tusschen den tongval dier beide Volken, maar in hunne zeden zijn zij zeer ongelijk, hetwelk, gevoegd bij de gelijksoortigheid hunner ondernemingen, aanleiding tot veelvuldige ijverzucht heeft gegeven, die doorgaans in openbare vijandelijkheden uitbrak. Maar die van *Fuhkeen* hebben de overhand behouden, en wenden alles aan om den handel hunner mededingers te vernietigen.

Onze matrozen waren uit dit District geboortig, en zeer verlangende hunne familiën, na een jaar afzijns, te ontmoeten. Daar echter onze jonk geene scheeps-pas had, konden wij de Rivier *Soakah* niet opzeilen, maar moesten in de haven van *Nanaou* (of *Namoh*) ankeren, waar boten uit alle rigtingen aankwamen, om de manschappen huiswaarts te brengen. Daar de rijst in *Siam* zeer goedkoop is, had elk matroos een paar zakken medegebragt, als een geschenk voor zijn huisgezin. Inderdaad, *rijst* is het hoofddoel hunner wenschen

en van hunnen arbeid; hunne huiselijke berekeningen worden naar de hoeveelheid genuttigde rijst geregeld, hunne middagmalen naar het benoodigde getal kommen rijst gekookt, en hun werk naar de behoefte van rijst ingerigt. Alles wat dit heerlijke voedsel zoude kunnen vervangen wordt voor schraal, en als een bewijs der diepste armoede aangezien; kunnen zij geene aan hunnen eetlust geëvenredigde hoeveelheid rijst bekomen, dan vullen zij het ontbrekende gewigt met water aan. Wanneer zij mij vroegen of de Barbaren van het Westen rijst aten, en ik hierop een antwoord gaf dat hun niet voldeed, riepen zij uit: — „ O! Die onvruchtbare gewesten der Barbaren, die de behoeften des levens niet opleveren! Vreemd is 't dat de inwoners niet voor lang van honger gestorven zijn!" — Ik poogde hun aan te toonen dat wij levensmiddelen in plaats der rijst hadden, welke even goed, indien niet beter waren. Dan te vergeefs, zij bleven volhouden dat rijst alleen in staat is den mensch bij het leven te bewaren.

Toen de meeste matrozen de jonk verlaten hadden, had ik gelegenheid over hunnen ellendigen toestand na te denken. Bijna geheel van kleederen en geld ontbloot, keeren zij huiswaarts, en zwerven na weinige dagen weder uit, om nieuwe gevaren te gemoet te gaan. En, hoe ellendig hun tegenwoordige toestand zijn moge, hunne uitzigten voor de eeuwigheid zijn nog veel beklagelijker. In hun leven rampzalig, sidderen zij echter om de eeuwigheid in te gaan, van welke zij zeer verwarde denk-

beelden hebben. Zij wantrouwen God, die over de Zeeën heerscht; zij beleedigen hunne Ouders, die hun het leven schonken; zij zijn elkander vijandig, en ten eenenmale onverschillig omtrent de toekomst (1), dragen roem op hunne schande, en blozen niet als men hen overtuigt dat zij dienaars van den bozen geest zijn.

Het was den 17 Julij toen wij in de haven van *Namoh* ten anker kwamen. Het Eiland, waarvan deze haven haren naam ontleent, is eene barre rots, bestaande uit twee bergen, door eene smalle Landengte vereenigd, op 26 gr. 28 min. N. breedte, 116 gr. 39 min. O. lengte. Het is eene plaats die bezetting houdt, met een Kasteel, en tegelijk eene stad van aanzienlijken handel, die tusschen de inwoners van *Fuhkeen* en *Canton* gedreven wordt. De Haven is ruim en diep, maar het inkomen moeijelijk en gevaarvol. — Dat der *Soakah*-Rivier is zeer ondiep, maar men ontmoet hier tallooze bootjes, vooral van *Ting-hae*. De tollen en scheepspassen zijn zeer hoog, maar het Volk weet hoe zij de Mandarijnen, gelijk deze hoe zij den Keizer bedriegen moeten. *Ting-hae* is eene groote, tamelijk wèlgebouwde plaats, en wordt grootendeels door kooplieden, visschers en scheepsvolk bewoond. De voortbrengselen der omstreken zijn niet voldoende tot het onderhoud der inwoners, die onder-

(1) Dit schijnt met het bijna onmiddellijk vooraf gezegde weinig te strooken.

Vert.

scheidene wegen inslaan om hunne rijst te verdienen. Er is geen gebrek aan geld of kooplieden, maar wel aan eerlijkheid en opregten handel.

Zoodra wij ten anker lagen omringden ons talrijke boten met vrouwen. Ik sprak de zeelieden toe welke in de jonk gebleven waren, en voedde hoop hen eenigzins in de voldoening hunner onreine driften te zullen beteugeld hebben; dan, helaas! naauwelijks had ik het dek verlaten, of er opende zich een tooneel, waarvan de kieschheid verbiedt iets meer te zeggen. — De matrozen, aan hunne te huis van honger stervende gezinnen niet meer indachtig, door zinnelijkheid vervoerd, verblind, verstompt, schenen bereid om eerder alles wat zij bezaten weg te geven dan die ondeugd te laten varen die ellende, ziekte en dood, ten gevolge heeft. Daar zij al hunne vroegere verdiensten reeds verteerd hadden, werden zij aan de vreesselijkste wanhoop ter prooi. Naardien hunne makkers in het kwaad hebbelijke opiumrokers en dronkaarts waren, was het noodig dat er sterke drank en opium werd aangebragt, en de slijters in deze artikelen waren weldra bij de hand om hun ook in het gebruiken er van te helpen. Alle omstandigheden werkten alzoo zamen om der ondeugd voedsel te geven, eigendommen te verkwisten, en de slaven des kwaads diep ongelukkig te maken. Toen al hunne hulpbronnen waren uitgeput werden de menschen woedende, en loerden op eene gelegenheid om, door list of geweld, hun verlies te herstellen. Ziende dat mijne koffers goed gesloten waren, vermoedden de matrozen dat zij goud

en zilver inhielden, en sommigen maakten eene zamenzwering, om mij het hoofd met een' bijl te klieven, de koffers te bemeesteren, en het geld onderling te deelen. Ter goedmaking van dit opzet maakten zij elkander diets dat ik toch het gebruik van het geld niet kende, en dat zij het ten voordeeligste konden aanwenden. Al degenen die dit komplot vormden waren opium-rokers, en hun aanvoerer was een oud matroos, die steeds voorgaf mijn Vriend te zijn. Juist toen zij gereed stonden hun plan te volvoeren trad een oud man voor, en verklaarde hun dat hij, weinige dagen geleden, mij de koffers had zien openen, en dat er niets dan boeken in waren, die zij wel van mij krijgen konden zonder mij het hoofd te klieven. Men riep getuigen, en toen de zaak van het openen der koffers waarheid werd bevonden, zagen zij allen van de volvoering huns opzets af.

Te midden van zoovele gruwelen werd nogtans de zwakke stem der vermaning niet ten eenenmale in den wind geslagen. Enkele manschappen volgden gewillig mijnen raad. Een jong mensch, die een en andermaal het Evangelie had hooren verkondigen, en omtrent zijne toekomstige bestemming zeer naarstig onderzoek deed, bekende, bedekt met schaamte, en van schuldgevoel doordrongen, het onvoldoende van alle zedekundige voorschriften, zonder den invloed van een hooger beginsel op het hart.

Mijne bezoekers waren talrijk; doorgaans hielden zij mij voor eenen stuurman, en behandelden mij

zeer beleefd. In de langdurige gesprekken welke ik met hen hield schenen zij aandachtig en met de leerstukken des Christendoms niet ten eenemale onbekend te zijn, de kracht van hetwelke zij daarin opmerkten dat ik, een van deszelfs belijders, onwrikbaar stond, terwijl de stroom der ondeugd alles wat mij omringde medesleepte. Onder deze bezoekers deelde ik het woord des levens uit, met den uitgedrukten wensch dat dit hun de middelen ter hunner behoudenis mogt aanwijzen. Een oud man verhaalde dat hij twee Zonen had, die eenen graad in de Letteren hadden, en die hij, — daar hijzelf ten grave spoedde, — wenschte de *vermaningen aan de Wereld* (dus noemen zij de Christelijke boeken,) te zien lezen. Ik verheugde mij in het gezelschap van sommige andere personen, aan welke ik mededeelde dat wij ons best zouden doen hier ter plaatse eene Zending te vestigen, daar zoovele millioenen hunner Landslieden van alle middelen om den weg der zaligheid te kennen verstoken waren.

De terugkomst des Kapiteins, die aan wal geweest was, beteugelde het voorthollen der goddeloosheid. Daar hij een man van een vast karakter was, joeg hij de slechte vrouwlieden weg, en bragt de manschappen eenigzins tot orde; aanvankelijk werd zijne waakzaamheid hier en daar wel bedrogen, maar toen deze ondeugende voorwerpen haar geld, — het groote doel harer komst, — ontvangen hadden, verlieten ook de overgeblevenen van zelve de jonk. Ik vond kort daarna ruime gelegenheid om degenen welke mij omringden over het dwaze

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en rampzalige van een zoodanig gedrag te onderhouden, en slaagde er in dit op henzelven van toepassing te maken. De Chinezen zijn, over het algemeen, genegen tot het aanhooren van gegronde bestraffing, en prijzen zelfs dengenen die ze hun doet toekomen.

Ik zag hier vele inboorlingen die bijna van honger en gebrek omkwamen; zij namen de geringste hoeveelheid hun toegeworpen rijst dankbaar en gretig tot zich. Ofschoon gezond, sterk, en tot werken in staat, klaagden zij over gebrek aan werk, en de schaarschheid der middelen tot onderhoud (1). Sommigen, door armoede gedrongen, worden Zeeschuimers, of plunderen bij nacht de jonken die in de haven liggen. Na verloop van veertien dagen verlangde ons scheepsvolk te vertrekken, naardien hun geld verteerd was, en de zich aanbiedende gelegenheden tot meerdere verteeringen hen slechts martelden en tergden. Toen wij onder zeil gingen voorspelde een bejaard man dat wij storm te wachten hadden, maar dit schrikte ons niet af om voort te gaan. Vele met suiker geladene jonken, naar het Noorden van *China* bestemd, verlieten gelijktijdig met ons de haven.

(1) In het Departement *Chaau-chon-foo*, zoowel als in de naburige Provintie *Fuh-keen*, had gedurende de laatste maanden een vrij algemeene hongersnood geheerscht. Het vloeit er gevolgelijk van Zeeroovers over, nu en dan hebben er opstanden plaats gegrepen, en eene menigte boeren hebben zich, door honger en gebrek aan werk, genoodzaakt gezien zich aan de geheime Banditen-Vereenigingen aan te sluiten, welke *China*, inzonderheid in de Zuidelijke Provintiën, onveilig maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Den 30 Julij zeilden wij voorbij *Amoij*, de grootste marktplaats van *Fuh-Keen*, en de verblijfplaats van talrijke Kooplieden, eigenaars van meer dan driehonderd groote jonken, en die uitgebreiden handel drijven, niet slechts op alle Chinesche Zeehavens, maar zelfs tot in den Indischen Archipel. In weêrwil der zware inkomende en uitgaande regten, houden deze kooplieden hunnen handel vol, en verijdelen de pogingen der Mandarijnen. Met vreugde zouden zij eene gelegenheid aangrijpen om handelsbetrekkingen met Europeanen te openen, en ongetwijfeld die van *Canton* in dat opzigt de loef afsteken.

Den volgenden dag hield de gunstige wind aan, tot dat wij het Kanaal van *Formosa* (*Tae-Wan*) bereikten. Dit Eiland heeft grootelijks gebloeid sedert het in het bezit der Chinezen gekomen is, die doorgaans van *Tung-an* in *Fuhkeen* als Kolonisten derwaarts komen, en zich door handel, en het bouwen van rijst, suiker, en kamfer, het onderhoud verschaffen. *Formosa* heeft verscheidene diepe en ruime havens, maar het inkomen van die allen is buitengemeen moeijelijk. De handelswaren worden in kleine, te *Amoij* te huis behoorende, jonken aangebragt, die naar al de Westelijke havens des Eilands gaan, en of met rijst geladen terugkomen, of met suiker naar het Noorden van *China* varen. De snelheid met welke dit Eiland bevolkt is, en de voordeelen die het den Kolonisten aanbiedt zich uit hunne afhankelijkheid vrij te maken, hebben het Chinesche Gouvernement tot strenge

maatregelen bewogen, en niemand kan zich nu zonder verlof buiten 'sLands nederzetten. De Kolonisten zijn weelderig en ongeregeld, van daar veelvuldige opstanden, welke met moeite bedwongen worden, naardien de aanvoerders, zich naar de gebergten begevende, zich zoo lang mogelijk tegen het Gouvernement staande houden. In geen gedeelte van *China* zijn de strafoefeningen zoo menigvuldig als hier, en nergens hebben zij minder uitwerking. De beoefenaars der Letteren maken hier grooten opgang, en inwoners van *Fuh-keen* zenden somtijds hunne Zonen naar *Formosa*, om graden in de Letterkunde te verkrijgen.

Noorden-winden, met eene hooge zee, zijn in het Kanaal van *Formosa* zeer gewoon. Toen wij *Ting-hae*, in het Departement *Fuw-Chon-foo*, bereikt hadden, dwong ons de toenemende tegenwind, onze koers te veranderen; en, vreezende door stormweder overvallen te worden, kwamen wij nabij het Eiland *Ma-oh* (of *Ma-aou*) ten anker, waar men zegt dat de reeds vermelde Godin *Ma-tsoo-po* gewoond heeft. Hier werden wij eenigen tijd opgehouden. De huizen langs de kust zijn wèl gebouwd, de menschen schenen arm, maar eerlijk, en houden zich grootendeels met de vischvangst, en het aankweeken van kalabassen, bezig. De grond is zeer rotsachtig.

Eenige mijlen landwaarts in vindt men de theeheuvels, waar duizenden van menschen in het werk worden gesteld. De stad *Fuw-Choo-foo*, de residentie des Gouverneurs van *Fuh-keen* en *Chekeang*,

is groot en wèl gebouwd. Kleine schepen kunnen de Rivier opvaren; de haven van *Ting-hae* is diep en ruim. Wij zagen daar talrijke met zout geladene jonken, en eenige visschers-schuiten.

Terwijl wij ons gereed maakten de haven te verlaten, kwam een rukwind op, en noodzaakte ons te ankeren; maar, in stede van eene nabijzijnde uitmuntende ankerplaats te kiezen, verkoos men er eene in de nabijheid van rotsen, waardoor ons leven in groot gevaar werd gebragt. Den volgenden dag verhief de storm zich heviger, en een wervelwind dreigde ons in de bruischende golven te storten. De jonk was aan de vereenigde woede van winden en golven blootgesteld, en iederen oogenblik verwachtten wij haar in stukken te zien stooten. De regen stroomde weldra in hevige stortvlagen neder, en ieder gedeelte des vaartuigs werd doornat.

Gedurende eenige dagen bedekte ons Egyptische duisternis; met onderwerping konde ik tot mijnen God en Zaligmaker opwaarts blikken, mij in zijne beloften verblijden, en mij ten volle overtuigd houden dat Hij ons niet begeven noch verlaten zoude. Ik was bijna de eenige persoon die mij op het dek waagde; want de Chinezen zijn gewoon, bij slecht weder, eene schuil- en rustplaats in hunne scheepskooijen te zoeken, tot dat de storm voorbij is. Ook mijne reisgenooten verdreven hunne zorgen met slapen en opium-rooken.

In weêrwil van dit alles vormden zij een nieuw plan, inzonderheid doelende op de rijkdommen welke zij nog steeds meenden dat ik bezat; zij

zouden de jonk doen zinken, zich van het geld meester maken, en dan in eene kleine boot naar den naburigen oever vlugten. Eenige lucht van dit opzet gekregen hebbende, verliet ik mijne hut, en wandelde met mijne gewone opgeruimdheid voorbij hen heen en weder. De belhamels, dit ziende, en tevens de nadering eener Cantonsche jonk gewaar wordende, zagen van hun verraderlijk doel af.

Het was in het oog loopende, dat deze helden in het kwaaddoen groote bloodaards waren; zij sidderden, en de moed ontzonk hun in het naderende uur des doods. Nadat wij tien dagen lang tusschen dood en leven gedobberd hadden, liet God, in zijne gunst, eindelijk zijne zon weder over ons schijnen, en bekleedde het uitspansel met heerlijkheid. Ik gevoelde nu eenigzins hoe het NOACH te moede moet geweest zijn, en dankte God onzen Redder. Terwijl ik dit deed begaven twee onzer passagiers zich naar het strand; het doel van hun bezoek niet wetende, was ik eenigzins verlegen toen ik hen in staatsie-gewaad zag wederkeeren, maar vermoedde weldra, hetgene werkelijk alzoo was, dat zij den tempel van *Ma-tsoo-po* bezocht hadden, om aan deze hunne beschermster hulde te bewijzen. Over zulk een blijk van wantrouwen, na eene zoo blijkbare uitredding, ten hoogste verontwaardigd, onderhield ik hen daarover scherpelijk. Een hunner hield zich stil, de ander bekende schuld, en beloofde in het vervolg erkentelijker jegens den Oppersten Regeerder aller dingen te zijn, aanmerkende dat het alleen eene bedevaart naar de geboor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

teplaats der Godin geweest was, en dat hij zich niet meer dan driemalen voor het beeld der Godin had nedergebogen. Ik antwoordde hem, dat zulk een gedrag hem de bewijzen van Gods ongenoegen konde op den hals halen; dit hoorende bewaarde hij een plegtig stilzwijgen.

De tempel van *Ma-tsoo-po* is niet zeer prachtig, ofschoon die met groote kosten gebouwd werd. De Priesters zijn talrijk, en worden wèl onderhouden, naardien het aantal der bedevaartgangers zeer groot is. Toen wij zouden voortzeilen kwam een Priester aan boord, eenige kandelaars en wierook met zich brengende, het offer waarvan, aan de Godin, verondersteld werd het schip tegen dreigende gevaren te kunnen behoeden. Hij hield eene levensschets der Godin in zijne hand, en was welsprekend in zijne pogingen om het scheepsvolk tot ruime offeranden te bewegen. De Priester onzer jonk voerde hem toe: — „ Wij zijn reeds geheiligd, en hebben geene toevoeging van goedheid noodig; ga tot anderen, die in Godsdienstigheid te kort schieten." — Ik nam deze gelegenheid waar, om het zondige te doen opmerken van hulde aan hunne Godin te bewijzen, en herinnerde hun hoe het afgodsbeeld gedurende den storm had heen en weder gewaggeld, en in de zee ware gevallen, indien zij het niet met hunne eigene handen hadden geschraagd. De Priester, vreezende zijnen invloed te verliezen, antwoordde: — „ o! Zij was toornig!" — „ Zij is zwak," — hernam ik, — „ weg met een beeld dat zichzelve niet beschermen kan; werpt het in de

zee, en wij zullen zien of het magt heeft zichzelve te redden!" —

Het volk van de thee-plantaadjen, dat aan boord onzer jonk kwam, was beleefd, en onderscheidde zich door eene beminnelijke eenvoudigheid. Ik sprak veel met hen, deed hun vele vragen, en schepte vermaak in de gepastheid en juistheid hunner antwoorden.

Alvorens wij *Namoh* verlieten, had de eigenaar der jonk, door de genoegens des huisselijken levens bekoord, zijnen Oom met het bestuur des vaartuigs belast, en verliet ons. Deze nieuwe Kapitein was een bejaard man, die veel gelezen had, vlug konde schrijven, en met het karakter der Europeanen zeer bekend was. Maar deze goede hoedanigheden werden overschaduwd door zijne onkunde in de zeevaart, en door zijne hebbelijke fielterijen. Zijn jonger broeder, een verwaand mensch, zonder ondervinding, was een regte botterik. Daarenboven had hij zeer walgelijke ligchaamskwalen, en was zeer roekeloos met onze spijzen, zoodat ons doorgaans sober middagmaal door zijn toedoen nog soberer werd, dat hoofdzakelijk uit rijst en gezouten of gedroogde groenten bestond. Ontving men iets buitengemeens, dan werd er zoo gretig op aangevallen, dat mijne nalezing inderdaad schraal was; nogtans vertrouwde ik op God, die mij de schraalste maaltijden smakelijk maakte, en mij te midden van allerlei gemis opgeruimd en gelukkig deed zijn.

Eens had zich eene sterke partij tegen mij gevormd,

die mijne handelingen als Zendeling afkeurde. Mijne boeken, zeiden zij, had men te *Teen-tsin* niet noodig; men vond daar reeds Priesters genoeg, en zij hadden reeds sedert lang genoegzame zorg voor het volk gedragen. En wat de geneeskundige hulp betrof, er waren honderden van Doctoren, die zich gaarne met de zorg voor de armen en zieken zouden belasten, eerder dan mij toe te staan zulks te doen. Bovendien gaven zij allen hunne vreeze te kennen dat ik in handen van bedriegers mogt vallen, welke door geheel *China* zeer talrijk zijn. Doch, toen ik hun zeide dat ik handelde als dienaar van SHANG-TE (de Opperste Regeerder), en den toorn der menschen niet vreesde, naardien ik eene goede zaak voor had, hielden zij zich stil. Door mij op hun zedeloos levensgedrag te beroepen, viel het mij gemakkelijk al hunne tegenwerpingen te ontzenuwen. — „ Indien gij," — zeide ik dan, — „ waarlijk onder den invloed der krachtige wetten des Hemelschen Rijks leeft, zoo als gij allen verzekert, waarom oefenen deze wetten dan een zoo gering vermogen uit op uwe ondeugende hebbelijkheden, terwijl het Evangelie van Christus deszelfs echte belijders tegen ondeugd en slechtheid behoedt?" — Zij antwoordden: — „ wij zijn inderdaad zondaren, en allen onherstelbaar verloren." — „ Maar," — vroeg ik," — hebt gij nooit de boeken gelezen welke ik U gaf, die U verzekeren dat Jezus voor de Wereld gestorven is?" — — „ Ja, wij hebben zulks gedaan, maar vinden dat zij veel bevatten hetwelk niet met de waarheid

strookt." — Ten einde hun te toonen dat zij ongelijk hadden, nam ik een der Bijbelboeken, en liep een gedeelte daarvan, volzin voor volzin, met hen door, hun aantoonende dat het Evangelie niet alleen voor dit leven, maar ook voor het toekomende voordeelig was. Dit maakte hen beschaamd, en van dien tijd af hielden zij op met tegenwerpingen te maken, de gepastheid der Evangelische beginselen, en derzelver gelukkige uitwerkselen op het hart, erkennende.

Zoodra wij de *Chu-San* (*Chow-San*) — Eilanden, op 29 gr. br. in het gezigt hadden, kregen wij weder windstilte. De matrozen, begeerig om de reize te vervolgen, zamelden onder elkander eenig goud-papier op, plooiden het in den vorm eener *jonk*, en lieten dit, na eene soort van omgang gemaakt te hebben, in zee drijven, maar erlangden geene verandering van weder, ten gevolge dezer bijgeloovige plegtigheid; de stilte bleef aanhouden, en de hette werd nog drukkender dan te voren.

De Stad *Chu-San*, op de breedte van 30 gr. 26 min. gelegen, is in verval geraakt, sedert zij niet meer door Europesche schepen bezocht wordt; hare haven is echter nog de verzamelplaats eeniger inlandsche jonken, terwijl *Ning-To*, een weinig meer West-waarts gelegen, de voornaamste handel-markt der Provintie *Che-Keang* is. De inlandsche schepen welke hier te huis behooren zijn doorgaans van 200 tonnen-last, hebben vier langwerpige linnen zeilen, en drijven meestendeels handel op het Noorden van *China*; kopergeld, tot omtrent op

de helft der gangbare waarde verminderd, is derzelver voornaamste artikel van uitvoer.

Omtrent den 20 Augustus bereikten wij den mond der Rivier *Tang-tsze-Keang*, aan wier oevers *Seanghae*, de handelsmarkt van *Nanking*, en der geheele Provintie *Keangnan*, ligt, en die welligt, zoo ver den Inlandschen handel betreft, de voornaamste handel-stad des Keizerrijks is. Zij is met veel smaak aangelegd; de tempels zijn er zeer talrijk, de huizen net en gemakkelijk, en de inwoners tot laagheid toe beleefd in hunne manieren. Zoowel hier als te *Ning-Po* wordt de Handel voornamelijk door Fuh-Keeners gedreven. Meer dan duizend schepen gaan, verscheidene reizen jaarlijks, naar het Noorden, om zijden en andere manufacturen uit te voeren, en erwten, benevens droogerijen, in de plaats te brengen. Enkele *jonken*, aan Fuh-Keeners toebehoorende, gaan naar den Indischen Archipel, en keeren met rijke ladingen terug.

Met groote moeite bereikten wij den uithoek van Kaap *Shantung*, op 37 gr. 23 min, N. breedte, en toen de wind ongunstig bleef wierpen wij het anker voor *Leto*, een Eiland in de baaij van *Kang-kou*, waar eene ruime en diepe haven is, van rotsen omringd, met groote zandbanken aan de linkerzijde. Dit was den 23 Augustus. Er waren verscheidene schepen in de haven, door het slechte weder derwaarts gedreven. Aan den eenen uithoek der haven ligt een klein stadje. Het omliggende land is rotsachtig, en brengt bijna niets voort dan eenige vruchten. De huizen zijn van graniet opgetrokken,

met zeewier bedekt, en van binnen zeer sober gemeubeld. De inwoners vond ik tamelijk zindelijk van voorkomen, en beschaafd in manieren, maar van geene groote begaafdheden. Ofschoon met hunne geschrevene karakters weinig bekend, spraken zij het Mandarijnsche dialect beter dan ik het ooit voorheen gehoord had. Zij schenen zeer arm te zijn, en hadden geringe middelen van bestaan, maar kwamen mij zeer nijver voor, en arbeidden hard om de kost te winnen. Ik bezocht sommigen in hunne hutten, en werd met groote vriendelijkheid ontvangen, zelfs ter maaltijd genoodigd daar waar de voornaamste lieden der stad verzameld waren. Daar hunne aandacht zich bijzonder op mij, als vreemdeling, vestigde, nam ik de gelegenheid waar, om hun de oorzaak te verklaren waarom ik hunne streken bezocht, en voldeed ruimschoots aan hunne nieuwsgierigheid. Zij bragten mij wederkeerig bezoeken; sommigen noemden mij *Se-gang-tze*,— kind des Westelijken Oceaans, anderen een buitenlandschen Chinees, maar het meerderdeel scheen zich weinig over de plaats mijner geboorte te bekommeren.

Appelen, druiven, en sommige andere vruchten, vonden wij hier in overvloed; en soortgelijke verkwikkingen waren zeer welkom, nadat wij eenen geruimen tijd van drooge rijst en ingemaakte groenten geleefd hadden. Het gewone voedsel der inwoners is de gierst van *Barbados*, die zij *kaou-leang* noemen; zij malen dezelve in eenen molen, door ezels in beweging gebragt, en eten ze als rijst.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De *leang*-korrels worden in verscheidene soorten onderscheiden, die in smaak en grootte zeer verschillen.

Er werden hier eenige verkopen gesloten, maar het Volk was te arm om eenen eenigzins uitgebreiden handel te drijven. Het is opmerkelijk, dat, in de nabuurschap der plaats waar CONFUCIUS geboren werd, de zedekundige voorschriften diens Wijzen, — gelijk ik met zekerheid getuigen kan, — vertrapt worden (1), en zelfs met verachting behandeld wanneer men van dezelve spreekt. Hier werden onze matrozen, vooral zij die den tempel van *Ma-tsoo-po* gingen bezoeken, op nieuw verlokt door slechte vrouwlieden, de laagst gezonkene schepselen die ik immer ontmoette. Nog zeer jonge meisjes werden aan de driften der mannen opgeofferd, die weldra weder de gevolgen hunner ongebondenheid bespeurden, hunne dwaasheid bejammerden, en zeiden dat zij geene kracht bezaten om betere menschen te worden. Kapitein EO was onder degenen die den prikkel des gewetens gevoelde. „Ik ben een verloren ellendeling," zeide hij, — „te vergeefs strijde ik tegen de ondeugd; elke dag brengt mij het eeuwige verderf nader." — Ofschoon hij het zelfverwijt zocht tot zwijgen te brengen, door een afgod in zijne hut te plaatsten, en zijn; — O-we-to-Fuh! — dat is: Amida Budha, de aanvang der meeste gebeden aan die Godheid, — te herhalen: al zijne

(1) Ofschoon de Engelsche uitdrukking: *theij are trampled upon*, de letterlijke opvatting gedoogt, is het echter mogelijk, dat de spreekwijze overdragtelijk is, en verregaande verwaarloozing aanduidt.

pogingen waren vruchteloos: zijn hart werd meer afgeleid, zijne vooroordeelen werden dieper geworteld, en hij scheen geheel onverbeterlijk. Dikwijls, wanneer ik met hem in zijne hut zat, merkte hij aan: — „ Ik bezit geenen Vriend, al mijne ondeugende kamaraden verlieten mij toen ik op *Pulo-Waij* schipbreuk leed; de kleine bezitting welke ik nu heb is alleen voldoende om mijzelven te onderhouden; maar ik heb een huisgezin, dat naar mij om bijstand uitziet, terwijl ik mijzelven aan dwaasheid en ondeugd overgeve." — Het ligchaam van dezen ongelukkigen was zeer vermagerd, en hij bragt den meesten tijd slapende door. Nu en dan wilde hij met zijnen buurman, Kapitein HAE, in gesprek treden, die groote vorderingen in allerhande ondeugende plannen en praktijken gemaakt had. In hun nachtelijk onderhoud vertelden zij elkander de bijzonderheden hunner feiten; treurig was het hunne verhalen aan te hooren, vooral wanneer ik indacht dat zij, wat EO aangaat, uit den mond eens grijsaards kwamen, die, na zestig in ondeugd doorgebragte jaren het graf te gemoet snelde. — O Hoedanige moet het gezelschap der hel zijn, waar al de helden der boosheid zamenkomen, en een eeuwigdurend onderhoud voortzetten, terwijl zij eindeloos in de zonde toenemen!

Ofschoon mijne gevoelens van die van EO hemelsbreed verschilden, gaf hij mij dikwijls blijken van ongeveinsde vriendelijkheid, betreurde mijnen afgezonderden toestand, en vreesde dat ik eene prooi van slechte menschen zoude worden, omdat ik,

— gelijk hij het noemde, — al te braaf was. Somtijds wilde hij mij Aardrijkskundige kennis mededeelen, overeenkomstig de Volks-begrippen der Chinezen, die hij voor de eenige juiste hield, de onze voor ten eenenmale valsch verklarende. Daar hij een Schilder was, teekende hij eene Landkaart, in welke *Afrika* nevens *Siberië* geplaatst was, en *Corea* in de nabuurschap van zeker onbekend gewest, dat hij meende *Amerika* wel te kunnen wezen. Hoe belagchelijk zijne denkbeelden zijn mogten, hij bezat nogtans een goed verstand; en ware hij door afgoderij en hebbelijke zonden niet zoodanig verlaagd geweest, men had hem tot een talentvol en nuttig lid der Maatschappij kunnen vormen. Dan, helaas! de geest des kwaads sluit eerst Gods schepselen den weg der verbetering toe, en maakt hen daarna den redeloozen dieren gelijk.

De schepen van het Engelsche Gezantschap waren te *Le-to* geankerd geweest, en hun verblijf lag den inboorlingen nog versch in het geheugen. Dikwijls spraken zij van deze majestueuse schepen, die overal vernieling hadden kunnen verspreiden, en nog heden zijn zij met sidderenden angst vervuld, bij de enkele vermelding der Kea-pan-schepen, gelijk zij de Europesche schepen noemen (1). Men ondervroeg mij naauwkeurig omtrent dit onderwerp, maar, dewijl ik omtrent het doel der togt niet juist was ingelicht, konde ik hun geene voldoende antwoorden geven; nogtans poogde ik, door

(1) Wij kunnen de juiste beteekenis dezer benaming niet aangeven. Welligt is het van *Kapitein*, of eenig ander uitheemsch woord, afgeleid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het karakter der Europeanen te beschrijven, hun gemoed in zeker opzigt tot kalmte te brengen. — „Indien zij," — zeide ik, — „gekomen waren „om U te benadeelen, zouden zij zulks onmiddel- „lijk gedaan hebben, maar daar zij vreedzaam „kwamen en weder heen gingen, moet men ze als „vrienden der Chinezen aanmerken." — Mijne rede- nering had echter geringe uitwerking. — „Het waren „geene koopvaarders," — hernamen zij, — „waren „zij dit geweest, wij hadden hen als vrienden be- „groet; maar zij kwamen met kanonnen, en dewijl „de menschen nooit iets zonder oogmerk doen, „moeten zij een doel gehad hebben, en dat doel „moet verovering geweest zijn. Die Mandarijnen „welke den Keizer niet van hunne aankomst waar- „schuwden zijn streng gestraft geworden; en „waarom ware zulks geschied, indien hij geen „vijandelijk doel bespeurd had?" —

Europa wordt, door de groote meerderheid der Chinezen, voor een zeer klein Land gehouden, door eenige weinige kooplieden bewoond, die zich- zelven voornamelijk door hunnen handel met *China* onderhoud verschaffen. Ten einde hunne denkbeel- den op te klaren gaf ik hun eenig verslag van de verschillende Volken welke *Europa* bewonen, doch alles te vergeefs! De Volks-meening, dat het slechts een klein Eiland is, dat eenige weinige duizenden van menschen bevat, was te diep geworteld om weggenomen te worden.

Nogtans waren zij verlangende te weten, van waar al de dollars kwamen die in China worden

ingevoerd; en als ik hun meer van de Westersche wereld verhaalde, gaven zij de begeerte te kennen om derwaarts te gaan, naardien zij meenden dat het goud en zilver daar zoo overvloedig moesten zijn als het granaat in *China;* maar toen ik hun zeide dat zij, derwaarts gaande, gedurende vele dagen geen Land konden zien, verging hun de lust om zulk eene reize te ondernemen. — „ Want," — vroegen zij ernstig, — „ waar zullen wij schuil- „ plaats vinden en ten anker komen, wanneer stor- „ men ons overvallen? En waar zullen wij vlugten „ wanneer wij eens schipbreuk hebben geleden?" —

Ofschoon zij het denkbeeld om *Europa* te bezoeken spoedig opgaven, bleven zij steeds begeerig om eenig verder narigt omtrent de dollars in te winnen, en verzochten mij, hun de kunst te leeren om die uit tin of lood te vervaardigen; want velen hunner gelooven dat de Engelschen, door eene zekere bewerking, in staat zijn, deze metalen in zilver te veranderen. Dewijl zij mij voor eenen ingewijde in elke kunst en wetenschap hielden, de Godgeleerdheid uitgezonderd, waren zij zeer teleurgesteld toen ik hun verhaalde, dat noch ik-zelf dat geheim verstond, noch geloofde dat eenig sterveling het bezat. Zij wantrouwden deze getuigenis, en hielden staande dat de Engelschen, daar zij rijk waren, en vele groote schepen en kostbare factorijen in *Canton* bezaten, terwijl zij geene middelen hadden om rijk te worden behalve door deze kunst, noodwendig in staat moesten zijn om de mindere metalen in goud te veranderen. Deze zelfde won-

derlijke meening heerscht in *Siam;* en ik ben er door verscheidene personen in ernst lastig gevallen om hun deze gewigtige kunst te leeren; ook zond men mij zilvererts, met het verzoek, dat ik er het zilver mogt uittrekken, en daarvan dollars maken. De oorzaak om welke zij zoo dikwijls tegen mij zamenspanden, schijnt geweest te zijn dat ik iedereen met eerlijkheid en mildheid behandelde, en mij met geen koophandel inliet; hieruit maakten zij op dat ik zilver maakte en geld muntte, en langs dezen weg altijd eene kas had, genoegzaam om mijne uitgaven te bestrijden.

Na eenige dagen te *Le-to* vertoefd te hebben, gingen wij op nieuw onder zeil; dan, daar de wind weder ongunstig was, vorderden wij slechts langzaam en kwamen den 2n September in de diepe en ruime haven van *Shan-so* ten anker. De stad, naar welke deze haven hare naam draagt, is aangenaam gelegen, en hare omstreken zijn wèl bebouwd. De inwoners zijn beleefd en vlijtig; zij vervaardigen eene soort van stoffen, die deels uit katoen, deels uit zijde bestaan, zeer sterk zijn, en door geheel *China* ruimen aftrek vinden. Zij zijn rijk, en handelen tot op aanzienlijken afstand, met de jonken welke hier op haren weg naar *Teen-tsin* aanleggen. Vele derzelven waren gelijktijdig met ons in de haven, en de handel was zeer levendig. Aan het strand waren allerlei verfverschingen zeer goedkoop. Paardrijden scheen er zeer in den smaak te vallen, en gedurende ons verblijf hielden de Dames wedloopen te paard,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

waarin zij zeer uitmunten. De verschijning der Engelsche oorlogschepen had ook hier grooten schrik verspreid; en ik trachtte, zoo veel zulks in mijn vermogen was, de opgevatte dwaalbegrippen dienaangaande weg te nemen.

De ondeugd scheen hier evenzeer als te *Le-to* te heerschen; de matrozen namen geld bij voorraad op, en voor wij de haven verlieten was de laatste penning er van verteerd. Ik had hun voorspeld, dat dit het gevolg van hun losbandig leven zijn zoude; deze voorspelling was nu bewaarheid; de ongelukkigen werden wanhopig, en, daar zij geen ander voorwerp dan mij hadden om zich op te wreeken, plaagden en beleedigden zij mij op de verregaandste wijze. Indien ik God ooit ernstig bad, het was in deze oogenblikken. Ik smeekte Hem, hun en mij genadig te zijn, en Zijne Almagt aan te wenden, ten einde hen van hunne nietigheid te overtuigen, en mijn hart te vertroosten en te sterken. Den volgenden morgen was het weder zeer onstuimig; ik werd door zware donderslagen uit den slaap gewekt; en, kort na mijn ontwaken trof de bliksem onze jonk: de schok was hevig, de masten waren van boven tot beneden doorgespleten, maar hoogst gelukkig had de kiel geen letsel bekomen. Dit voorval verspreidde schrik onder de matrozen, en met een verslagen gelaat, durfden zij naauwelijks hunne oogen opheffen, dewijl zij mij als eenen dienaar van SHANG-TE aanmerkten, die Zijne bijzondere bescherming genoot. Van toen af hielden zij op mij te bespotten, ja

behandelden mij zelfs met grooten eerbied. De elementen schenen op dien tijd tegen ons zamengespannen te hebben; wind en tij waren ons tegen, en onze voortgang was naauwelijks merkbaar.

In de nabijheid van *Shan-so* ligt *Kan-chow*, eene der voornaamste Zeehavens van *Shantung*. De handelschepen ankeren nabij het strand, en hare Super-Cargas gaan langs een klein Riviertje stadwaarts. Men vindt hier eene markt voor Indiaansche en Europesche koopwaren, bijna allen tot matigen prijs verkrijgbaar. De regten zijn zeer laag, en de Mandarijnen hebben zeer weinig gezag over den handel. Men is verpligt te erkennen dat, over het algemeen, de Shantungers veel eerlijker lieden zijn dan de bewoners der Zuidelijke Provintiën, ofschoon de laatsten hen met groote minachting behandelen, en zich verre boven hen verheven wanen.

Den 8ª September voeren wij voorbij *Ting-Ching*, eene Vesting, nabij het strand, op de grenzen der Provintiën *Chih-Le* en *Shantung* gelegen; het scheen eene vrij groote plaats te zijn, van eenen hoogen wal omringd. Wij zagen uitmuntend plantsoen in hare nabuurschap, en de geheele omtrek leverde een lagchend voorkomen, met vele groenende tooneelen op, die het vermoeide oog te vergeefs op de naakte rotsen van *Shantung* zoekt.

Den 9ª bevonden wij ons in groot gevaar. Kort nadat wij nabij den mond der *Pei-ho*, of Witte Rivier, geankerd waren, verhief zich plotseling een stormwind, en woedde zes uren lang. Verscheidene

jonken, die met ons de haven van *Le-to* verlaten hadden, leden schipbreuk, maar de genadige God behoedde ons vaartuig. Daar de wind noordelijk woei, werd de aangename gesteldheid der lucht weldra in eene doordringende koude veranderd. Ofschoon wij op meer dan 30 mijlen afstands van het strand waren, werd het water, door de kracht des winds, zoo sterk terug gedreven, dat men zeer gemakkelijk over het zand loopen konde, en onze matrozen naar alle kanten uitgingen, om krabben te vangen, die er zeer talrijk waren. Dan, weinige dagen later, woei er een zeer gunstige Zuiden-wind, en het water steeg tot vorige hoogte. Weldra zag men eene menigte boten uit de monding der Rivier komen, om bijstand in het binnenhalen der jonk te bieden.

Het inkomen der *Pei-ho* biedt niets dan tooneelen van ellende aan, en de geheele naburige Landstreek scheen woest als eene wildernis te zijn. Wanneer de wind zuidelijk is, wordt de kust dikwijls tot op aanzienlijken afstand overstroomd; en het meer binnenwaarts liggend land levert weinig der aandacht waardig op, wordende daarin alleen verscheidenheid gebragt door eenige zoutstapels, en door een aantal grafheuvels. De forten zijn omtrent vierkant, door enkele wallen omringd, en duiden geringe vordering in de Vestingbouwkunde aan. Het volk verhaalde mij, dat toen de schepen des Engelschen Gezantschaps voor de *Pei-ho* ten anker lagen, een detachement voetvolk en ruiterij derwaarts gezonden was, om eenen mogelijken aanval af te wenden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De indruk, door de verschijning dezer schepen op de gemoederen des volks gemaakt, was ook hier nog zeer merkbaar. Ik hoorde dikwijls onbeteugelde aanmerkingen, over der Barbaren fierheid en veroverings-zucht, vermengd echter met lofredenen op het billijke bestuur der Engelschen op *Sincapore*. Het volk verwonderde zich, hoe een gering aantal barbaren, zonder den herscheppenden invloed des Hemelschen Keizerrijks, eenen trap van beschaving konde bereiken, zeer weinig beneden die des Middel-Rijks. Zij verheugden zich dat het water aan den slagboom der *Pei-ho* te ondiep was om eenen doortogt aan oorlogschepen te vergunnen; (hetwelk, evenwel, onjuist is, daar er, bij Zuidelijke winden, water genoeg is voor de grootste schepen); en dat deszelfs loop te snel was, dan dat de Engelsche schepen de Rivier zouden kunnen opzeilen. Terwijl men dit met blijdschap vermeldde, merkte iemand der tegenwoordigen op, dat de Barbaren vuurschepen hadden, die de Rivier zonder behulp van zeilen konden opvaren; deze opmerking verbaasde hen ten hoogste, en verlevendigde hunne vrees; die, nogtans, gestild werd, toen ik hen verzekerde, dat deze Barbaren, gelijk zij hen noemden, hoe dapper ook, nimmer anders dan getergd eenen aanval zouden doen, en dat, wanneer het Hemelsche Rijk hen nimmer tergde, er geen de minste grond tot vreeze bestaan zoude (1).

(1) De Heer G. betoont zich overal een ijverig verdediger der Engelsche Staatkunde, — die men met het karakter van vele brave *Individu's* dier Natie niet verwarren moet. Ik geloof niet, dat historische ophelderingen, aan het gebeurde met

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ofschoon wij hier talrijke bezoekers ontvingen, sloegen zij luttel acht op mij, en behandelden mij gelijk de overige passagiers. De meeste inwoners, die nabij het strand wonen, zijn arme visschers; hun voedsel bestaat, bijna uitsluitend, uit Barbados' gierst, als rijst gekookt, en met eene onderscheidene hoeveelheid water, naar gelang der omstandigheden der verbruikers, vermengd: zijn deze rijk, dan is de hoeveelheid waters gering; zijn zij, gelijk doorgaans het geval is, arm, dan is zij groot. Zij eten met verbazende overhaasting, daar zij hunne monden met gierst en gezouten groenten vol proppen; wanneer zij, namelijk, gelukkig genoeg zijn iets van de laatste te bekomen. Het meerderdeel der inwoners leeft op deze wijze, en slechts een gering aantal gegoede personen onder hen, smaakt, even als de kolonisten uit de Provintiën *Keangnan*, *Fuhkeen* en *Canton*, de weelde van rijst te eten. In eene zoo onvruchtbare landstreek als deze werken de arme inwoners hard, en met luttel gevolg, om uit de voortbrengsels des gronds hunne middelen van bestaan te verkrijgen.

Het Dorp *Takoo*, in welks nabijheid wij ankerden, is fraai langs de oevers der *Pei-ho* gebouwd, en het is alleen langs de dijken, dat er in deze streken armoedige woningen worden opgeslagen. De huizen zijn doorgaans laag en vierkant, met hooge muren aan de straatzijde; zij zijn wel berekend om

St. Eustatius, *Kopenhagen*, enz. enz, ontleend, zeer geschikt zouden geweest zijn om de vrees der Chinezen, voor de veiligheid huns Hemelschen Rijks, merkelijk te doen bedaren.

VERT.

de winterkoude buiten te sluiten, maar overigens niet op het gemak ingerigt. Al de huizen der inboorlingen, hoe rijk zij zijn mogen, zijn van klei gebouwd, met uitzondering van die der Mandarijnen, welke van klinkersteenen opgetrokken zijn. De verblijven der armen hebben slechts éene kamer, die hun tot slaapverblijf, keuken, en spreekvertrek tevens strekt. In deze armzalige woningen, wier wanden, om ze warm te houden, van alle zijden zijn digt gestopt, brengen deze lieden de vochtige winterdagen door, dikwijls met geen ander vooruitzigt dan van honger te sterven. Hunne hoofduitspanning is de pijp. Rijke lieden geven, ten einde in de dringendste nooden der mindere Volksklassen te gemoet te komen, hun kleine hoeveelheden warme gierst, en de Keizer doet, om hen tegen de gestrengheid van het jaargetijde te beschutten, eenige wambuizen onder hen uitdeelen. Ik had veel omgang met deze lieden, die ruw maar moedig, arm maar vrolijk, levendig maar krakeelziek schenen te wezen. Het aantal dezer ongelukkigen is zeer groot, en men zegt dat jaarlijks velen hunner van koude omkomen. Ten gevolge dezer overvloeijende bevolking zijn de daggelden laag, en de levensbehoeften duur; de meeste artikelen voor huiselijk gebruik worden uit andere Distrikten en Provintiën aangevoerd; van daar dat vele derzelve, brandstoffen b. v., tot eenen zeer hoogen prijs verkocht worden. Het is gelukkig voor dezen onvruchtbaren oord, in de nabijheid der Hoofdstad gelegen te zijn, en dat eene groote hoeveelheid zilver, het voornaamste

artikel van uitvoer, op den duur uit de overige deelen des Rijks derwaarts vloeit.

Sommige Mandarijnen van *Ta-koo* kwamen aan boord onzer jonk; hun rang en de uitgestrektheid huns gezags werd ons door eenen heraut, die hun voorafging, aangekondigd. Zij kwamen om ons verlof te geven de Rivier verder op te zeilen, welk verlof echter door geschenken had moeten gekocht worden, zoodat er meer dan een halven dag verloopen was met de koop te sluiten.

Alvorens wij deze plaats verlieten, gaf ik een openbaren maaltijd aan allen die aan boord waren, zoo passagiers als matrozen. Dit gaf iemand hunner aanleiding, mij te verzoeken, dat, ten einde de gunst van MA-TSOO-PO te verwerven, haar eenige offerande mogt gedaan worden. Ik antwoordde: — „ Nooit, zoo lang ik aan boord was, heb ik „ haar iets van de haar voorgezette offers zien nut- „ tigen; het is vreemd, dat zij zoo behoeftig zoude „ zijn om eenige offeranden van *mij* noodig te „ hebben." — „ Maar," — antwoordde de man, — „ de matrozen zullen zorg dragen, dat niets wat „ zij weigeren mogt verloren ga." — „ Het is dan „ beter," — hernam ik, — „ dat dadelijk aan de „ matrozen gegeven worde hetgene voor hen be- „ stemd is; en laat MA-TSOO-PO, zoo zij inder- „ daad eene Godheid is, zich met ambrozijn voe- „ den, en niet met het lage en gemeene voedsel „ dat gij hun gemeenlijk voorzet; heeft zij eenig „ bestaan, dat zij dan voor zichzelve zorge; is zij „ slechts een beeld, werp dan liever die afgod,

„ met deszelfs wachters, in de zee, dan ze hier op
„ de jonk tot overlast te doen strekken." — „ Dat
„ zijn barbaarsche redeneringen, die zoo diep in
„ uwen trotschen boezem geworteld zijn dat ze U
„ de wetten des Hemelschen Rijks met voeten doen
„ treden." — „ Die barbaarsche redenering is ge-
„ gronde redenering; indien gij bevreesd zijt de
„ afgod in de golven te werpen, dan zal ik het
„ doen, en de gevolgen afwachten. Gij hebt de
„ waarheid gehoord dat er slechts één God is, even
„ als slechts ééne Zon bij dag onze Aarde verlicht.
„ — Buiten Zijne genade zal U onvermijdelijke straf
„ treffen, omdat gij *Zijn* gezag mistrouwd, en
„ Uzelven aan de dienst van stomme afgoden over-
„ gegeven hebt. Bekeer U of gij zijt verloren! " —
De man was tot stilzwijgen en schaamte gebragt, en antwoordde alleen: — „ Laat de matrozen eten, „ en MA-TSOO-PO hongeren." —

Zoodra wij gereed waren om verder te gaan, kwamen omtrent dertig mannen aan boord, om bij te staan in het slepen der jonk; zij waren zeer dun gekleed, en schenen zeer behoeftig; men gaf hun wat drooge rijst, die zij met graagte verslonden. Daar er geen genoegzame wind was om het vaartuig in beweging te brengen, trokken deze mannen, door eenigen onzer matrozen bijgestaan, het tegen den snellen stroom op; want de *Pe-ho* heeft geen regelmatig tij, maar stroomt bestendig zeewaarts, met meerdere of mindere snelheid. De groote en talrijke zoutstapels langs de Rivier, inzonderheid te *Teen-tsin*, kunnen niet nalaten de aandacht van vreemde-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lingen tot zich te trekken. De hoeveelheid zout is zeer aanzienlijk, en schijnt genoegzaam om het geheele Keizerrijk te voorzien; zij is gedurende de regering van vijf Keizers aangegroeid, en groeit nog steeds aan. Dit zout wordt in vaten gepakt, nabij het zeestrand, van daar wordt het naar de nabijheid van *Ta-koo* vervoerd, waar men het digt op een stapelt, en met matten van bamboes dekt; zoo blijft het gedurende eenigen tijd, en wordt eindelijk ingeladen, naar *Teen-tsin* vervoerd, en daar lange jaren bewaard, alvorens het verkocht kan worden. Meer dan 800 boten worden bestendig tot het vervoeren van dit artikel gebezigd, en duizende lieden komen daardoor aan de kost, sommigen waarvan zeer rijk worden, zoo zelfs dat, naar men zegt, de voornaamste zouthandelaars de rijkste lieden van het Keizerrijk zijn.

Langs de oevers der *Pei-ho* zijn vele dorpen en vlekken, allen van gelijke materialen en in denzelfden stijl als te *Ta-koo* gebouwd. Men ziet groote gierst- en raap-velden in de nabuurschap, die zorgvuldig bebouwd en door vrouwen vochtig gehouden worden, welke hier grootere vrijheid dan in de Zuidelijke Provintiën schijnen te genieten. Zelfs de armsten derzelve waren wèl gekleed, maar hare voeten zeer zamengeprangd, hetwelk haar een hobbeligen gang gaf, en haar noodzaakte stokken onder het gaan te gebruiken. De jeugdige en aankomende bevolking scheen zeer groot te zijn. De ezel, hier een klein en mager beest, is de diersoort van welke men zich hier voornamelijk ter bebouwing

van den grond bedient. De bouwgereedschappen zijn zeer eenvoudig, en zelfs ruw. Ofschoon deze landstreek sedert vele eeuwen bewoond is, zijn de wegen voor hun armzalig vervoer weinige, ja, op sommige plaatsen kan de reiziger naauwelijks een voetpad vinden.

Mijne aandacht werd dikwijls getrokken door het opschrift *tsew-teen*, d. i. *wijn-kroeg*, dat boven de deuren van vele huizen stond. Bij onderzoek vernam ik dat het gebruik van geestrijke dranken, vooral van die welke uit *suh-leang*-graan getrokken wordt, hier zeer algemeen, en de onmatigheid, met hare gewone gevolgen, zeer heerschende is. Het is te verwonderen, dat men geen wijn perst uit de uitmuntende druiven, die overvloedig langs de oevers der *Pei-ho* wassen, en de uitgezochtste vrucht des Lands zijn. Andere vruchten, zoo als appelen en peeren, worden hier ook gevonden, hoewel niet zoo verschillende in soort, noch op verre na zoo goed van hoedanigheid, als in *Europa*.

Wij voeren de Rivier zeer gemakkelijk op; de mannen welke onze jonk voorttrokken droegen zorg zichzelven wèl van rijst te voorzien, en waren zeer werkzaam en dienstvaardig. Verscheidene jonken vergezelden ons, en er ontstond een twist tusschen onze schepelingen en sommige Fuhkeeners, welks gevolgen zeer ernstig hadden kunnen zijn. Sommigen onzer manschappen hadden zich reeds met picken gewapend, en stonden in slagorde geschaard, toen, gelukkiglijk, de vrede, door tusschenkomst van eenigen der oudste lieden gesloten

werd. Eenige jaren geleden bragt een twist, tusschen de manschappen van twee jonken ontstaan, al de inwoners van *Fuhkeen* en *Chaou-Chaw* in de nabuurschap in beweging; beide partijen vochten dapper, maar bepaalden zich toch voornamentlijk tot luiden en onstuimigen twist; de Mandarijnen, die altijd uit dergelijke oneenigheden voordeel weten te trekken, namen spoedig een levendig aandeel in de zaak, en herstelden, door zich uit de beurzen der beide partijen eenig geld te verschaffen, onmiddellijk vrede en rust tusschen dezelve. Dergelijke gevolgen vreesde men ook thans, uit aanmerking waarvan de manschappen gewillig waren hun verschil bij te leggen, en te meer bereid om zich stil te houden door het vooruitzigt om met sommige kooplieden te handelen, welke te dien einde aan boord gekomen waren. Inderdaad, naardien de reize ondernomen was met het doel om handel te drijven, hielden onze manschappen zich hiermede bestendig bezig, en wanneer zich geene gelegenheid opdeed om met vreemdelingen te handelen, poogden zij zulks onderling te doen; maar, ongelukkiglijk, vermeerderde hun schat niet naarmate de lading verminderde.

Mijne ongerustheid nam grootelijks toe bij het naderen van *Peking*. Een bezoek aan de hoofdstad des Chineschen Keizerrijks, dat voorwerp van geene geringe bezorgdheid, na velerlei gevaren, en groot tijdverlies, was nu zeer nabij. Hoe zoude dit bezoek bij het Chinesche bestuur worden opgenomen? Dit wist ik niet; tot hiertoe had het geen acht op

mij geslagen, maar de crisis was nu daar. Als Zendeling, hoogstbegeerig het welzijn mijner medemenschen te bevorderen, en meer verlangende om als offer voor eene groote zaak te vallen, dan ledig aanschouwer der ellende te blijven, in welke *China* door afgoderij gedompeld was, konde ik niet verborgen blijven op eene plaats waar zoovele Mandarijnen zijn; en het stond te verwachten dat het plaatselijk bestuur zich er mede bemoeijen zoude. Steeds zonder ware Vrienden, met geringe geldelijke toevlugt, zonder eenige bepaalde kennis van het Land en deszelfs inwoners, moest ik mij op het ergste voorbereiden. Soortgelijke overwegingen, gepaard met de beredeneerde waarschijnlijkheid, dat ik niets ter volvoering der groote onderneming zoude kunnen toebrengen, zouden mij afgeschrikt en geheel ontmoedigd hebben, indien niet eene kracht uit de hoogte mij gedurig had staande gehouden en gesterkt. Van nature bloode, en zonder eigene talenten of hulpmiddelen, was ik, door Gods hulp, en door deze alleen, steeds moedig in oogenblikken van gevaar, in zulk eene mate dat de Chinesche matrozen mij dikwijls een roekeloos mensch noemden.

Ten volle overtuigd, dat geen eigenbelang of ijdele roemzucht, maar mijn pligtgevoel als Zendeling, mij aandreef, en vol van den indruk der grootheid en algenoegzaamheid van des Zaligmakers magt en genaderijken bijstand, welke ik in vroegere dagen ondervonden had, grondde ik mijne hope ter zekerheid van bescherming op Hem, en mijn uitzigt op het wèl slagen mijner pogingen op de beloften

van Zijn heilig Woord. Sedert lang was het de overtuiging mijns harten, dat in deze dagen de heerlijkheid des Heeren aan *China* zal geopenbaard worden, en dat, na dat de Draak onttroond is, Christus de eenige Koning, het eenige voorwerp der aanbidding, in dit uitgestrekte Rijk zal zijn. Deze levende hoop op *China's* spoedige verlossing van de slavernij des Satans, door de hand van onzen grooten Heer en Zaligmaker, Jezus Christus, den Koning der Koningen, aan wien alle Natiën, de Chinesche niet uitgezonderd, ten erfenis gegeven zijn, spoort mij bestendig tot werken aan, en maakt mij bereid om eerder om te komen in de poging om Christus Evangelie derwaarts te brengen, dan gerust op de grenzen te wachten, door de talrijke hinderpalen afgeschrikt, welke het inkomen in dat Land schijnen te beletten.

Ik gevoel zeer wel dat men mij eenen hoofdigen geestdrijver zal noemen, eenen onberedeneerden zwerver, die onbedachtzaam voortholt, zonder eenige aanwijzingen der Goddelijke Voorzienigheid af te wachten, zonder zich eerst door de hand des Heeren de deur geopend te zien; iemand die op nieuwigheden verzot is, die zich eenen naam zoekt te maken, die, wispelturig in zijne plannen, een veel belovend veld verlaat, en rusteloos naar een ander ijlt; alle wiens pogingen niet slechts vruchteloos zullen bevonden worden, maar zelfs den voortgang van 's Heeren zaak verhinderen. Ik zal mij niet veel moeite geven om mijzelven van zulke beschuldigingen vrij te pleiten, hoe wèl gegrond sommige

derzelve schijnen mogen, voor dat de uitslag mijner werkzaamheden aan mijne beschuldigers zal zijn bekend gemaakt. Ik heb de beweegredenen voor en tegen den weg dien ik volgen wil overwogen, en heb het voornemen opgevat om het Evangelie aan de bewoners van het eigentlijke *China* te verkondigen, op alle wijzen, en door al de middelen, welke de Heer in Zijn Woord en door Zijne Voorzienigheid aanwijst; — op de onvermoeidste wijze voort te gaan, zoo lang er eenige hoop op goeden uitslag rest, — en eerder van de lijst der stervelingen te worden uitgewischt, dan met onverschilligheid de zegepraal des Satans over de Chinezen te aanschouwen. Zelfs nu nog ben ik mij van mijne eigene nietigheid, noch van de ontzettende hinderpalen onbewust, welke van alle zijden den weg toesluiten, en onzen voortgang belemmeren; en ik kan alleen zeggen: — „ Hier ben ik Heere! mij geschiede naar uw Woord!" —

Ik keer tot mijn Dag-Verhaal terug. — In den namiddag van 22 September voeren wij voorbij een boschje, aan den linkeroever der *Pei-ho*, dat men zegt door Keizer KEEN-LUNG bezocht te zijn. Het bevat eenige weinige huizen, maar is thans een volslagene wildernis. Aan den anderen oever zagen wij eenen winkel, met een uithangbord, dat, in groote letteren, dit opschrift behelsde: — *Goden en Budhas in alle soorten, zoo nieuwe als vermaakte.* Dit uithangbord toonde duidelijk den toestand der mij omringende menschen aan, en riep ernstige tusschenkomst ten hunnen behoeve in.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het tooneel werd zeer levendig, toen wij *Teentsin* naderden. Een groot aantal boten en jonken, die bijna den doortogt beletteden, en eene menigte menschen aan den oever, duidden eene aanzienlijke handelplaats aan. Na veel moeijelijkheid van de schepen die ons van alle zijden insloten ondervonden te hebben, kwamen wij, eindelijk, in eene der Voorsteden ten anker, in eene laag met ettelijke, onlangs van *Soakah* aangekomene, jonken, en werden door de vrolijke kreten op het dek verwelkomd. Ik was gewoon geweest mijzelven bijna als een vreemdeling onder dit Volk te beschouwen, en daarom verwonderd, veler oog dadelijk op mij gevestigd te zien. Mijne geneeskundige bekwaamheden werden al zeer spoedig ingeroepen. Den volgenden dag riepen eene menigte stemmen, van lieden die de jonk voorbijgingen, mij *seensang!* d. i. *leeraar* of *doctor*, toe, en, rondziende, ontdekte ik vele opgeruimde aangezigten, en vele uitgestrekte handen, die mij wenkten neder te zitten. Deze menschen maakten zich bekend als sommigen mijner oude bekenden, die, voor langen tijd, geneesmiddelen en boeken van mij ontvangen hadden, waarvoor zij nog zeer erkentelijk waren. Zij prezen mijn edel gedrag, dat ik de barbaarsche gewoonten had afgelegd, en het Land der Barbaren ontvlugt was, om onder het schild van den *Zoon des hemels* te komen. Zij keurden mijn plan goed, om niet slechts eenen hoop schurken, (zoo drukten zij zich uit,) in de buitenhavens van *China* te begunstigen, maar ook eenen verren weg af te leggen, om de

getrouwe onderdanen des hemelschen Rijks bij te staan. Zij wisten zelfs dat de *seen-sang-neang*, de *Jufvrouw doctor*, (mijne huisvrouw), overleden was, en beklaagden mij over dit onherstelbare verlies.

Weldra bleek het dat ik hier, zoowel als in *Siam*, als een Zendeling bekend was, en daarom nam ik het besluit, moedig, maar tevens voorzigtig, te werk te gaan. Eenige Scheepskapiteinen en stuurlieden, die met oogziekten of rheumatismus gekweld werden, waren mijne eerste lijders. Zij woonden in eene armzalige hut, nabij den oever der Rivier; en maakten zich gereed om den heerlijken opium te gaan roken, toen ik inkwam, en hunne onmatigheid scherpelijk berispte. Uit mijne ernstige aanmerkingen op hun gedrag maakten zij op dat ik eenig geneesmiddel voor de gevolgen van het misbruik des opiums bezat, en deelden dit gevoelen aan anderen mede. Het wèl slagen mijner eerste praktijk verwierf mij de Vriendschap van een geheelen Chineschen *klan* of geslacht, welks leden nooit ophielden mij lastig te vallen om hunne werkelijke of ingebeelde ligchaamskwalen te genezen. De ziekten der meer behoeftige klassen schenen hier zoo talrijk als in eenig gedeelte van *Indië*. Doorgaans klaagde men over de onbekwaamheid der Artsen, wier misslagen ik dikwijls herstellen moest. De Chinesche Artsen zijn doorgaans òf mislukte Letterkundigen, òf lieden die op de studie verzot zijn. Zij nemen den titel van Doctor aan zoodra zij eene menigte Geneeskundige boeken gelezen hebben, zonder nog door beoefening tot dit vak gereg-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tigd te zijn. Hun naauwkeurig onderzoek der pols, dat niet zelden zeer juist is, geeft hun echter eenige aanspraak op den naam van bekwame *practici*. Maar de ontleedkunde, wier naauwe kennis door veelvuldige ontledingen moet verkregen worden, achten zij op boven-natuurkundige bespiegelingen, en niet op de werkelijkheid gegrond te zijn. Hunne artsenijkunde bepaalt zich voornamelijk tot kruiden, die de voornaamste bestanddeelen hunner voorschriften uitmaken. Zij bezitten eenige uitmuntende planten, maar benadeelen en verzwakken derzelver uitwerking, door somtijds zestig of zeventig daarvan in ééne gift te mengen. Doorgaans voorspellen zij den juisten tijd van des lijders herstelling, maar komen meestal bedrogen daarmede uit. Tegen zoodanige menschen, die zoo wijs in hunne eigene oogen zijn, over te staan, was geen gemakkelijke taak; maar, ik overtuigde hen altijd, door daadzaken, dat onze leerwijze, goed in beoefening gebragt, immer de heilzaamste uitwerking hebben moest.

KAM-SEA, een zeer bemiddeld Fuh-keener Koopman, en Resident te *Teen-tsin*, noodigde mij ten zijnent; dit geschiedde op den 15^{n} der 8^{e} Maan, en alzoo gedurende de feesten van *Chung-tsew* (1).

(1) Dit is het feest van den midden-herfst, een groot feest onder de Chinezen, en dat, gedurende de geheele Maand, ten deele onderhouden wordt door elkander geschenken van koeken en vruchten toe te zenden; maar voornamelijk op den 15^{n} en 16^{n} dag wordt gevierd. Op den 15^{n} worden er offeranden aan de Maan gedaan, en op den 16^{n} vermaken menschen en kinderen zich, met wat zij noemen *de maan na te loopen*. De over-

De Mandarijnen haasteden zich in grooten getale naar de tempels; Priesters in het zwart gekleed, monniken en nonnen met vodden bedekt, en eene ontzettende menigte bedelaars, doorkruisten de straten, en vervulden, toen ik voorbijging, de lucht met hun vervelend geschreeuw. Al de toegangen waren als versperd, en in de winkels, meestal met Chineesche manufacturen, maar hier en daar ook met voorwerpen van Europesche nijverheid opgevuld, scheen de handel bijzonder levendig. De Stad, wier straten zich ettelijke mijlen ver langs de oevers der Rivier uitstrekken, evenaart *Canton* in het gewoel harer bezige bevolking, en overtreft hetzelve in het gewigt van den handel der inboorlingen. De straten zijn niet geplaveid, en de huizen van klei opgetrokken, maar inwendig wèl gemeubeld, met geriefelijkheden in de beste Chinesche manier. Eene groote menigte winkelhouders, en sommigen der grootste lieden der plaats, zijn Fuh-keeners, en de kooplieden uit de inboorlingen, ofschoon zeer tot hunne bezigheden geschikt, moeten onderdoen voor den meer schranderen en ondernemenden handelgeest der kooplieden van het Zuiden.

Het huis van KAM-SEA is in het midden der Stad gelegen, en goed ingerigt; hij ontving mij met hartelijkheid, en bood mij eene gemakkelijke kamer aan. De aanloop van menschen ten [z]ijnent was

levering betrekkelijk dit Volksfeest is deze, dat een Keizer van de Dijnastie van TANG, op zekeren nacht naar het paleis der Maan gevoerd zijnde, aldaar eene verzameling van Nijmphen zag, welke op muzijkinstrumenten speelden; en, bij zijne tehuiskomst, lieden aanstelde, die zich even zoo kleeden en zoo zingen zouden, als hij het daar gezien had.

groot, en zij deden vele vragen, mij betreffende; maar wanneer de Fuh-keeners hoorden dat ik hun Landgenoot was, hield dit onderzoek spoedig op. Een Mandarijn van hoogen rang, die mijne aankomst vernomen had, zeide: — „ Deze man, of- „ schoon een vreemdeling, is een ware Chinees; „ en, daar verscheidene lieden hem willen beletten „ naar de Hoofdstad te gaan, zal ik hem een „ paspoort geven; want het ware jammer dat „ hij, na den geheelen weg van uit *Siam* te heb- „ ben afgelegd, *het aangezigt des Draaks* niet zien „ zoude." —

De nieuwsgierigheid om mij te zien was, gedurende eenige dagen, zeer groot, en des Kapiteins ongerustheid nam zeer toe, toen hij zag dat ik zoo veler aandacht tot mij trok. Sommigen mompelden zelfs dat ik gekomen was om eene kaart van het Land te maken, ten einde daarna de aanvoerder in eenen voorgenomenen aanslag op het Keizerrijk te zijn. Echter werden al deze bedenkingen weldra gestild, toen ik mijne mediçijn-kist ontsloot, en daaruit met milde hand uitdeelde aan allen die zich aanmeldden. God zegende deze pogingen, en deed mij gunst in de oogen des Volks verwerven. Ettelijke lieden van rang en invloed bragten mij herhaalde bezoeken, en onderhielden zich lang met mij. Zij waren beschaafd, en zelfs onderdanig in hunne manieren. Hunne, doorgaans zeer alledaagsche, vragen betroffen inzonderheid *Siam*, en hunne aanmerkingen nopens *Europa* waren bij uitstek kinderachtig. De toevloed van menschen werd ten laatste zoo groot, dat ik verpligt was mijzelven te

verbergen. Zeker voornaam Heer, die tegenover mijn verblijf woonde, en mij van den Kapitein zocht af te koopen, ten einde door mijne tegenwoordigheid bezoekers te lokken, bood aan, hem 2000 zilveren talis, ongeveer 2700 dollars, te betalen. Mijne lijders waren nu zoo talrijk geworden dat zij al mijne aandacht vereischten; van zeer vroeg in den morgen tot laat in den nacht moest ik mij met hen bezig houden, en werd niet zelden zwaar op de proef gesteld. Nogtans vond ik menigvuldige gelegenheid om hen met de leerstukken des Evangelies bekend te maken, en hun den weg ten eeuwigen leven aan te wijzen.

Ik had gemeend van *Teen-tsin* naar *Peking* te gaan, dat omtrent twee dagreizen is. Te dien einde ware het noodig geweest den tongval dezer Provintie aan te leeren, en kennis te maken met eenige lieden, welke in de Hoofdstad wonen. Tot het eerste was er geen genoegzame tijd, ten ware ik besluiten mogt de jonk te verlaten met welke ik gekomen was, en den winter over te blijven: maar ter bereiking van het laatste boden sommige personen mij zeer minzaam hunne diensten aan. Ik achtte het derhalve best, te blijven, en de leidingen der Voorzienigheid op te merken. Eenige pogingen die ik aanwendde om de kwade gewoonte van opiumroken te genezen, gelukten zoo wèl, dat het de algemeene aandacht tot zich trok, zelfs van sommige Mandarijnen, die zich verwaardigden om mij een bezoek te brengen, en mijne hulp in te roepen, dewijl Zijne K. M. zeer vertoornd was dat zoo-

velen zijner onderdanen zich aan deze gewoonte toegaven. Maar, zoodra die van *Chaou-Chou* en *Fuhkeen* bemerkten dat de raadvragers onder de inboorlingen te talrijk werden, maakten zij zich boos, zeggende: — „dit is onze Doctor, en niet de uwe," — en daar deze bewijsrede niet genoeg begrepen werd, verjoegen zij velen dier arme menschen met geweld. In weinige dagen was, bovendien, de geheele voorraad van geneesmiddelen welke ik bij mij had uitgeput, en ik moest, tot mijn leedwezen, zulke ongelukkigen afwijzen, die inderdaad hulp behoefden.

Intusschen ving ons volk zijnen handel aan. Onder het opzigt eeniger ambtenaren, die de regten gepacht hadden, begonnen zij te lossen, en de goederen naar de pakhuizen te brengen. Er werd menige list gebruikt om de betaling der regten te ontduiken, ofschoon die zeer ligt waren. Inderdaad, de handel der matrozen was bijna geheel vrij van alle regten. Zoodra de goederen naar de pakhuizen gebragt waren, deden de gevestigde handelaars hunne inkopen, en betaalden onverwijld in zilver. Deze handel werd op de bezadigdste en eerlijkste wijze, ten voordeele van beide partijen, gedreven. Op suiker en tin werd zeer weinig gewonnen, maar meer dan 100 pCt. op het hout en de peper, de voornaamste artikelen onzer lading. Europesche katoenen bragten eene winst van 50 pCt. op; andere, door Cantonners aangevoerde, geriefelijkheden, werden zeer hoog verkocht. In den opium-handel had, ten gevolge van een streng

verbod, eene stremming plaats. Een Cantonnerkoopman was van Gouvernementswege gevangen genomen, en groote hoeveelheden van de kruiderijen, uit *Canton* aangebragt, konden geene koopers vinden.

De handel van *Teen-tsin* is zeer uitgebreid. Meer dan 500 jonken komen jaarlijks uit het Zuiden van *China*, van *Cochinchina* en *Siam*, aan. De Rivier is zoozeer met jonken bedekt, en de handelsbezigheden zetten het tooneel zooveel beweging en leven bij, als men zelfs te *Liverpool* maar zelden ziet. Daar het land in deze nabuurschap slechts weinige voortbrengselen oplevert, en de Hoofdstad verbazenden voorraad verzwelgt, moet de invoer, ter voldoening der behoeften des Volks vereischt, zeer groot zijn. Ofschoon de markt wèl voorzien was, leverden de verschillende artikelen eenen goeden prijs op. In geene andere Chinesche haven is de handel zoo winstgevende als hier; maar nergens anders loopt men ook zoovele gevaren. Eene groote menigte jonken leed dit jaar schipbreuk, zulks is in elk jaargetijde het geval, en daardoor zijn de voordeelen, over het algemeen genomen, betrekkelijk gering. *Teen-tsin* zoude een schoon veld voor vreemde handels-ondernemingen opleveren; er is groote vraag naar Europesche wollen stoffen, maar de hooge prijzen die zij gelden verhinderen de inwoners groote inkoopen te doen. Ik was verwonderd zooveel sijcee-zilver in omloop te zien. De hoeveelheid er van was zoo groot, dat er geene zwarigheid scheen duizende talis derzelve bijeen te verzamelen. Vele lieden drijven eenen geregelden zilverhandel. De waarde

der tali is hier van 1300 tot 1400, kasgeld. Sommige handelhuizen bedienen zich van wissels, die in even gereeden omloop zijn als de banknoten in *Engeland*. Daar *Teen-tsin* zoovele voordeelen voor den handel oplevert, mag men het vrijelijk aan de aandacht der Europesche Kooplieden aanbevelen.

Bij onderzoek bleek mij dat zich de inwoners hier zeer weinig aan het Keizerlijk Gouvernement bekreunden, en alleen bezorgd waren om zich een bestaan te verwerven en rijkdommen te verzamelen. Zij schenen den Keizer alleen bij naam te kennen, en waren met zijn karakter onbekend. Zelfs de krijgsbedrijven in *Westelijk Tartarijë* waren hun vreemd. Niets had meer schrik onder hen verspreid dan het onlangs voorgevallen overlijden des erfgenaams der kroon, dat door opium-roken veroorzaakt was. De Keizer voelde zijn verlies zeer diep. De meening dat er eene verandering in de tegenwoordige dijnastie zal plaats hebben is zeer algemeen. Maar, indien zulks al gebeurde, zouden de Teentsiners het met even groote onverschilligheid aanhooren als zij eene verandering in het Fransche Gouvernement vernemen zouden. De plaatselijke ambtenaren werden over het algemeen zeer gevreesd, maar gevolgelijk werd hun ook veel ten laste gelegd. Zij zijn hier, in des Keizers nabijheid, naar ik uit hetgene mij verhaald werd konde opmaken, minder heerschzuchtig dan in de meer afgelegene Provintiën. Als zij in 't openbaar verschijnen is het met groote praal, maar met weinig wezenlijke waardigheid. Ik merkte niets onderscheidends in hun voorkomen op.

Men ontmoette hier noch oorlogschepen noch soldaten, ofschoon men zeide dat de laatsten hier waren. Vuurwapenen te bezitten is eene hoofdmisdaad, en wie daaraan schuldig wordt gevonden wordt streng gestraft. Boog en pijlen zijn in algemeen gebruik. Er zijn geene militaire voorraadschuren, maar groote graanpakhuizen. De graanschepen waren, in dit jaargetijde, op hunne tehuisreize.

De gelaatstrekken der inwoners van dit District gelijken meer op die der Europeanen dan die van eenige Aziaten welke ik tot heden toe zag. Het oog heeft minder die platgedrukte bogt in den binnenhoek welke in het Chinesche voorkomen zoo algemeen en kenmerkend is. En, gelijk het gelaat dikwijls de spiegel der ziel is, zoo is het ook karakter dezer menschen meer verwant aan het Europesche dan dat der bewoners van de Zuidelijke Provintiën. Zij zijn niet van moed ontbloot, ofschoon te traag om iets moedigs of edels te ondernemen, en te bekrompen om hunne blikken verder uit te strekken dan hunne eigene Provintie, en het tegenoverliggende Eiland *Corea*. In hunne kleeding zijn zij netjes, de pelterijen die zij dragen zijn kostbaar; hun voedsel is eenvoudig, en zij zijn beschaafd in hunne manieren. De vrouwen zijn schoon, en keurig in haar voorkomen, genieten eene volkomene vrijheid, en gaan uit wanneer zij zulks verkiezen.

De tongval, door de inwoners van *Teen-tsin* gesproken, vloeit over van keelletters; en gelijkt door zijne ruwheid niet kwalijk aan de taal der Zwitsers; het volk spreekt met verbazende snelheid, zich

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

naauwelijks den tijd gunnende om hunne denkbeelden geregeld uit te drukken. Ofschoon hun tongval sterke overeenkomst met het Mandarijnsche heeft, bevat dezelve nogtans zoovele plaatselijke zegswijzen en verbasteringen, dat die bijna onverstaanbaar is voor hen die alleen den Mandarijnschen tongval kennen.

De inwoners schenen niet overdreven bijgeloovig in het Godsdienstige te zijn. Hunne Priesters werden slechts matig gevoed, en hunne tempels slecht onderhouden. De Priesters dragen allerlei soorten van kleederen, en zijn alleen door hunne geschoren kruinen van het gros des Volks te onderscheiden. Meermalen zag ik hen aan boord der jonk komen, om een weinig rijst te vragen, en hunne gebeden op te zeggen, met het doel om geld te erlangen. Dan, in weêrwil van den vervallen staat der Priesters, en de verregaande minachting die men voor hunne beginselen en voorschriften betoont, heeft elk huis zijne huisgoden en offeranden; en de Godsvereering, (indien ze zoo heeten mag), wordt zelfs met meerdere stiptheid dan door de bewoners der Zuidelijke Provintiën waargenomen. Zoodanig eene handelwijze onteert de menschelijke natuur, en zulks zonder verschooning, „ overmits hetgene „ van God kennelijk is in hen openbaar is, want „ God heeft het hun geopenbaard." (Rom. I: 19). In weêrwil daarvan buigen zij, de kennis van een Oppersten Regeerder verwaarlozende, zich voor eene beeldtenis van hout of steen, en zeggen: — „ deze is mijn Schepper." —

Ik deed veelvuldig onderzoek, ten einde te ont-

dekken of er in dit gedeelte des Lands ook eenige Roomsch-Katholijken gevonden werden, maar geen spoor, ook dat zij er ooit geweest waren, was te ontdekken. Er waren nogtans Mahomedanen, met sommigen van welke ik gelegenheid vond te spreken. Zij waren vasthoudend genoeg aan hun Geloof, voor zooveel de spijswetten betrof, daar zij zelfs met geenen Heiden zouden aangezeten hebben, maar hunne begrippen nopens de Godheid waren geenszins regtzinnig. In kleeding verschillen zij weinig van hunne Heidensche naburen, en zijn hun ook in zeden geheel gelijk. Ofschoon vrij talrijk, oefenen zij nooit invloed op de openbare meening uit, noch betoonen zich begeerig om proselijten te maken.

Het aantal dier ingezetenen welke tot den eigentlijk gezegden middelstand behooren, is niet groot. Eenige weinige personen zijn onmetelijk rijk, maar het gros des Volks is in de diepste armoede verzonken. Slechts weinige ingezetenen van *Teen-tsin* ontmoette ik die met regt gezeten mogten heeten. Zij zijn nijver, maar niet vindingrijk; en ook hunne nijverheid levert weinige voorwerpen ter uitvoer op, ofschoon zij in enkele manufacturen, b. v. tapijtwerken, grove wollen stoffen, en glaswerk, vrij wèl slagen. Bij zulk eene overvloeijende bevolking, ware het eene wijze Staatkunde des Gouvernements, de volksverhuizing toe te staan, en den handel met vreemde Natiën open te stellen, ten einde aan de overblijvende aangroeijende Volksmenigte genoegzame bezigheid en onderhoud te ver-

schaffen; zonder dit is er grond van vreeze, dat zij eerlang, door behoefte en honger gedreven, op diegenen vernielend aanvallen die men hun als hunne Landvaders heeft leeren vereeren. Uit alles wat ik van dit Volk gezien heb, ben ik geneigd te gelooven, dat zij voor groote verbetering vatbaar zijn, en dat eene hervorming onder hen zich te eerder verwachten laat, uit hoofde der groote eenvoudigheid hunner zeden. *Teen-tsin* biedt, gelijk ik reeds opmerkte, den ondernemenden handelaar een uitlokkend veld aan; maar voor den Christen-menschenvriend, wiens aandacht op deze streken mogt gevestigd worden, heeft het niet slechts aantrekkelijkheden, maar aanspraken, die niet verwaarloosd mogen worden.

Onze matrozen, hun deel der lading verkocht, en hun volle loon ontvangen hebbende, gaven zich aan grof spelen, de algemeene uitspanning te dezer plaatse, over; en zij lieten van deze gewoonte niet af, voor dat zij alles verloren hadden wat zij bezaten. Ook aan andere ondeugden gaven zij zich over, op die wijze als ik het reeds vroeger geschetst heb; zoodat, daar zij verpligt waren om geld te borgen, ten einde zich andere kleederen aan te schaffen, en dit aanleiding tot nieuwe twisten gaf, hunne ellende onbeschrijfelijk werd, sommigen door hunne schuldeischers werden gegrepen, anderen zichzelven verborgen.

Daar wij hier zoo laat in het jaargetijde aankwamen, juist op den tijd dat vele jonken op hun vertrek stonden, was het noodig ons verblijf te

bekorten, voor dat het bevriezen der *Pei-ho* ons den winter over ophield. Op den 17 October begonnen wij de Rivier zachtjes af te zakken. Alvorens *Teen-tsin* te verlaten ontving ik talrijke geschenken, van vele wenschen voor mijnen welstand vergezeld. Een groot aantal lieden kwam, bij ons vertrek, een hartelijk afscheid van mij nemen. Op sterk aanhouden van sommigen, was ik genoodzaakt te beloven, dat ik, zoo God het wilde, in het volgende jaar terug zoude keeren; en, in geval van een zoodanig bezoek, verbonden eenigen zich, mij naar de Hoofdstad te vergezellen, terwijl anderen wilden dat ik eene reize over land, van *Teen-tsin* naar *Amoij*, zoude doen. Ik kan niet te hoog de vriendelijkheid roemen, die ik gedurende mijn geheele verblijf hier ter plaatse genoot; en ik weet zulk eene onverwachte behandeling niet anders toe te schrijven dan aan de genadige tusschenkomst des Almagtigen hartekenners, onder wiens banier ik deze onderneming aanving. De gunst en minzaamheid, in *Teen-tsin* ondervonden, leverden eene rijke vergoeding op voor mijne vroegere ontberingen en beproevingen. Mijne gezondheid was insgelijks hersteld, en ik konde met opgeruimdheid de mij opgelegde pligten vervullen.

Wij hadden onszelven allen van passen voorzien, en naderden nu *Leaou-tung*, ten noorden der golf van *Petchelee*, aan de grenzen van *Mantchou-Tartarijë* gelegen. Daar *Teen-tsin* geene andere artikelen voor den uitvoer ter zee oplevert, dan de tsaon's of dadels, verkochten de jonken hier hare lading, en zetten toen verder koers naar eenige havens van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Leaou-tung, waar een gedeelte van hun geld voor erwten en droogerijen verwisseld werd. Ofschoon den stroom voor ons hebbende, hadden wij lang werk, alvorens wij *Ta-koo* bereikten, omdat de matrozen vuriger op het dobbelen dan op het werken waren. Te *Ta-koo*, waar wij eenige dagen werden opgehouden, werd ik door den Havenmeester ter maaltijd genoodigd, maar door het ongunstige weder verhinderd, dat echter verscheidene Geneesheeren niet wederhield bij mij aan boord te komen, om mij over ettelijke gevallen te raadplegen, omtrent welke zij mijnen raad zeer bereidwillig innamen. Na een verder, door een sterken Noorden-wind veroorzaakt, oponthoud, gingen wij den 28 October, met eenen inboorling als stuurman, voor goed onder zeil. Spoedig waren wij de *Sha-loo-poo-teen*-eilanden voorbij, en kwamen in de haven van *Kin-Chow*, op omtrent vijftien mijlen afstands van *Moukden*, de beroemde Hoofdstad van *Mantchouria* aan, van welke de personen waarmede ik verkeerde mij verhaalden dat zij weinig van de overige Steden in dit District verschilde. Talrijke Mantchou-Tartaren wonen hieromtrent, en leiden een gemakkelijk leven, daar zij aan de dienst des Keizers verbonden zijn. Er schijnt weinig naijver tusschen hen en de werkzame klasse der Chinezen te bestaan.

Er zijn twee Zeehavens in dit District, namelijk *Nanking*, of *Zuid-Kin-Chow*, dus genaamd, om het van de Noordelijke plaats van denzelfden naam te onderscheiden, en *Kae-Chow*. De laatste is de ruimste en diepste, en in staat om eene groote

vloot te bergen, terwijl de andere ondiep, van rotsen omringd, en aan zuidelijke stormen blootgesteld is. De jonken kunnen op verscheidene mijlen na het strand niet bereiken, en de ladingen moeten in ligters worden overgescheept. Dit Land vloeit over van erwten, droogerijen en allerlei soort van vee; het wordt, doorgaans, wèl bebouwd, en voornamelijk door Mantchou-Tartaren bewoond, wier voorkomen van dat der Chinezen zeer weinig verschilt. De Fuh-keeners hebben hier insgelijks groot aandeel in den handel, en een groot aantal jonken bezoekt jaarlijks de havens van *Kin-Chow*.

Uit hoofde der hooge zee liep het lang aan, eer wij aan land konden gaan. Reeds voor ik de jonk verlaten had, werd het onder de inwoners algemeen bekend dat ik een Doctor was, en gaarne wèl deed; derhalve werd ik zeer beleefdelijk uitgenoodigd, om in een der voornaamste Koopmanshuizen mijn verblijf te vestigen. Het was middernacht toen wij aan land stapten, en wij vonden zeer goede slaapplaatsen in gereedheid gebragt. Den volgenden morgen verdrong zich de menigte, om mij te zien, en de lijders waren talrijker dan ik die ergens elders gevonden had, uit hoofde men hier geene Geneesheeren van eenige beteekenis vond. Ik ving dadelijk mijne bezigheden aan, en mogt in hooge mate hun vertrouwen verwerven. Er was in de geheele plaats, ja zelfs binnen verscheidene mijlen in den omtrek, niet één vrouwelijk wezen te zien. Verwonderd over zulk een vreemd verschijnsel, vernam ik, bij onderzoek, dat de geheele vrouwelijke bevol-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

king, door de burgerlijke Overheid verwijderd was, met oogmerk om de uitspattingen onder de menigte zeelieden te voorkomen, welke jaarlijks deze haven bezoeken. Ik konde niet anders dan deze schikking bewonderen, te meer daar zij door Heidensche Overheden was ingesteld, die daardoor de losbandigheid trachtten te beteugelen.

Kin-Chow zelf had zeer weinig dat de aandacht der bezoekers boeide; het is noch eene groote noch eene schoone Stad. De huizen zijn van graniet, dat hier zeer overvloedig is, gebouwd, en zonder eenige geriefelijkheden, uitgenomen eene bijzondere soort van slaapplaatsen, van klinkers gemetseld, en zoo ingerigt, dat ze door van onderen gestookte vuren kunnen verwarmd worden.

Op den top eens naburigen hoogen bergs is een kleine tempel; ook vindt men er verscheidene in de nabijgelegene vlakte. Ik bezocht een der laatsten, in den Chineschen stijl gebouwd, en de afgoden in welke zoodanig misvormd waren, dat zelfs mijn Chinesche gids er om glimlachte. In de boekerij van eenen der Priesters vond ik eene, uit ettelijke boekdeelen bestaande, verhandeling over de bekeering. Er zijn hier vele paarden, en voertuigen, maar de voerlieden zijn zeer onbeschoft. Ook de kameel is hier zeer gemeenzaam, en tot goedkoopen prijs te bekomen. De Chinesche inwoners, velen van welke volksverhuizers van *Shantung* zijn, spreken een zuiverer tongval dan die van *Teen-tsin*. Zij zijn belemmerd in hunnen omgang, en bewijzen ondergeschikte diensten, terwijl de Fuhkeeners den

handel drijven, en de visschersschepen bemannen. Nadat ik in de menigvuldige behoeften mijner lijders voorzien had, deelde ik onder hen het woord des levens hier ter plaatse uit, en won hunne achting en genegenheid.

De 9e November was een zeer fraaije dag; maar gedurende den nacht veranderde de wind, en begon er een harde Noordenwind te waaijen. Binnen weinige uren waren rivieren en kreeken bevrozen, en de koude was zoo vinnig dat ik sterke beweging moest nemen, om mijzelven warm te houden, terwijl de, met vodden en lompen bedekte, mij omringende Chinezen, zich nederleiden en in rust bleven. De wind groeide aan tot een orkaan, en wij waren in dreigend gevaar van schipbreuk te lijden, maar Gods almagtige hand behoedde ons, terwijl eene groote, en beter dan de onze bemande, jonk, zeer nabij ons verbrijzeld werd. De bezigheden werden gedurende eenige dagen geheel gestaakt, en ik had reden om te vreezen dat ons schip in het ijs bevrozen zoude raken. De matrozen bragten hunnen tijd, op het land, in het bij dag en nacht opiumroken door. Sommigen hunner kochten kwartels, en lieten ze voor tijdverdrijf vechten, (gelijk zulks in *China*, even als met de hanen in *Engeland*, veel in zwang is).

Inderdaad, er was niet de minste vreeze ten aanzien van het schip onder het volk te bespeuren, en het was aan de onafgebrokene strenge koude toe te schrijven, dat wij, eindelijk, van *Kin-Chow* verdreven werden. De matrozen hielden zich zoo lang

aan het strand op, dat de gunstige winden nu voorbij waren, en, onvergenoegd over de beschikkingen der Voorzienigheid, morden zij, en gaven zich op nieuw aan het dobbelen en opiumroken over. De gewone handelwijze van menschen die door eigene schuld ongelukkig worden, maar den Hemel daarvan beschuldigen!

Den 17n November gingen wij eindelijk onder zeil, voeren voorbij de ruige kust van *Leaou-tung*, en bereikten, den volgenden dag, de Provintie *Shan-tung*. Tot ons ongeluk begon er nu sneeuw te vallen, en onze matrozen vonden het raadzaam ten anker te gaan liggen, ofschoon er eene frissche koude woei, die ons in staat zoude gesteld hebben het voorgebergte van *Shan-tung* te bezeilen. Mijne ernstige voorstellingen en beweegredenen waren vruchteloos. — „Laat het anker vallen, betrekt „de hutten, rookt opium, en neemt rust!" — was de algemeene kreet onder de manschappen. Ook den volgenden dag betoonden zij geene lust om voort te gaan, maar begaven zich aan het strand, om brandstoffen te koopen. Toen wij weder onder zeil waren, en de wind ons het voorgebergte voorbij dreef, achtten het de matrozen best te *Toa-sik-tow* (of *Ta-shih-tsao*), nabij de Kaap, waar eene groote haven is, te ankeren. Deze plaats is te rotsachtig om eenige levensbehoeften op te leveren, maar een gedeelte der naburige landstreek is wèl bebouwd, en levert goeden voorraad op. De inwoners drijven eenigen handel in droogerijen, maar zijn over het algemeen zeer arm. De schepelingen propten onze

jonk, die nog zeer wèl voorzien was, zoodanig op, dat elke hoek met kool en andere levensmiddelen overladen was. Zelfs de naauwe plaats waar wij aten werd vol gestuwd; — „ wij moeten han-„ del drijven," — was hun antwoord, wanneer ik mijne aanmerkingen tegen deze wijze van doen in het midden bragt.

Nu begon een gunstig koeltje te waaijen, en ik trachtte de manschappen te bewegen het strand te verlaten, en de jonk onder zeil te brengen. Zij, daarentegen, verklaarden ronduit aan den stuurman, dat zij niet wilden zeilen; na vele vruchtelooze pogingen verwierf hij eindelijk hun verlof om het anker te ligten. Reeds had een gunstige wind ons uit het gezigt der Kaap gevoerd, toen de wind Westelijk liep, en de matrozen onmiddelijk besloten weder te keeren en voor anker te gaan liggen; alle zeilen werden gevolgelijk bijgezet, om den terugtogt te verhaasten; maar, dewijl de wind op nieuw veranderde, werden zij in de uitvoering van hun voornemen verhinderd, en bleven wij voor anker liggen, aan eene onstuimige zee blootgesteld, tot de wind bedaarde; toen liepen zij de haven binnen, en begaven zich aan land, zonder eenigzins acht te slaan op den wind, die nu weder gunstig werd. Ik twistte sterk met hen, en drong bij hen aan dat zij zee zouden kiezen, maar hun eenig antwoord was: — „ het is geen gelukkige dag." — Ook duurde het, na een vervelend oponthoud, tot dat andere jonken, door de haven te verlaten, hun een voorbeeld gaven, dat zij, ten laatste, besloten weder

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onder zeil te gaan. Geene vijftig mijlen waren wij ver, of de karels besloten op nieuw terug te keeren, maar werden door hevige rukwinden uit het Noorden verhinderd, die ons nu, tegen wil en dank, de kust voorbij voerden.

Ofschoon de zee verbazend hoog stond, toen wij het kanaal van *Formosa* bereikten, ontdekten wij, in alle rigtingen, eene menigte visschersboten. Nooit zag ik stoutmoediger zeelieden dan die van *Fuh-keen*. Met de hoogst mogelijke onbezorgdheid, gaan zij, vier in getal, in een klein bootje, over de onstuimige baren; terwijl hunne grootere schepen naar buiten gebragt worden, in het uiterste gevaar van door de zee te worden verzwolgen. Voormaals waren deze zelfde lieden, welke met visschen de kost winnen, geduchte zeerovers, en vielen ieder schip aan dat zij bereiken konden. De waakzaamheid des Gouvernements heeft deze verandering te weeg gebragt, en hedendaags zijn roofzuchtige aanvallen in het kanaal van *Formosa* zeer zeldzaam.

Na veel door menigvuldige tegenspoeden geleden te hebben, en na dat onze zeilen, door de hevige stormwinden, in stukken waren gescheurd, zagen wij eindelijk, op den 10 December, tot onzer aller groote blijdschap, een voorgebergte in de Provintie *Canton*. Te *Soah-hoe* (of *Shan-wei*) eene plaats, drie dagen zeilens van *Canton* gelegen, begaf onze Kapitein zich aan land, ten einde vrijheid te verwerven om binnen te loopen. Middelerwijl gingen wij zachtjes voort, en ik haalde een' mijner Vrienden over, om met mij naar *Macao* te gaan, waar,

gelijk ik hoorde, vele barbaren (vreemdelingen) woonden. Al de matrozen, mijne deelgenooten in vele gevaren, namen een hartelijk afscheid van mij; weinige uren later, in den avond van den 13 December, kwam ik te *Macao* aan, en werd door Dr. MORRISON en diens echtgenoot op het minzaamst verwelkomd.

De Lezer dezer bijzonderheden zal onder het oog houden, dat hetgene verrigt is slechts een zwak begin is van hetgene volgen moet. Wij hopen en bidden, dat God, in Zijne gunst, weldra eene wijdere deur van toegang moge openstellen, en wij zullen arbeiden, zoolang de Heer ons gezondheid, kracht, en gelegenheid verleent. — Opregtelijk wensche ik dat er iets meer krachtdadigs verrigt moge worden, om eene vrije gemeenschap met *China* te openen, en zoude mij zelven hoogelijk begunstigd achten, wanneer ik, ook slechts in eene geringe mate, behulpzaam konde zijn om zoodanig eene gebeurtenis te verhaasten. Vertrouwelijk mogen wij, van de genadige beschikking van onzen God en Zaligmaker verwachten, dat de toegang tot *China* wijd opengesteld zal worden. Door wien of op welke wijze dit geschieden zal, is eene zaak van zeer weinig belang; elk welmeenende en medewerker zal vurig verlangen, dat al de eer aan God, den Gever aller goede gaven, moge worden toegebragt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De minzaamheid met welke ik door de vreemde Residenten te *Macao* en *Canton* ontvangen werd, leverde juist het tegendeel op van de getuigenis die mij de Chinezen van derzelver *barbaarsch karakter* gegeven hadden, en vereischt mijne levendige erkentenis. — Dank zij Gode, den Allerhoogsten, voor Zijne genadige bescherming en hulp, voor Zijne gunst en barmhartigheid!

PERPUSTAKAAN NASIONAL

met welke ik door de vriend
er en Canton ontvangen werd,
genadiel op van de getuigenis d
an dezelver *barbaarsch* karakte
en, vermachte, mijne levendige erke
ij Gode, den Allerhoogsten, vo
bescherming en hulp, voor Zij
aarlijheid!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pro 93/09

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OpCARD 10

Pnri/93/99

ZAINUDIN
TGL 18-8-98

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OP CARD 10

